ȘERBAN C. ANDRONESCU

TEHNICA SCRIERII ACADEMICE

PREFAȚĂ

Prima dată când am înțeles ce înseamnă lipsa unui manual ca cel de față în limba română a fost la Paris, în 1970, când pregăteam un "doctorat de troisième cycle" (doctorat de specialitate) cu profesorul René Etiemble, directorul **Institutului de literatură generală și comparată** de la Sorbona (Universitatea Paris III). Doctoratul la care lucram era de un nivel intermediar între cel "d'université" (fostul "Bon pour l'Orient") și cel "d'état" (care conferea statut academic). Etiemble ne atrăgea atenția, nouă, candidaților, nu numai asupra conținutului tezei, dar și asupra formei grafice în care trebuia să o prezentăm, forma aceasta fiind ea însăși o disciplină prin care se testa puterea noastră de concentrare. În maniera lui Etiemble, comparatismul era un studiu al expresiilor literare combinat, când era cazul, cu al formelor de scriere. Una din acestea din urmă era scrierea academică iar noi, candidații, trebuia să avem în vedere, pe lângă exactitatea afirmațiilor din teză, și aspectul grafic al acesteia. Etiemble publicase mai multe studii de istorie a scrisului (a sistemelor de scriere); tehnica scrierii academice, explica Etiemble, nefiind decât un capitol restrâns dar foarte important din vasta istorie a scrierilor. Fiind eu însumi un istoric al scrierilor (mi se publicase în țară o lucrare de acest fel chiar înainte de a pleca în exil) eram interesat în mod particular în recomandările profesorului. Explicațiile lui erau esențiale pentru că, aplicate și folosite corect, normele tehnice de scriere academică ne erau de folos dublu: mai întâi, reduceau timpul adesea interminabil pe care-l

pierdeam consultând cataloagele bibliotecilor; apoi fiindcă investeau lucrarea noastră, a fiecăruia din candidați, cu o estetică specifică domeniului, calitate de prim ordin (cum am verificat mai târziu) în comunicările interuniversitare și interacademice.

Când am terminat studiile teoretice și am început efectiv munca de cercetare pentru teză, am observat că lucrările de referință publicate în Occident erau unitare din punct de vedere al tehnicii scrisului. Sistemul odată deprins, mă descurcam relativ ușor în amalgamul de liste bibliografice, note de subsol sau de sfârșit de capitol, indexuri, trimiteri, referințe parentetice, fișiere de bibliotecă etc. Când ajungeam la lucrări de referință românești (aflate în Biblioteca Națională din Paris sau în Biblioteca Sorbonei) situația se schimba. Unele din aceste lucrări, cele scrise de savanți români cu experiență, respectau sistemele occidentale de scriere academică, altele nu. De pildă (și dau acum doar două exemple din multe) când se introducea un citat în alt citat ("interpolarea în citat"), se folosea același fel de ghilimele, ceea ce dădea deseori naștere la confuzii. Pierdeam oarecare timp ca să ies din confuzii, nu mult, dar suficient ca să-mi creeze o stare de nesiguranță. Alteori, mai ales în listele bibliografice sau în notele de subsol, nu se făcea distincție între titlurile de articole și cele de carte și pierdeam oarecare timp, din cauza asta, când căutam originalul în fișierul bibliotecii fiindcă, în astfel de cazuri, nu eram prea sigur dacă trebuia să caut în fișierul de periodice sau în cel de volume. Întârzierile produse de astfel de situații nu erau, bineînțeles, excesive, dar atunci, în focul cercetărilor și al redactării, fiecare minut pierdut conta, mai ales că nu aveam numai de citit, ci și de comparat, de interpretat, de făcut fotocopii sau extrase de mână, de tras concluzii, etc. Minutul acela pierdut conta mai ales când, după ce-mi treceau prin mână cărți occidentale (pe care le conspectam relativ repede fiind tipărite, cum ziceam pe atunci, "academic") ajungeam la o carte românească și întârziam fiindcă era tipărită fără sistem. Un exemplu extrem dar util tocmai fiindcă scotea cu prisosință în evidență deosebirea la care mă refer era cartea prințului Mihail Sturdza, **România și sfârșitul Europei**, publicată în românește la Madrid în 1966 și apoi în englezește sub titlul **The**

Suicide of Europe la Belmont, Massachussetts, SUA, în 1968. Ediția românească era sub orice critică, pe când cea americană se prezenta impecabil. Diferența de timp necesar examinării (nu simplei citiri) a lucrărilor de acest fel era notabilă. Este ceea ce aș dori să evit tinerilor mei colegi prin publicarea acestui manual.

Când am ajuns la New York, unul din cursurile necesare pentru obținerea doctoratului de stat (Ph. D.) era cel despre cercetarea științifică în care tehnica redactării academice constituia un capitol separat. Lucrările preliminare examenului de doctorat de stat pe care le-am elaborat atunci trebuiau bătute la mașină conform unor instrucțiuni amănunțite. Existau și manuale tipărite la diferite edituri universitare și cu aplicabilitate în raza marilor universități. La New York domina M.L.A. (Modern Language Association of America) **Style Sheet**. Normele acestui manual aveau aplicabilitate la lucrările elaborate sub egida marilor universități din raza New York-ului. Alte manuale aveau aplicabilitate în raza orașelor Chicago, San Francisco, Los Angeles, Houston sau Denver. În esență, toate erau similare. Diferențele se puteau compara cu cele dintre metodele de transcriere fonetică în dicționarele engleze: o metodică era a lui Daniel Jones (Alfabetul fonetic internațional), alta era a dicționarelor Webster, amândouă arătând prin semne diferite cum se citește un cuvânt englezesc. Deși diferiți cercetători recurgeau la una sau alta din aceste metode, principalul era ca același cercetător să folosească în mod consistent aceeași metodă în tot cuprinsul lucrării sale. Nu numai candidații la doctorat sau master foloseau o astfel de metodă, ci și autorii consacrați de lucrări de referință, profesorii universitari în comunicările lor academice și redactorii de carte ai preselor universitare, acestea fiind foarte numeroase în S.U.A. unde mai fiecare universitate are editura ei. Numitorul comun era aspectul unitar din punct de vedere tipografic al textelor academice.

Normele cuprinse în manualul de față au fost sintetizate de subsemnatul în 1970 din lucrările existente la data aceea și modernizate în cursul celor aproape douăzeci de ani ai colaborării mele cu M.L.A. În cursul acestor ani, chiar **M.L.A. Style Sheet** s-a

modificat devenind **M.L.A. Handbook for Writers of Research Papers** (Manual M.L.A. pentru autorii de comunicări științifice). Manualul de față nu este o compilație după manualele similare existente în S.U.A. decât în măsura în care un dicționar este o compilație după altul. Cuvântul "water" de pildă există în toate dicționarele engleze și se traduce cu "apă" în toate celelalte, dar asta nu înseamnă că autorul a copiat după dicționarul englez. La fel și în lucrarea de față, care tot un dicționar se cheamă că este, un dicționar al semnelor de punctuație și al spațiilor grafice care caracterizează orice lucrare de nivel academic. Astfel de spații grafice se întâlnesc în toate scrierile pământului, academice sau nu, deosebirea constând în faptul că cele academice au o anumită ținută care le diferențiază de celelalte, această ținută obținându-se cu ajutorul normelor consacrate. Aș adăuga că notele mele inițiale din 1970 au fost îmbogățite și modificate în funcție de experiența dobândită la convențiile M.L.A. și adaptate astfel ca să corespundă muncii de cercetare din România.

Pentru ca cititorul să-și dea seama de natura experienței la care mă refer, trebuie să arăt că la convențiile M.L.A. participă anual între 7 și 10 mii de profesori universitari, scriitori și editori științifici, M.L.A. fiind astfel cea mai mare societate academică din lume. Din numărul total al participanților, cca 2000 sunt conferențiari abordând diferite subiecte literare în cadrul a 5-600 simpozioane, colocvii, grupuri de studii, forumuri, etc., restul formând auditoriul. Toți participanții sunt profesioniști de rang universitar în diferite specialități umaniste, dar mai cu seamă în limbi și literaturi moderne. Alături de ei, participă scriitori, lingviști, poeți, dramaturgi. Toți vin la convenții ca să afle despre studii noi, noi puncte de vedere în cercetarea diferitelor subiecte umaniste, ca să se informeze reciproc, ca să discute tendințe noi în specialitatea fiecăruia, ca să exprime public, prin comunicări orale, rezultatul unor cercetări sau critici (conferințele fiind urmate, de obicei, de întrebări și răspunsuri). Din cauza numărului mare de participanți (de aceea am și menționat numărul) și al celui redus de zile dedicate convenției (patru zile între Crăciun și Anul Nou), ca și datorită faptului că uneori se ia pe loc decizia de a publica o comunicare

(fiind deci nevoie ca acțiunea să nu se împiedice în detalii tehnice), necesitatea aspectului scriptic unitar al textului este imperioasă, chiar decisivă, și totdeauna mai mare decât la conferințe similare organizate de alte societăți academice în alte domenii. Există la convențiile M.L.A. o circulație enormă de texte scrise fie la computer, fie la mașina de scris, ori chiar tipărite. Participanții-autori și le trimit unii altora pentru informare sau le depun pe mesele de conferință. De aici, din nou, necesitatea ca textele să aibă un aspect scriptic unitar, ca să poată fi citite rapid, pe loc, pentru ca autorul să poată primi replica tot pe loc în multe cazuri. Acestea au fost condițiile în care, an de an, am adunat, selectat și modernizat normele redactării textelor academice cuprinse în aceste pagini.

Cum am mai spus, normele diferă în mici detalii de la un grup universitar la altul. Fiecare cercetător științific are latitudinea să le amelioreze și să le comunice colegilor ori de câte ori are ocazia. În ceea ce mă privește, am beneficiat de multe ori de sugestiile colegilor care au participat în simpozioanele mele. Important nu a fost să colecționăm o varietate de norme valabile, ci să le unificăm pe ale noastre, ale grupului interuniversitar din care făceam parte (în cazul nostru, American Institute for Writing Research) cu ale sectorului universitar pe raza căruia ne aflam. Ideal ar fi fost ca toate universitățile și institutele academice din S.U.A. și Canada să adere la un singur sistem și în cele mai mici detalii, sistem pe care să-l folosească ele însele în cadrul editurilor lor la redactarea lucrărilor de specialitate și pe care să-l impună tuturor cercetătorilor și colaboratorilor externi. Precizez că sistemul există, numai micile detalii diferă.

Pentru ușurința consultării, normele cuprinse în volumul de față au fost rânduite în articole numerotate cu cifre arabe și în paragrafe indicate alfabetic. Consultantul va căuta mai întâi la index articolul dorit. El va găsi apoi cifra și articolul în cuprinsul volumului fără să aibă nevoie de numărul paginii. De aceea numărul articolului este tipărit cu cifre mari, ca să poată fi găsit ușor. În majoritate, normele cuprind și exemple practice.

Autorul speră că, prin referirea la acest volum, consultantul să-și poată scrie textul cu acuratețe, efectiv, logic și corect, după

documentarea și informarea necesare la nivel academic. Cu o ultimă observație: unele segmente din prezentul manual se adresează specialistului și cercetătorului format, altele începătorului. Din experiența personală pot afirma că și unele, și altele, sunt adesea folositoare cititorului - oricare ar fi categoria căreia îi aparține - unele pentru împrospătarea memoriei cercetătorului consacrat, altele pentru a călăuzi primii pași ai tânărului care își începe cariera în câmpul abstract al cercetării academice.

Unii cititori vor obiecta că anumite norme din acest volum sunt de mult consfințite de practica academică, deci nu mai trebuiau scrise. Nu au dreptate. Și furtul, și vânzarea de pământ, erau consfințite de obiceiul pământului mult înainte de a fi legiferate. Totuși, când societatea a evoluat, ea și-a pus obiceiurile în scris, adică le-a legiferat. La fel cu normele din acest volum. Unele sunt de mult consfințite de practica academică, dar trebuiesc menționate și în scris - căci numai scrise pot fi observate cu competență, îmbogățite și îmbunătățite.

Autorul

ÎN ATENȚIA CITITORULUI

Recomandăm cititorului ca, înainte de folosirea indicațiilor din paginile următoare, să consulte indexul. Acesta cuprinde titlurile și subtitlurile tuturor capitolelor lucrării de față urmate de cifre și litere (în ordinea alfabetică). Cititorul va căuta mai întâi în index titlul operației care îl va interesa iar apoi, reținând numărul și litera titlului, el va găsi textul corespunzător la locul lui din lucrare în ordinea cifrelor și literelor fără să aibă nevoie de numărul paginii.

Editura

1. Avertisment

Consultarea manualului de față diferă de la situație la situație. Dacă autorul lucrării științifice sau al comunicării a trecut de faza preliminară redactării, adică dacă s-a fixat asupra temei, a găsit titlul, a stabilit bibliografia inițială, dacă are pe masă fișele, extrasele, notele și referințele, așadar dacă se află în faza de a începe să bată la mașină sau să pună textul în computer în formă de bruion, consultarea acestui manual începe cu articolul 2. Dacă nu a trecut de stadiul preliminar redactării, consultarea începe cu oricare din articolele referitoare la faza preliminară și intitulate "Titlul", "Tema de cercetare", "Bibliografia" sau altfel. În fine, dacă manuscrisul se află în faza de corectură finală, consultantul va deschide manualul numai la articolele care, la aprecierea sa, îi servesc la definitivarea textului.

2. Conceptul. Ciorna. Bruionul.

Înainte de a redacta conceptul, autorul trebuie să se fi fixat asupra titlului provizoriu, să-și fi stabilit tema și să fi notat lucrările de cercetat, bibliografia inițială. Va trece apoi la redactarea conceptului. Autorii consacrați știu că la textul final se ajunge numai după multiple schimbări, adăugiri și îmbunătățiri ale textului inițial, ale conceptului. De aceea unii autori își redactează conceptul repede, așa cum le apare la prima gândire, fără pierdere de timp pentru stil și exprimare. Uneori este chiar indicat ca autorul să-și pună repede gândurile pe hârtie, știind că prospețimea ideilor, ca și spontaneitatea lor, compensează ariditatea inerentă textului științific. Odată redactat, conceptul poate fi corectat și adăugit până când autorul socotește că a găsit forma finală. Unii autori ajung cu ușurință (la propriu și la figurat) la forma finală. Alții recurg la eliminări masive de idei neconcludente și confuze din concept și ajung la forma finală numai după câteva revizuiri, în urma cărora conceptul e de nerecunoscut.

2.a. Revizuirea conceptului, pentru a fi eficientă, cere nu numai timp, dar și detașare de subiect. De aceea unii autori își revizuiesc ciornele numai după ce a trecut suficient timp pentru "a uita" prima redactare. Asta pentru că ideile neconcludente, repetițiile inutile și exprimările obscure nu apar ca atare, în ochii autorului lor, deodată și de la început. În fenomenul de gândire, conotațiile ideilor fac ca acestea să apară clar autorului, dar nu și interlocutorului sau cititorului ale cărui idei au, de multe ori, conotații diferite. Pentru a înlătura acest fenomen, de altfel natural, unii autori nu trec la revizuirea conceptului decât după un timp, după ce "uită" prima redactare. Numai atunci pot ei adăuga și ameliora bruionul.

2.b. Revizuirea conceptului la computer are un avantaj asupra revizuirii la mașina de scris: la computer se pot înlocui cuvinte și paragrafe fără să fie nevoie să se bată din nou întreaga pagină; dar există și riscul de a pierde toată pagina printr-o comandă greșită sau din cauza unei pene în funcționarea aparaturii.

2.c. Scrierea de mână a conceptului se folosește de unii autori, dar nu e recomandabilă niciodată. Asta datorită iregularităților inerente scrierii de mână care distrag atenția la revizuire. Scrierea de mână este absolut neindicată în redactarea finală a manuscrisului. Un manuscris prezentat editorului în scriere de mână dă naștere de la început reținerii acestuia.

2.d. Etimologic, "manuscris" este orice text scris de mână, dar în accepția modernă termenul e folosit pentru a indica un text netipărit, adică dactilografiat sau produs prin multiplicatorul computerului.

2.e. Corectarea conceptului la mașina de scris are o caracteristică: e mai eficientă când se bate din nou la mașină întregul paragraf conținând corectura decât să se facă intervenții, corecturi

sau adăugiri între rânduri sau pe marginea manuscrisului. În acest caz, noul paragraf se lipește peste cel vechi și revizuirea finală se face mult mai ușor.

2.f. Două operații sunt necesare la revizuirea conceptului. Mai întâi se examinează felul cum a fost formulată ideea centrală (dacă a fost corect și concis exprimată, dacă nu e modificată prin comentarii greoaie sau adaosuri derutante); totodată se controlează înșiruirea paragrafelor (dacă ideile unuia decurg logic din cel anterior, dacă fiecare paragraf își îndeplinește misiunea și arată schimbarea ideii). A doua operație, distinctă de prima, constă din examinarea morfologiei în propoziții, sintaxa frazei, ortografia cuvintelor, punctuația, redactarea corectă a citatelor și a notelor de subsol.

3. Instrumentele de lucru.

În afara lucrărilor de referință care diferă de la o cercetare la alta, instrumentul de lucru principal și permanent pentru toți cercetătorii este dicționarul, în special cel explicativ al limbii române (DEX-ul), apoi bineînțeles cel de specialitate. Se înșală cel ce crede că, fiind născut în România și vorbind mereu românește, este și cunoscător al tuturor formelor de exprimare, al cuvintelor limbii, al gramaticii. Numai cel ce consultă un dicționar explicativ și, subsecvent, o gramatică, vede cât de multe cuvinte, exprimări și variante stilistice și sintactice există fără ca el să le cunoască. Dicționarul limbii proprii este o unealtă de lucru atât de importantă încât fără el, în țările cu multe dialecte, apare pericolul desmembrării, dicționarul limbii fiind unicul factor care menține unitatea acesteia. Limba este unul din componentele fundamentale ale identității de neam (celelalte două fiind religia și tradițiile strămoșești). Cu cât nivelul lucrării științifice este mai apropiat de cel academic, cu atât nevoia de dicționare este mai acută. Astfel, pe lângă dicționarul explicativ al limbii sale, cercetătorul avizat va avea pe masa de lucru și o gramatică, apoi un dicționar ortografic, ortoepic și morfologic și, în fine, un dicționar al

specialității sale. Cercetătorul avizat, ca și scriitorul cu experiență, apelează la dicționar îndată ce are cel mai mic dubiu asupra unui cuvânt.. El apelează la gramatică îndată ce are cea mai vagă îndoială asupra unei exprimări, oricât timp ar cere această operație. De fapt, operația nu cere mai mult decât câteva minute. Cu vremea, la profesioniști, operația devine automatism. De aceea cele mai jerpelite volume din biblioteca cercetătorilor consacrați sunt dicționarele.

4. Exemplarul final

Când autorul a terminat de revizuit materialul din concept, el este gata să bată la mașină sau să introducă în computer textul final. Aspectul grafic final al textului este ceea ce dă caracter și distincție lucrării. Când editorul deschide plicul conținând un manuscris, nu valoarea textului îi izbește întâi ochii, ci forma în care se prezintă manuscrisul. De valoarea conținutului își dă seama mai târziu, după ce a citit (și dacă citește) textul. Un manuscris neglijent, cu multe corecturi, și mai ales scris de mână și pe hârtie de calitate inferioară, nu place, nu invită la lectură. Editorul sau redactorul-șef are sute de manuscrise de citit și e normal să înceapă lectura cu cele ce i se par mai atractive din punct de vedere vizual. Manuscrisul e ca o carte de vizită; este factorul care recomandă pe autor celui ce are putere de viață și de moarte asupra textului, măria sa editorul. Desigur, unele manuscrise se recomandă singure prin numele autorului, dar nu astfel de autori au nevoie de normele din acest manual. În Occident, casele de editură ignoră pur și simplu manuscrisele șlampete. Un manuscris neîngrijit indică editorului, de la prima privire, că autorul e departe de a stăpâni imperativele profesiunii, că nu le cunoaște nici măcar pe cele elementare. Cât timp am fost editor la New York am avut ocazia să cunosc mulți autori și să aflu în direct cum își prezentau manuscrisele. Menționez aici pe Constantin Virgil Gheorghiu, scriitor de prima mână la Paris, azi decedat. Deși era prea bine cunoscut editorului (Plon, la care publicase toată viața), manuscrisele sale erau bătute la o mașină de performanță, cu litera clară, neagră (nu cenușie), pe hârtie albă de bună calitate, astfel ca să existe contrast între literă și hârtie. Ca să-i ușureze editorului răsfoirea

manuscrisului, Gheorghiu își punea manuscrisul între coperți de plastic. Toate operațiile astea se făceau prin grija soției sale, Ecaterina ("Tulipa neagră" din poezii), o excelentă secretară. Manuscrisele științifice ale lui Henri Peyre, directorul meu de disertație, cu care am lucrat la New York doi ani, aveau de asemenea un aspect tehnic ireproșabil, aș zice că erau mici bijuterii grafice, fără să pun la socoteală valoarea unanim recunoscută a conținutului. Altfel zis, chiar cei mai de seamă autori făceau totul ca să sensibilizeze pe editor de la prima vedere a manuscrisului - și chiar Peyre făcea așa deși era pe atunci, la New York, cea mai cunoscută personalitate universitară în disciplina sa. În România există o bună călăuză în domeniu, Prezentarea lucrărilor științifice de Barbu Berceanu și Iulian Panaitescu, apărută în 1968. (v. si 49. Recapitulare de norme).

5. Hârtia.

Aceasta trebuie să fie de bună calitate, mată și nu lucioasă, de grosime normală, nu subțire (foița se folosește numai pentru copii). În România, hârtia este de dimensiunea 210x297 mm(A4) și editorii cer ca fiecare pagină să conțină 2000 de semne tipografice (litere, inclusiv blancuri, virgule, puncte, etc.) astfel ca 20 de pagini să formeze o "coală de autor", unitatea de măsură a manuscrisului (40.000 de semne tipografice, litere, semne de punctuație și blancuri). În S.U.A. hârtia este de 8 1/2 x 11 in., ceea ce corespunde cu 215 x 280 mm, iar editorii nu fac calculul după numărul colilor de autor ci după numărul cuvintelor. Ei așteaptă ca autorii să-și prezinte manuscrisele bătute la mașină pe hârtie de bună calitate conform unor norme tipografice care, deși nu sunt obligatorii, sunt de aplicabilitate universală. Cele mai importante sunt enumerate în acest manual.

6. Aspectul general al manuscrisului.

Regula generală în redactarea manuscrisului este să se folosească numai fața paginii, adică recto, nu verso. Un manuscris scris pe verso

este de obicei respins, tipografiile, chiar cele mai moderne, neavând posibilitatea să lucreze cu astfel de manuscrise. În România, din ce în ce mai multe tipografii lucrează cu aparatură modernă dar, cum spun, nici o tipografie modernă nu poate lucra după foi bătute pe ambele fețe. Este important ca litera să apară pe pagină clar, neagră în contrast cu albul paginii. Se recomandă deci ca panglica mașinii de scris să fie nouă iar carbonul din printerul computerului să fie proaspăt. Dacă panglica este uzată și carbonul vechi, litera apare gri șters, ceea ce îngreuiază citirea. Multe din greșelile de tipar sunt cauzate de aspectul gri-șters al literelor din manuscris.

7. Punerea în pagină.

Textul manuscrisului trebuie centrat astfel încât să rămână margini de 2 cm în susul paginii, de 1,5 cm în dreapta și jos, de 2 sau 3 cm în stânga. Numai astfel se pot include 2000 de semne tipografice (litere, blancuri, semne de punctuație) pe pagina bătută la două rânduri, cum cer editorii. Distanța dintre rânduri, precum și marginile (ramele, marjele) sunt importante pentru editori, redactori-șefi și redactori de carte, ele fiind spații necesare pentru corecturile și notațiile acestora. Autorul trebuie să fie conștient că editorii și redactorii au dreptul să corecteze textul. Precizez, să corecteze greșelile de dactilografie sau de gramatică, nu cele de conținut sau de sens. Dacă pagina conține un titlu, marginea de sus trebuie să fie mai mare decât celelalte, până la 3-4 cm, astfel ca titlul să se evidențieze pe pagină. Nu se recomandă practica unor autori de a începe un capitol pe aceeași pagină cu sfârșitul capitolului anterior. La manuscrisele bătute la mașină, marginea din dreapta a textului este totdeauna neregulată (nealineată pe verticală).

8. Titlul.

Generalități. Două feluri de titluri fac obiectul acestui articol: a) cele de carte sau de volum și b) cele de comunicare științifică

sau de articole în reviste academice. Oricare ar fi destinația lui, titlul se scrie cu majuscule, în centrul paginii, nu se subliniază, nu se pune punct după el. Numai titlurile de subcapitole se pot plasa, la latitudinea autorului, în stânga paginii. Numai după astfel de titluri se poate pune punct. Dacă titlul e mai lung de 9 cm, se fragmentează în porțiuni care să nu depășească 9 cm. În acest caz (când titlul e format din mai multe rânduri), distanța dintre rândurile titlului este aceeași cu distanța dintre rândurile textului.

8.a. Titlul de articol se plasează la 3 cm sub marginea de sus a paginii, în centru. Sub titlu se lasă un spațiu de trei rânduri după care se bate numele autorului în dreapta paginii, mai întâi numele de botez și apoi cel de familie. Așadar Vasile I. Popescu, nu Popescu I. Vasile. După nume se lasă încă trei rânduri, apoi se începe textul articolului. Titlurile de prefețe, de postfețe, de introduceri sau de capitole urmează același regim. Se scriu cu majuscule, în centrul paginii, nu se subliniază, nu se pune punct după ele. Se recomandă ca asemenea titluri să se bată totdeauna pe recto. Practica unor editori care, din dorința legitimă de a câștiga spațiu, tipăresc titlurile de capitole pe aceeași pagină (de multe ori pe verso) pe care se termină capitolul precedent nu e recomandabilă. Iată un titlu de articol:

> 3 cm.

VICTORIA DE LA CĂLUGĂRENI

> 3 spații

Prof. Paul Caravia

> 3 spații

La locul numit Călugăreni, în județul numit azi Ilfov, marele voievod Mihai, supranumit Viteazul, a repurtat...

8.b. Titlul de carte se bate pe o pagină separată, numită pagină-titlu. Sunt două variante. În prima se începe cu numele autorului (nume de botez și nume de familie în această secvență) plasat la 4 cm sub marginea de sus a paginii, în centru. Majuscule mici. La 4 cm mai jos se bate titlul cărții cu majuscule mari. Partea de jos a paginii se lasă liberă pentru notațiile editorului. Acolo vor apărea numele editurii, anul publicației, orașul. În a doua variantă se începe cu titlul cărții. Acesta se plasează la 4 cm de marginea de sus a paginii, în centru. Sub el, la trei cm, se bate prepoziția "de" urmată la alți 3 cm de numele autorului (nume de botez și nume de familie, în această secvență).

8.c. Pagina-titlu are pe verso pagina bibliografică unde apar notații privitoare la ediție, la copyright, la autor, la ISBN sau ISSN. Aceasta e practica universală. În România nu se ține seama de această practică.

8.d. Pentru un titlu de prefață sau de capitol în cadrul unei cărți se folosesc normele de la 8.a. (titlul de articol), bineînțeles fără să se treacă numele autorului acestora (al prefeței, al capitolelor) decât dacă e diferit de autorul cărții.

9. Numele autorului.

În titlurile de cărți, numele autorului apare așa cum se arată la 8.b. La articole se recomandă ca numele autorului să apară imediat după titlu, în dreapta paginii. Se evită astfel ca cititorul să piardă minute răsfoind paginile pentru a găsi numele autorului articolelor când, într-un volum cu multe articole scrise de autori diferiți, numele acestora se pune la sfârșit. În astfel de cazuri se recomandă neapărat colontitlul.

10. Spațierea.

10. a. Textul manuscrisului, oricare ar fi natura lui (articol, comunicare sau lucrare amplă) se bate la două rânduri cu observarea normelor de la 7. (**Punerea în pagină**). Ideea este să se lase suficient spațiu între rânduri și la margini pentru intervențiile sau corecturile revizorului științific, ale editorului sau ale redactorului de carte, după caz.

10. b. După punct (.), două puncte (:), semn de întrebare sau exclamare (!, ?) se lasă două blancuri. Se lasă numai un blanc după celelalte semne de punctuație.

10. c. Între paragrafe se lasă același spațiu ca între rânduri. Sunt însă cazuri când acest spațiu se dublează, de pildă când autorul dorește să atragă vizual atenția cititorului asupra unei noi idei - deosebite de ideea paragrafului precedent, dar nu destul de schimbată pentru a începe un capitol nou. Paragraful începe totdeauna cu alineat. Sunt totuși cazuri (circulări, scrisori oficiale, chiar academice) când paragraful începe direct din stânga textului, fără alineat.

11. Alineat - Paragraf.

Alineatul constă din cinci blancuri care se lasă în stânga textului, la început de paragraf. Paragraful constă dintr-un grup de mai multe rânduri conținând aceeași idee care începe de obicei cu alineat. Așadar, paragraful conține un alineat, dar alineatul nu poate conține paragraf. Exemple:

Alineat →

> Denumirile organelor naționale sau internaționale ale intreprinderilor și instituțiilor de tot felul se scriu cu majusculă dacă denumirea este alcătuită din mai mulți termeni.

Cum s-a mai arătat, paragraful poate începe cu alineat (ca mai sus) sau fără:

Denumirile organelor naționale sau internaționale ale intreprinderilor și instituțiilor de tot felul se scriu cu majusculă dacă denumirea este alcătuită din mai mulți termeni.

12. Paginația.

Numărul paginii se pune în colțul din dreapta-sus la un cm de cele două margini. Nu se recomandă plasarea acestui număr la mijlocul paginii și cu atât mai puțin în colțul din stânga-sus. Nu se recomandă nici plasarea la marginea de jos în stânga, în dreapta sau la mijlocul acestei margini. Asta pentru a ușura găsirea numărului când se răsfoiește manuscrisul. Numele tehnic al numărului unei pagini tipărite este **coloncifru** sau **coloncifră**.

13. Corectura.

Odată pagina dactilografiată, corecturile se pot face cu mâna și cu cerneală. Dacă sunt mai mult de două-trei corecturi pe pagină, aceasta trebuie bătută din nou. O teză de doctorat nu trebuie să aibă corecturi, nici de mână, nici de mașină. Este o dovadă certă a nivelului celui ce scrie o astfel de teză, dar și o dovadă de puterea de concentrare a autorului. Manuscrisul literar al unui scriitor profesionist, de asemenea, nu trebuie să aibă corecturi, nici de mână, nici de mașină. Fără îndoială, este greu pentru autor să-și prezinte manuscrisul absolut curat, adică fără corecturi, toată lumea știe asta; dar tot așa este bine de știut că efortul autorului de a evita corecturile e răsplătit, editorul având totdeauna o apreciere deosebită pentru manuscrisul fără corecturi. S-a spus că efortul autorului de a evita corecturile aduce cu

politețea regilor, punctualitatea. Așa cum de politețea regilor beneficiază orice supus când regii sunt punctuali, tot așa de politețea autorului (manuscrisul fără corecturi) beneficiază orice cititor, editor, redactor de carte, revizor științific, colegul căruia i se dă manuscrisul în vederea unei recomandări, et al. (pentru semnele propriu-zise v.48.)

14. Citatul.

Generalități. Toate citatele, fie lungi sau scurte, fie propoziții sau paragrafe, se reproduc exact ca în original, cu ortografia, punctuația, sintaxa și eventualele greșeli din original. Când în citat se reproduc greșeli din original, greșeala e urmată de adverbul latin [sic] ("așa", "chiar așa") pentru ca cititorul să știe că s-a redat exact textul original. Dacă autorul dorește să atragă atenția asupra unei părți din citat prin subliniere, el trebuie să arate că a făcut acest lucru și va pune la sfîrșitul citatului o notă, de pildă: (sublinierea autorului). Citatele ample trebuie însoțite de o notă prin care cititorul să fie informat de proveniența citatului. Această operație se face prin note de subsol sau de sfârșit de capitol. La citatele scurte nu e nevoie de astfel de note deoarece, de obicei autorul citatului și lucrarea sa sunt date în textul curent; dacă nu s-a făcut așa, nota explicativă e obligatorie. (v. și 23.e., 23.e.1.)

14.a. Citatul scurt se păstrează în textul curent și se pune între ghilimele:

> În cartea sa, **Discuții diplomatice la Viena**, Evolceanu afirmă că încă din primele momente ale întâlnirii, baronul Thugut i-a spus agentului turc: "Ia o mie de ducați și dispari!". Turcul, zice Evolceanu, îngălbeni și-și îndreptă ochii iscoditori spre gardă...

Cititorul va înțelege că citatul este luat din cartea lui Evolceanu, DISCUȚII DIPLOMATICE LA VIENA, și că citatul nu este atât de important încât să se facă și alte precizări, editura în care s-a publicat cartea, anul apariției, orașul. Dacă, din diferite motive, este nevoie de precizări, citatul se va reda astfel:

"Ia o mie de ducați și dispari!") v. Ion Evolceanu, DISCUȚII DIPLOMATICE LA VIENA. (Cluj-Napoca: Dacia, 1980, p. 33).

Corespunzând acestui fel de citat, nota bibliografică va fi dată așa cum se arată mai sus (titlul de carte este capitalizat), spre deosebire de notele de subsol care se scriu altfel, cum se arată mai jos (v. 14.b.). Dacă în cadrul unui astfel de citat se interpolează alt citat, de pildă o observație a autorului, un titlu, etc., dar tot scurt, se recurge la virgula așezată în chip de ghilimele (sau ca un apostrof):

Peste puțin s-a văzut cum semnatarii proclamației înțelegeau "să rămână Turci 'acum și totdeauna' fără șovăire", conform directivelor capuchihaiei.

Cititorul înțelege că 'acum și totdeauna' este un citat interpolat în citatul principal, acesta din urmă fiind pus între ghilimele.

14. b. Citatele ample (paragrafe, poezii, etc.) nu se pun între ghilimele și se diferențiază vizibil de textul principal. Dacă acesta e bătut la două rânduri, citatul se bate la un rând. Întregul citat (în acest caz, de obicei un paragraf) se plasează la o distanță (pe verticală) dublă față de distanța dintre rânduri și la zece blancuri față de marginea din stânga a textului (nu a paginii). Ele trebuiesc urmate de nota bibliografică amintită la Generalități, locul acesteia fiind în josul paginii sau la sfârșitul capitolului. În exemplul de mai jos se arată un citat folosit de Mihai Eminescu într-un articol:

El ne citează cuvinte din discursul domnului Brătianu cari nu susțin nimic, și pe cari le reproducem spre a se vedea cum fraza înlocuiește la acești oameni orice cugetare pozitivă. Iată-l dar:

> Europa poate oare să exige de la noi ca dintr'o trăsătură de condeiu să rezolvăm această cestiune? Dar câte secole n-au trebuit Europei ca să rezolve ea însăși! Și când a rezolvat-o? După ani de progrese și numai după ce mai toate statele, trecând prin foc și prin sabie, se scăpaseră de mare parte de Evrei […]

Nu știm, zău, să râdem sau să plângem. Am rânde într'adevăr, dar ni se strânge inima când ne gândim că asemenea capete, cari dovedesc prin făptura lor semnele cele mai […][3]

După cum se vede, citatul se detașează clar de restul articolului. Punctele de suspensie puse între paranteze drepte […] înseamnă că s-a omis o porțiune din textul original. Se mai observă cifra 3 pentru nota de subsol, desigur a treia notă de subsol în cadrul articolului. Aceasta se va plasa în josul paginii:

——————— (linie despărțitoare între textul curent și note)

[3] Mihai Eminescu, articol de fond fără titlu în TIMPUL, 4 Mai 1879.

Dacă articolul ar fi avut titlu, acesta ar fi fost plasat între ghilimele. Dacă articolul ar fi fost luat dintr-o revistă științifică, citatul însuși trebuia urmat de arătarea sursei, în cazul de față astfel:

———————

> ... scăpaseră în mare parte de Evrei[…]. (Discursul lui I.C. Brătianu pronunțat în Cameră, 26 Feb. 1879).

Ziarul însă, ca orice cotidian, nu cere asemenea acuratețe, mai ales că referința la discursul lui Brătianu se făcuse anterior. Ideea este că precizia academică, obținută prin referințe exacte, să nu fie îngreuiată prin repetiții

inutile. Dacă acum aș dori să arăt de unde am luat întregul exemplu, aș arăta într-o notă de subsol (să zicem că am ajuns la nota [5]) astfel:

_______________ (linie despărțitoare între textul curent și note)

[5] Mihai Eminescu, OPERA ETICO-SOCIALĂ. (București: Cugetarea Georgescu-Delafras, -), vol. I, p. 427.

Cratima de după numele editurii arată ca anul publicației nu e menționat. Revenind la discuția inițială, citatele de poezie se tratează ca citatele de articol, adică se bat la un rând, la o distanță dublă (pe vetical) față de distanța dintre rândurile textului principal și la zece blancuri (pe orizontal) față de marginea din stânga a textului (nu a paginii), astfel:

În liniștea deplină care se lăsase am rămas toți nemișcați, acolo unde ne aflam în acel moment. Afară era zi, dar la noi în celulă era întuneric permanent, și am auzit vocea puțin răgușită a poetului:

> 2 spații

Azi noapte Iisus mi-a intrat în celulă.
O! Ce trist și ce'nalt părea Christ!
Luna venea după El, în celulă
Și-L făcea mai înalt și mai trist.

Mâinile Lui păreau crini pe morminte.
Ochii adânci ca niște păduri.
Luna-L bătea cu argint pe veșminte
Adâncindu-i pe mâini vechi săpături.

10 blancuri

Uimit am sărit de sub pătura sură:
"De unde vii, Doamne, din ce veac?"
Iisus a dus lin un deget la gură
Și mi-a făcut semn ca să tac.
[...]

> 2 spații

Unii din noi îngenunchiaseră, alții se închinau. Într-un colț, unul care fusese bătut ieri începu să plângă sugrumat. Nu i-am dat atenție căci toți eram zdrobiți. (Din Alexandru Spiroiu, "În închisoare cu Radu Gyr", *Buletinul C.N.R. Secția America,* 15 Iul. 1981).

Punctele de suspensie arată că autorul nu a citat întreaga poezie, deci nu știm dacă, la sfârșitul poeziei, ni se indică poetul și titlul. Deducem din întregul exemplu că poetul era Radu Gyr și, cine cunoaște opera acestui poet știe că poezia se intitulează "Iisus în celulă". Citatul ar fi trebuit urmat de o notă de acest fel: (Radu Gyr, "Iisus în celulă").

În articolele de critică, în recenzii și în volumele de comentarii, citatele de proză până la 15 rânduri sunt de obicei permise fără să se ceară autorizația autorului sau a editurii, cu condiția să se menționeze numele autorului și lucrarea de proveniență, ceea ce criticii și comentatorii nu uită să facă. Citatele mai lungi de 15 rânduri cad sub incidența legii drepturilor de autor (copyright-ul) și se sancționează. Omisiunea sursei, în special după aforisme sau cuvinte de spirit, dă naștere culpei de plagiat (q.v.). În general, împrumutul unui autor din textul altuia se menționează într-o notă de subsol. Intervenția unui autor în textul altuia se face folosind abreviația N.A. (nota autorului) între paranteze arcuite. Parantezele drepte se folosesc în cazurile când este evident că intervenția aparține altui autor și când, în general, abreviația N.A. nu mai este necesară. Se mai folosește și cuvântul latin **apud** (apud Varronem, după Varro).

15. Copyright-ul.

Este termenul internațional, adoptat de limbile culte, pentru "dreptul de autor". Când o carte are copyright, acesta e menționat pe pagina bibliografică a volumului în formatul "Copyright" (scris în întregime) sau în forma unui cerc conținând litera c: ©, după care se trece numele deținătorului acestui drept (autor sau editură) și anul. Când un articol are copyright, acesta se menționează chiar sub titlu. În România e reglementat de **Legea dreptului de autor** care se aplică din 1996. În general, cine dorește să folosească în interes propriu opera de orice natură a unui autor trebuie să obțină permisiune scrisă de la acesta. Uneori permisiunea se acordă gratuit, alte ori se plătește pentru ea. Prevederile legii sunt numeroase și importante. De aceea se recomandă ca fiecare autor să aibă pe masa de lucru un exemplar al legii.

16. Plagiatul.

Este culpa celui ce își însușește munca unui autor fără să arate că a făcut așa și prezentând-o ca și cum ar fi propria lui muncă. Este un furt intelectual. Chiar și o frază, un aforism sau un cuvânt de spirit pot fi considerate plagiat. De cele mai multe ori, plagiatul se ocolește prin parafrazare, adică prin redarea ideii altuia în cuvinte proprii, dar și atunci autorul cinstit care parafrazează arată sursa inspirației. Cea mai bună metodă de a evita plagiatul este să se arate sursa completă a inspirației (autor și lucrare) fie între paranteze, fie într-o notă de subsol. Cunoștințele generale nu sunt considerate plagiat, de pildă data nașterii sau morții unei personalități, locul unde (și felul cum) s-a desfășurat un război sau o bătălie, rezumatul unui roman, lista lucrărilor unui autor și altele de acest gen. Tot astfel, nu sunt considerate plagiat adagiile care au intrat în limbajul de toate zilele. De pildă, "zarurile au fost aruncate" sau "am trecut Rubiconul" pot fi folosite fără să se arate că au fost mai întâi rostite de Iuliu Cesar.

17. Dreptul de autor v. 15. Copyright-ul.

18. Parafrazarea v. 16. Plagiatul.

19. Compilația.

În românește, compilație este o lucrare fără originalitate, compusă din extrase din diferiți autori. Totuși, când compilația este prelucrată și adaugită cu contribuțiile celui ce o scrie, ea poate fi considerată lucrare originală. Astfel autorul își păstrează acest titlu chiar dacă dă la iveală un dicționar, o antologie, o enciclopedie sau o culegere de texte. În țările de limbă engleză, limbă care devine

din ce în ce mai mult internațională, un astfel de autor se numește **compiler**, termen care nu are nimic pejorativ. Termenul se prescurtează **Comp.** și se pune după numele "autorului" mai ales în lucrările academice, de exemplu, H. Wakefield, **Comp.**, ENGLISH DICTIONARY.

20. Notele de subsol.

Generalități. Se pot numi tot atât de bine "note de sfârșit de capitol". De cele mai multe ori, ele conțin explicații cu privire la un cuvânt sau o expresie din textul curent. Alte ori conțin date bibliografice și se deosebesc foarte puțin, în acest ultim caz, de listele bibliografice. Cu toate acestea, fiindcă și unele și altele corespund unor nevoi diferite (cum se va vedea mai jos), ele sunt supuse unor reguli de scriere diferite. Acest capitol se referă numai la notele de subsol sau de sfârșit de capitol (numite diferit după poziția lor în text). Denumite pe scurt NOTE în limbajul editorial de toate zilele și fiind grupate sub titlul NOTE în cărți și articole științifice, ele sunt esențiale textului academic deoarece furnizează informații importante pentru cercetător. Fără ele, citirea, utilizarea și interpretarea textului științific s-ar îngreuia inutil. Apoi ele completează informația prin explicații privind cuvinte, fraze și diferite formulări succinte sau abstracte din textul curent, arată sursa citatelor (autorul, lucrarea, editura, etc., aici asemănându-se cu listele bibliografice), conțin comentarii utile dar al căror loc ar fi nepotrivit în text, apoi referințe, trimiteri, etc.; pe scurt, orice informații sau explicații care ajută pe cititor la înțelegerea și folosirea textului. Ele se tipăresc în ordine numerică fie în josul paginii, fie la sfârșitul capitolului sau al cărții. Diferența este de ordin practic și nu totdeauna marcantă. Unii autori preferă să le pună în josul paginii deoarece, plasate acolo, notele se pot reduce ca număr sau înmulți ușor, fără prea multe schimbări și corecturi; pe când notele de sfârșit de capitol antrenează schimbarea de număr a tuturor notelor subsecvente celei modificate. Asta pentru că notele din josul

paginii nu sunt niciodată mai multe decât explicațiile necesare în pagina respectivă și, în caz de corectură masivă, se bate din nou toată pagina, deci o pagină. Numărătoarea notelor de sfârșit de capitol începe cu prima pagină a capitolului și continuă până la ultima pagină. Sunt cazuri când se ajunge la o sută de note în cadrul aceluiași capitol. Și atunci, dacă înainte de a da "bun de tipar", autorul consideră că trebuie să mai introducă o notă între notele 52 și 53, toate numerele notelor următoare trebuie schimbate, atât la sfârșit de capitol cât și în pagini, o muncă într-adevăr sisifică.

20.a. În cazul notelor de subsol, textul acestora se desparte de textul curent printr-o linie continuă de câtiva cm așezată în stânga paginii. Se recomandă ca deasupra și dedesubtul acestei linii despărțitoare să se lase două spații libere pentru ca diferența dintre texte să fie vizibilă de la prima vedere.

20. b. Notele scurte pot fi plasate fie în josul paginii, sub linia despărțitoare, fie în textul curent între paranteze arcuite.

b. 1. În josul paginii, sub linia care desparte textul curent de notele de subsol:

> ....căci în lume, ca și în țara noastră, sunt tot felul de ucigași. Unii din aceștia au ajuns criminali într-un moment de furie nemărginită; alții după matură gândire și varii preparative. Printre ei, sicarul[1] este tipul cel mai detestabil, fiind un om fără scrupule care acționează la ordinul altuia...
>
> (textul curent continuă până în josul paginii)
>
> ---
>
> [1] Sicarul este un ucigaș plătit. cf. DEX, s.v.

În exemplul de mai sus, DEX este **Dicționarul explicativ al limbii române**. Cele două abrevieri, **cf.** și **s.v.**, una înainte și alta după prescurtarea DEX, sunt utilizate în textele științifice în sens

precis. Prima, **cf.** (a nu se confunda cu **conform** prescurtat adesea prin inadverență tot cf.) înseamnă **confer**, compară în latină. A doua, **s.v.**, este o abreviere pentru **sub voce** (sau **sub verbo**), termen latin pentru **sub cuvântul** [în discuție], adică **vezi cuvântul**. Cu alte cuvinte, nota de subsol[1] dă explicația cuvântului "sicar" și apoi arată sursa informației, DEX-ul, indicând cititorului să caute acolo cuvântul "sicar" și explicația lui. Cititorul îl va găsi bineînțeles la litera s, la locul lui alfabetic. În afara acestui procedeu, există altul,

b. 2. plasarea notei scurte în textul curent, fără trimitere în josul paginii. Ex.:

> căci în lume, ca și în țara noastră, sunt tot felul de ucigași. Unii din aceștia au ajuns criminali într-un moment de furie nemărginită; alții după matură gândire și varii pre parative. Printre ei, sicarul (un ucigaș plătit, cf. DEX, s.v.) este tipul cel mai detestabil, fiind un om fără scrupule care acționează la ordinul altuia…
>
> (textul curent continuă până în josul paginii, fără notă)

În exemplul de mai sus, explicația a fost introdusă în textul curent cu toate datele necesare, exact ca în 20. b. 1., iar citirea ei este aceeași: **compară cu Dicționarul explicativ al limbii române**, cuvântul **sicar**. Nu există criteriu pentru plasarea notei scurte în textul curent sau în nota de subsol afară de latitudinea autorului sau eventualele necesități tehnice ale redacției. Esențial este ca cititorul să găsească ușor și repede explicația cuvântului "sicar", un cuvânt rar.

b.3. De reținut concizia explicațiilor atât în 20.b.1. cât și în 20.b.2. Notele sunt folositoare, fără îndoială; totuși, prin natura lor, sunt într-un fel și greoaie și de aceea autorul avizat le reduce la maximum posibil, atât ca număr pe pagină cât și în privința conținutului lor. Această observație este valabilă pentru toate articolele privitoare

la note din 20. Folosite mai ales pentru a arăta sursa citatelor, nu se recurge la ajutorul lor decât dacă: a). nu există posibilitate de a evita citatul; b) există posibilitatea creării de confuzii dacă citatul nu este redat verbatim; c) ideile opuse ale celui ce redactează manuscrisul face imperioasă redarea exactă a ideilor din citat.

20. c. Există note care cer o explicație amplă. Să presupunem că autorul arată în eseul său că, în secolele trecute, numai Anatolia greacă fusese în mod determinat turcită. Dorind să dea greutate afirmației (care, cum se înțelege, este contestabilă), autorul va arăta proveniența informației sale, de obicei o autoritate istorică. Fiind vorba de o notă amplă, o va plasa în josul paginii. Mai întâi va pune un număr după ultimul cuvânt al afirmației sale, așa cum s-a arătat la 20. b. Să presupunem că e vorba de nota l. Apoi va redacta textul notei, arătând de unde a luat informația și plasând nota sub numărul 1 sub linia despărțitoare de textul curent, astfel:

---

[1] René Grousset, BILAN DE L'HISTOIRE, (Paris: Editions académiques Perrin, 1946), p. 282.

De notat genericul notei: autor, titlul volumului, (oraș: editură, an), pagina. Din toate formatele notelor utilizate de editurile academice, acesta este cel mai indicat, fiind logic și complet. Alte note dau informații parțiale, de pildă orașul și anul, fără numele editurii, și atunci cercetătorul pierde timp ca să afle acel nume, necesar când vrea să comande volumul. Fomatul de mai sus conține următoarele particularități, toate de reținut:

După numele autorului (prenume și nume, în această secvență) se pune virgulă, apoi titlul volumului cu majuscule mici și nesubliniat, ceea ce indică cercetătorului avizat că e vorba de volum (nu de articol). După titlu se pune virgulă sau blanc. Apoi, între paranteze arcuite, se trece orașul unde s-a publicat volumul urmat de două puncte (:). Urmează numele editurii, după care se pune virgulă, apoi anul apariției după care se închide paranteza. Se pune din nou virgulă și se arată numărul paginii sau al paginilor

(p. pentru singular, pp. pentru plural). Dacă lucrarea are mai multe volume, numărul volumului se pune imediat după paranteza de închidere și înainte de numărul paginii:

(1946), II, p. 282

Nu e nevoie să se specifice Vol. II deoarece practica scrierii academice a stabilit că numărul volumului, în cifre romane, se pune totdeauna înaintea numărului de pagină. În unele seriale, "volum" înseamnă numărul tuturor exemplarelor apărute în cursul unui an. Astfel și nota se schimbă, ultimul ei segment apărând astfel:

II (1950), 3, 12.

adică: seria (sau volumul) II din 1950, exemplarul din martie, pagina 12.

c. 1. În volumele apărute înainte de 1900 nu e nevoie să se treacă editura.

20.d. Signatura. În unele volume, în special în cele tipărite înainte de 1800, paginile nu sunt numerotate. În locul numărului de pagină apare signatura, un simbol alcătuit din diferite semne grafice, o steluță, o literă, o cifră, prin care se arată legătorului ordinea grupurilor de pagini. Signatura se punea o dată la patru pagini, apoi la opt, apoi la șaisprezece și așa mai departe. Dacă e vorba de o carte veche de acest fel, nota va cuprinde (în loc de p. și numărul ei) abreviația sig. (signatura) urmată de simbolul respectiv și de un număr pe care autorul îl găsește singur numărând filele (foliile, nu paginile) care urmează după signatură, de pildă:

sig. * B 4^{v}

ceea ce înseamnă că nota se referă la foaia a patra după signatura * B și anume la verso. Dacă ar fi fost recto, s-ar fi pus ^{r}. Dacă volumul nu are signaturi, cum e cazul unor volume tipărite în trecut pe teritoriul țării noastre, se menționează numai numărul foliei cu indicația ^{r} pentru recto și ^{v} pentru verso, de pildă:

[3] Udriște Năsturel, [DESPRE DĂRNICIE],(Târgoviște, 1649), f. 12^{v}.

Ceea ce înseamnă că nota[3] arată manualul lui Udriște Năsturel intitulat **Despre dărnicie** și publicat la Târgoviște în 1649. Titlul

volumului pus între paranteze drepte înseamnă că nu apare în volumul original, că e formulat de autorul notei și adăugat în volumul de față. Referința se află la foaia 12 pe verso. Volumul fiind apărut înainte de 1900, numele editurii nu apare (v. 20. c.1.).

20. e. Nota de articol conține același tip de informație ca aceea de volum, numai că e scrisă altfel. Să presupunem că e vorba de un articol având același autor și același titlu ca în 20. c., dar publicat într-o revistă științifică. Nota va avea atunci un conținut redactat după cum urmează.

---

[1] René Grousset, "Bilan de l'Histoire" in *Cahiers d'histoire universelle* (Paris) III (1946), 282.

Genericul este: numele autorului (prenume și nume, în această ordine), virgulă, titlul articolului între ghilimele și în corp de literă obișnuit (nu cu majuscule, nici subliniat), prepoziția latină in ("în"), titlul subliniat sau în italice al revistei, apoi, între paranteze arcuite orașul unde apare revista, numărul volumului, data apariției, numărul paginii. Deosebirea față de nota de volum este evidentă. Consultantul va câștiga timp căutând referința direct în fișierul de periodice și seriale, nu în cel de volume. Dacă e vorba de articol de cotidian, nota se deosebește de cea de revistă prin data de apariție a ziarului:

---

[2] Alexandru Zamfirescu, "Creștinismul ortodox, religia originară a românilor transilvăneni" in *Vocea Carpaților*, (Brașov), 15 Oct. 1919.

Orașul de apariție a cotidianului trebuie menționat mai ales în cazul periodicelor puțin cunoscute, această mențiune fiind din nou destinată să-l scutească pe consultant de pierdere de timp. De reținut că notele ample ca cea de mai sus se scriu totdeauna la un rând.

e. 1. Note de articol cu +.

În note bibliografice din Occident apare ocazional semnul plus (+) după numărul de pagini privitoare la articol, de pildă:

[3] Anne Williams, "An I for an Eye: 'Spectral Persecution' in The Rime of the Ancient Mariner" in *McCall*, 1995, 53, III, pp. 35-41+.

Ceea ce înseamnă că o parte incipientă a articolului a apărut între paginile 35 și 41 ale revistei, dar părțile ultime se află în continuări intermitente în corpul aceleiași reviste la pagini nespecificate în notă. Se obișnuiește în reviste de mare circulație ca părțile ultime ale unui articol amplu să fie publicate în ultimele pagini, la intervale diferite. Nota le cuprinde pe toate în semnul +.

e. 2. Articole în periodice străine.

Pentru cercetătorul român care își extinde sfera de observație la periodice străine este util să știe că în S.U.A. există un **Reader's Guide to Periodical Literature** care înregistrează articole, eseuri, cuvântări, schițe și nuvele publicate în cca o sută de magazine și reviste de interes general și circulație universală. Ghidul apare de două ori pe lună din septembrie (anul în curs) până în iunie (anul următor). În iulie și august apare un singur număr. Anual apare un index de titluri din anul precedent care poate servi la informația generală și rapidă a cercetătorului român interesat în domeniu. Exemplul de mai jos e luat din acest Reader's Guide. De observat grafia deosebită de cea recomandată în manualul de față. Asta pentru că ghidul observă normele prescrise de Universitatea din Chicago. Deosebirile sunt minore și ușor de identificat. (Pentru abrevieri v. 24. a).

TI: Eighteenth-century Sensibility and Senses in Social Context.
AU: Van Sant, Ann Jessie
SU: Literary representations of suffering and responses to it in the social context of the XVIIIth century
SO: LIFE 65:32-33+, S 27 '68 por.
IS: ISSN 0306-2988

Explicația: Autorul, Ann Jessie Van Sant a publicat un eseu despre suferință și reacțiunea la suferință în contextul social al secolului XVIII în revista LIFE nr.65 din 27 Septembrie 1968, paginile 32-33 și următoarele cu un portret (por.) ISSN înseamnă International Standard Serial Number, un număr de identificare.

20. f. Titlurile oricăror alte lucrări (care nu sunt volum), de pildă poezie, discurs, interviu, capitol de carte etc. se tratează în notă ca titlu de articol (20. e.).

20. g. Dacă sunt mai mulți autori pentru același volum sau articol, nota trebuie să-i cuprindă pe toți în ordinea din lucrarea originală. Nu e bine inspirat cel ce menționează în notă numai o parte din autori, la discreția sa. Dacă sunt mai mult de trei autori, există opțiunea (stabilită de practica academică) de a menționa în notă numai primul autor după care se pune abreviația *et al.* (nu etc.), de pildă:

[5] Ion Nenițescu *et al.*, "Analiza în chimia nucleară" in *Revista de chimie* (...)

20. h. etc. și **et al.** Există o deosebire esențială între aceste două abreviații, amândouă latine: **et al.** înseamnă "et alii", "și alții", și se pune după nume de persoane; etc. înseamnă **et cetera** sau **et caetera**, "și celelalte (de obicei) lucruri", "și restul" sau "și așa mai departe" (cf. germ. "und so weiter"). Așadar nu e inspirat cel ce pune etc. după nume de persoane.

20. i. supra și **infra**. Când în notă (sau în textul curent) se face trimitere la un paragraf aflat spre începutul eseului sau spre sfârșitul lui se folosesc adverbele de loc latine *supra* (pentru "mai sus" în text) sau *infra* (pentru "mai jos" în text), de pildă:

(v. *supra* p. 9)

adică, "vezi mai sus în text la pag. 9". Nota fiind scurtă, se pune de obicei în textul principal între paranteze arcuite, dar nimic nu-l

oprește pe autor, când textul cere altfel, s-o plaseze în josul paginii sau la sfârșitul capitolului.

20. j. passim. Câteodată referințele sunt numeroase și trimiterile prin **supra** sau **infra** nu ajută. Se folosește atunci adverbul latin **passim**, "răspândit peste tot", "în diferite locuri", de pildă:

(v. pp. 78, 80 **et passim**)

adică: "vezi paginile 78 și 80 și în diferite alte locuri din lucrarea citată".

20. k. Traducerile se trec în note astfel:

---

[4] George Barbul, MEMORIAL ANTONESCU. AL TREILEA OM AL AXEI. Traducere de Sanda Ardeleanu. (Iași: Institutul European, 1992).

20.l. idem, ibid. Scrierea academică cere concentrarea scrisului la substanță, la strictul necesar. Repetițiile trebuie evitate. Astfel, când pe aceeași pagină apar mai multe note de subsol privind același autor sau aceeași lucrare, necesitatea cîștigării de spațiu tipografic, ca și aceea a organizării judicioase a informației, impun înlăturarea repetițiilor inutile. Aceasta se obține cu ajutorul cuvintelor latine **idem** și **ibidem** (presc. *ibid.*). Primul este un adjectiv pronominal care înseamnă "același, aceeași" și se folosește în note referitoare la același autor, evitându-se repetarea inutilă a numelui acestuia:

[3] Al. Lascarov-Moldovanu, OMUL CARE TACE (...), p.5.
[4] idem, BISERICA NĂRUITĂ (...), p. 33.

În exemplul de mai sus, **idem** din nota [4] arată că e vorba de același autor menționat în nota [3], Al. Lascarov-Moldovanu. Se mai înțelege că ale sale opere diferite, **Omul care tace** și **Biserica năruită**, arătate în notele succesive [3] și [4], sunt citate la pagini diferite, 5 și 33. Când e vorba de același autor și aceeași operă dar cu citate diferite, nota va fi redactată după cum urmează:

[3] Al Lascarov-Moldovanu, OMUL CARE TACE (...), p.33.
[4] ibid., p. 76.

Prin **ibid.** din nota [4] se repetă întreaga notă [3] cu excepția paginii, ceea ce înseamnă că se citează două pasaje diferite din opera aceluiași autor, **Omul care tace.** De reținut: nu se poate substitui **idem** cu **ibid.** sau invers.

20. m. op. cit. și **loc.cit.** Consacrate de scrierea academică, aceste două abrevieri înlocuiesc termenul **ibid.** din capitolul precedent când referințele apar pe pagini diferite. Prima, **op. cit.**, este o prescurtare pentru **opere citato** însemnând "în lucrarea citată", indicând așadar volumul. Cealaltă, **loc. cit.** (de la **loco citato**, "în locul citat") are un caracter mai particular, indicând paragraful. Ambele se referă la lucrări citate anterior, pe altă pagină, unde sunt menționate cu toate datele bibliografice, adică în plin format bibliografic. De pildă,

[5] Sadoveanu, op. cit., p. 77.

Se face deci trimitere la o lucrare a lui Sadoveanu citată anterior. La prima vedere, trimiterea nu naște probleme. Se răsfoiește înapoi și se caută lucrarea lui Sadoveanu, ce poate fi mai simplu? Dar dacă cititorul întâlnește trimiterea când ajunge la nota [45], așadar după ce a citit multe pagini și note, va avea mult de furcă până să găsească în amalgamul de note anterioare "lucrarea citată". Va apela poate la bibliografie, sperând să găsească acolo o îndrumare, dar nu va găsi decât trei lucrări de Sadoveanu, menționate ireproșabil, dar fără alte îndrumări. Cum să găsească atunci "lucrarea citată" decât luând una câte una cele 44 de note anterioare? O pierdere de timp considerabilă și uneori inutilă căci, cum se întâmplă adesea în tipărituri, "lucrarea citată" la nota [45] a fost omisă prin modificările și corecturile cerute de autor, iar nota [45] a rămas în text printr-o neatenție a corectorului. Astfel de situații se întâlnesc, din nefericire, chiar la nivel academic. Iată de ce nu e recomandabil să se folosească abrevierile *op. cit.* și *loc. cit.* Ele trimit pe cititor la referințe depărtate, greu de găsit. Prin contrast, abrevierile din articolul anterior, 20. 1.,

idem și ibid., sunt mult mai eficiente, ele referindu-se la autorul sau la lucrarea din rândul imediat superior.

20. n. Lipsa unui element bibliografic. Dacă din lucrarea citată lipsește unul din elementele bibliografice, de pildă data apariției volumului, numele editurii sau chiar numele autorului și titlul cărții (deși rare, cazuri de acest fel există) elementul lipsă se înlocuiește cu o cratimă. Cunoscând genericul invariabil al notei: autor, TITLUL CĂRȚII (Orașul: editura, anul), înlocuirea va avea loc automat. Astfel, dacă lipsește

numele autorului: -, ROȘU, GALBEN ȘI ALBASTRU (București: Minerva, 1991)

titlul cărții: Ion Minulescu, - (București: Minerva, 1991).

orașul: Ion Minulescu, ROȘU, GALBEN ȘI ALBASTRU (-: Minerva, 1991).

editura: Ion Minulescu, ROȘU, GALBEN ȘI ALBASTRU (București: -, 1991).

anul: Ion Minulescu, ROȘU, GALBEN ȘI ALBASTRU (București: Minerva,-)

20. o. Dacă autorul nu a apelat la o editură ci și-a publicat el însuși lucrarea, editura fiind el personal, și plătind el însuși tipărirea, nota se redactează astfel:

---

[5] Mihail Sturdza, ROMÂNIA ȘI SFÂRȘITUL EUROPEI (Rio de Janeiro: autorul, 1966).

20. p. Referința la enciclopedie sau dicționar este tipică pentru explicația unui cuvânt, nume propriu sau comun. Se folosește abrevierea s.v. (sub verbo, sub voce, trimiterea la cuvântul respectiv din dicționar sau enciclopedie) urmată de cuvântul a cărui explicație se cere, de pildă:

---

[2] Encyclopaedia Britannica, ediția a 11a, 1910-1911, s.v. "Blake, William".

sau

[3] Encyclopaedia Americana, ediția 1963, s.v. "Sitting bull".

Notele de mai sus, cu conținut asemănător, se citesc astfel:

prima: vezi cuvântul Blake, William, in Encyclopaedia Britannica, ediția cutare.

a doua: vezi cuvântul "Sitting bull" în Encyclopaedia Americana, ediția cutare.

De reținut că titlurile enciclopediilor sau ale dicționarelor citate în acest fel se scriu cu minuscule și se subliniază.

20. q. Referința la clasicii antici are particularitatea că despărțirea între capitole și subcapitole se face numai prin cifre arabe, astfel:

[3] Cicero, DE OFFICIIS, 1. 23, 29.

ceea ce înseamnă că se face trimitere la lucrarea lui Cicero, DE OFFICIIS, cap. I, paragrafele 23 și 29.

20.r. Citatele din Biblie.

Cum Biblia e formată din "cărți", acestea din capitole și capitolele din versete, referirea la Biblie trebuie să țină seama de acest fel de împărțire. Nota va arăta mai întâi din ce "carte" a Bibliei face parte citatul, apoi capitolul și versetul. După titlul cărții se pune virgulă iar între capitole și versete două puncte (:). Ediția Bibliei se menționează la sfîrșit între paranteze arcuite. Exemplu:

[5] Marcu, 7:24-30 (Societatea Biblică, 589-15-043).

ceea ce înseamnă că se citează versetele 24 până la 30 privitoare la femeia cananeancă din capitolul 7 al Evangheliei după Marcu din Biblia publicată de Societatea Biblică sub indicativul 589-15-034, adică ediția românească.

20.s. Citatele indirecte (din sursă secundară).

Cine se referă la lucrarea unui autor citată de alt autor și citează din aceasta din urmă, așadar nu din original, își asumă riscul de a transmite o eventuală eroare comisă în sursa secundară. În cercetarea științifică numai citarea din original este investită cu prezumția de exactitate. Totuși, sunt cazuri când un autor nu are altă posibilitate decât să citeze din sursa secundară (de pildă, în cazul punerii sub index a unui autor sau când volumul original nu mai este accesibil, fiind pierdut, și când paragrafe ale acestuia nu se mai găsesc decît în recenzii vechi sau comentarii). Într-o astfel de situație, nota trebuie să arate că autorul ei citează indirect dintr-o sursă secundară. Iată un exemplu teoretic preluat dintr-o sursă autentică:

---

[4] Traian Brăileanu, "Studenții" în Însemnări sociologice, (-), I, 9, dec.1935. Citat de Zigu Ornea, ANII TREIZECI. EXTREMA DREAPTĂ ROMÂNEASCĂ, (București: Fundația Culturală Română, 1995), p.374.

Cratima pusă între paranteze arcuite după titlul serialului arată că orașul de apariție nu este menționat. Apoi, cifra romană I indică volumul (adică grupul de exemplare apărute, în acest caz, în 1935) iar cifra arabă 9 indică exemplarul din decembrie 1935. De reținut cum, într-o notă ca cea de mai sus, redactată cu respectul normelor academice, titlul de articol ("Studenții") se deosebește vizual de cel de carte, ANII TREIZECI. EXTREMA DREAPTĂ ROMÂNEASCĂ. La fel, grafia titlului de serial, **Însemnări sociologice**, se deosebește clar de cea pentru carte. Claritatea este redată în exemplul de mai sus, cum am arătat, teoretic. În situația de fapt, sursa din care am preluat exemplul nu face deosebire grafică între titluri, publicând cu aceleași caractere și titluri de articole, și titluri de seriale. Pentru ca cititorul să vadă diferența, dăm mai jos nota așa cum a fost ea publicată de sursă:

---

[1] Traian Brăileanu, Studenții, Însemnări sociologice, I, nr.9, decembrie 1935.

Astfel redactată, nota poate să însemne că articolul lui Traian Brăileanu este intitulat "Studenții, Însemnări sociologice", ceea ce la prima vedere pare plauzibil, și că titlul revistei a fost omis printr-o greșeală de tipar sau din neatenția corectorului, ceea ce iarăși se poate întâmpla. Iată altă notă din aceeași lucrare (pagina 178) pe care o redăm tot ca exemplu negativ. De data asta omisiunea este evidentă și se datorește neatenției:

---

2. Mircea Eliade, "Nu ne trebuie intelectuali", IX, nr.3037 din 8 octombrie 1933.

Aparent, este vorba de un articol al lui Mircea Eliade intitulat "Nu ne trebuie intelectuali". Cititorul poate bănui că e vorba de un articol deoarece titlul este pus între ghilimele, dar cum sursa nu respectă această normă în cazul altor articole din aceeași carte, cititorul este îndreptățit să se întrebe care e rostul ghilimelelor, mai ales că titlul publicației nu e dat. Cititorul deduce că e vorba de un periodic deoarece datele următoare titlului de articol sunt tipice pentru un periodic, adică volumul IX, nr.3037 din 8 octombrie 1933, dar dacă ar dori să verifice existența articolului nu va putea, titlul periodicului fiind lipsă. Omisiunea este evident o greșeală datorată neatenției, și nu e gravă, dar dacă cititorul întâlnește de mai multe ori astfel de greșeli (și volumul conține destule) se poate întreba în ce măsură poate pune bază pe afirmațiile din textul curent ale unui autor sau ale unei edituri care lasă să scape astfel de greșeli. Revenind la tema articolului nostru, "Citatele indirecte", rămâne de adăugat că referirea la astfel de citate poate fi rezolvată nu numai în felul arătat la începutul articolului (precizarea "citat de ...") ci și cu ajutorul prepoziției latine **apud** (după). În acest caz, nota teoretică de la începutul articolului va avea următorul cuprins:

---

4. Traian Brăileanu, "Studenții" in **Însemnări sociologice**, (-), I, 9, dec.1935. **apud** Zigu Ornea, ANII TREIZECI. EXTREMA DREAPTĂ ROMÂNEASCĂ, (București: Fundația Culturală Română, 1995), p.374.

20.t. Citate prin computer.

În cercetarea modernă computerul devine din ce în mai util prin faptul că înlesnește enorm accesul la o infinitate de texte, volume, articole de reviste și ziare, interviuri, acte ale congreselor științifice, filme documentare, lucrări în progres, disertații, manuscrise, lucrări de referință, dicționare, enciclopedii etc. Informația este distribuită prin dischete CD-ROM (**compact disc read-only memory**) care se cumpără de la întreprinderile specializate; sau prin abonament de la una din marile rețele de computere, cum ar fi INTERNET sau ALCATEL. La data redactării acestor rânduri, sistemele electronice de informare se organizează rapid în România și vor fi fără îndoială, în curând, comparabile cu cele din Occident; dar până atunci consultarea unei liste de cataloage-ghid folosite în SUA poate preveni pe cititor în privința variatelor posibilități de informare oferite de computere. Trebuie spus, mai întâi, că aceste cataloage vor fi perimate la apariția cărții de față, așa că recomand cititorului să caute, când va avea nevoie, cataloage la zi. Unul din cataloagele importante folosite la M.L.A. în vremea când lucram cu această prestigioasă instituție academică americană era **Directory of Electronic Journals, Newsletters and Academic Discussion Lists** de Lisbeth King, Diane Kovacs *et al.* publicat de Association of Research Libraries (Asociația Bibliotecilor de Cercetare) din Washington. Conținea, cum se arată în titlu, adresele revistelor științifice electronice și listele grupurilor de discuții academice existente în 1993 și branșate la INTERNET. Diferite schimbări tehnice fac ca astfel de cataloage să se perimeze repede, motiv pentru care se reeditează anual. Iată un exemplu de articol aflat într-un astfel de catalog:

Bryn Mawr Classical Review. (Revista recenziilor de lucrări clasice editată la Universitatea Bryn Mawr din Pennsylvania). Cuprinde recenzii de cărți și articole recente privind studii și cercetări în limbile latină și greaca veche.
I.S.S.N. (International Standard Serial Number) 1063 - 2948.
Prețul: $ 15.00 pe an și articol.
Data primei apariții: Noiembrie 1990
Distribuitor: Listserv, gopher.

Apariție neregulată, cuprinzând cca 150 de articole pe an.
Acces: E-mail (adresa electronică) listserv @ cc. brynmawr.edu.
Persoana de contact: James J. O'Donnell
Bryn Mawr Commentaries, Inc.
Thomas Library
Bryn Mawr College
Bryn Mawr, PA (Pennsylvania) 19010 (codul poștal).
Telefon: 215-526-5384
Fax: 215-898-0933 (Attention J. O'Donnell).
jod @ ccat.sas. upenn. edu.

Dacă cercetătorul citează o lucrare obținută prin computer de la sursa de mai sus, nota de subsol va fi redactată astfel:

---

5. Kenneth Steele, "The New Variorum Shakespeare" în Shakesper, II, 1990, p.124. Bryn Mawr Commentaries, Inc. Online. INTERNET. 2 Feb. 1992.

Fiind vorba de o recenzie, titlul acesteia se pune între ghilimele. Revista în care a apărut recenzia este **Shakesper** care apare în Marea Britanie. Dacă titlul ar fi fost de carte, el s-ar fi scris cu majuscule mici; ar fi urmat orașul, numele editurii și anul apariției, ca în orice notă, și s-ar fi încheiat cu aceeași indicație a sursei electronice. Articole-reclamă ca cel de mai sus apar în toate cataloagele, pe specialități, subiecte, genuri, epoci sau altfel. Iată acum lista de cataloage-ghid anunțată mai sus în acest articol:

M.L.A. International Bibliography, distribuită de Silver Platter pe CD-ROM
The Internet Directory de Eric Braun, distribuit de Editura Fawcett din New York.
Gale Directory of Databases din Detroit, MI., distribuit pe CD-ROM.
The Internet Complete Reference de Harley Hahn și Rick Stout distribuit prin Osborne-McGraw din Berkeley, CA.

Internet Mailing Lists de Edward Hardie și Vivian Neou distribuit de SRI Prentice din Englewood Cliffs, N.J.
Guidelines for Family Television Viewing, Urbana, Il.: ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education.
Navigating the Internet de Smith și Mark Gibbs distribuit prin Sams, Indianapolis.
The Whole Internet: User's Guide and Catalog de Edward Krol (Sebastopol, O'Reilly).

Lista enumără o mică parte din nenumăratele cataloage-ghid care circulă în Statele Unite și are rolul să familiarizeze pe cititor cu varietatea lor. De notat că astfel de cataloage apar în fiecare an, ele perimându-se repede.

21. Bibliografia

Generalități. Bibliografia cuprinde, în ordinea alfabetică a numelor autorilor, toate cărțile și articolele consultate, citate sau menționate în cuprinsul unei lucrări. Așezată de obicei la sfârșitul lucrării, ea este redactată conform unor norme care asigură identificarea și găsirea cărților și articolelor menționate. Uneori fiecare capitol al cărții e prevăzut cu bibliografia lui, alteori bibliografia (numită și "ascunsă") este diseminată în tot cuprinsul cărții și în notele de subsol sau de sfârșit de capitol, procedeu care echivalează cu lipsa bibliografiei. Aceasta trebuie înțeleasă ca un capitol separat al cărții având cea mai mare eficiență când este așezată la sfârșit, după indicele de nume și înaintea tablei de materii. Uneori bibliografia însăși are capitolele ei, fiecare privind domenii diferite, lucrări de referință, manuscrise, periodice, traduceri etc.

Când bibliografia menționează de mai multe ori același autor cu diferitele lui volume sau un singur autor cu un singur volum, consultantul avizat știe să tragă foloase din ambele situații. În prima situație, el are posibilitatea să evalueze dintr-o singură privire valoarea și natura informației oferite în carte. Pentru aceasta,

grupările de lucrări ale aceluiaș autor îi pot servi ca indiciu dacă nu peremptoriu, cel puțin orientativ. A doua situație oferă o înlesnire în consultarea notelor de subsol. Când în lista bibliografică apare un singur autor cu o singură lucrare, de pildă:

Zamfirescu, Dan. NEAGOE BASARAB ȘI ÎNVĂȚĂTURILE CĂTRE FIUL SĂU THEODOSIE. București: Minerva, 1973.

nota de subsol referitoare la acest volum poate fi redusă la maximum. În loc să se transcrie integral numele autorului, titlul cărții și datele bibliografice, va fi suficient să se menționeze

cf. Zamfirescu, 39-41.

Consultantul va afla imediat la ce volum se face referința căutând în bibliografie numele lui Dan Zamfirescu. Și va deschide volumul la paginile 39-41. Bineînțeles dacă în bibliografie același autor figurează cu două sau mai multe volume, procedeul nu funcționează. Celelalte funcții ale bibliografiei sunt enumerate mai jos în subcapitole diferențiate pe specialități.

21.a. Lista lucrărilor consultate.

Redactorul unui text științific este conștient că, în cursul muncii de cercetare, autorul recurge la două grupe mari de lucrări. Dintr-o primă grupă fac parte lucrările folosite pentru consultare, adică pentru informație generală asupra subiectului, pentru a afla cum e tratată tema de alți autori. Din această grupă fac parte **bibliografiile critice** sau **adnotate**, acestea oferind consultantului compedii, observații și comentarii asupra articolelor de bibliografie, nu rareori arătând calitățile și defectele analizelor sau reproducând recenzii din revistele de specialitate. Din a doua grupă fac parte cărțile și articolele cu care autorul lucrează efectiv, cele care furnizează citatele necesare elaborării și dezvoltării temei, formulării tezelor și antitezelor, argumentelor și contraargumentelor. Folositoare obiectivului urmărit devin acum **bibliografiile curente** (care înregistrează lucrările apărute recent în domeniu) sau cele **speciale**,

tematice sau **de bază** (cuprinzând lista lucrărilor de strictă specialitate într-un anumit domeniu). Unii autori introduc în aceeași listă bibliografică finală toate lucrările folosite, atât cele consultate cât și cele citate. Alții fac o listă separată (care s-ar putea numi "primară") de lucrări consultate intitulată chiar așa. **Lista lucrărilor consultate**, pentru a o deosebi de **Bibliografie**, adică de lista lucrărilor citate. Este procedeul academic prin excelență.

21.b. Lista cărților neconsultate.

Știind că în Bibliografia propriu-zisă se pot include titluri de cărți consultate sau numai avute în mână și răsfoite, unii autori sunt tentați să includă și cărți neconsultate în ideea că îmbogățesc, chiar și numai scriptic, informația. Pentru specialist, procedeul este inutil deoarece el își dă seama, după ce citește cartea și parcurge bibliografia, care sunt cărțile consultate sau nu. Procedeul nu este academic.

21.c. Bibliografii independente.

Există bibliografii de bibliografii, adică axate pe un singur subiect, scopul autorului fiind să ofere consultantului titlurile tuturor cărților, articolelor și studiilor de orice fel apărute în legătură cu subiectul anunțat, de pildă **Bibliografia la români. O încercare de bibliografie a bibliografiilor românești** de Ioachim Crăciun (București: - , 1928) sau **Bibliografia războiului civil din Spania** sau **Bibliografia Napoleon**, aceasta din urmă apărută în mai multe versiuni, toate având același numitor comun: lista unor bibliografii de bibliografii.

21.d. Bibliografia adnotată.

Poartă și numele de **critică**. Este bibliografia în care, pe lângă datele obișnuite privitoare la cărți sau articole (autor, titlu, editură, revistă, volum, orașul și data apariției) se menționează diferitele caracteristici ale fiecărui volum sau articol catalogat, valoarea acestora din punctul de vedere al autorului bibliografiei, orientarea lor, bogăția informației, calitatea analizelor, calitatea hârtiei, existența *hors texte* a unor gravuri rare, ornamentele legăturii, etc.

d.1. Repertoriul bibliografic.

Spre deosebire de cel alfabetic, repertoriul bibliografic este un catalog de texte comentate și adnotate, reproduse fragmentar sau în întregime. Conține în special texte vechi, ieșite din uz, manuscrise medievale, incunabule etc.

21.e. Nota bibliografică - nota de subsol.

Deși, în general, notele de subsol conțin aceleași date ca notele bibliografice, și unele și altele răspund unor nevoi diferite de informație - și atunci forma lor scriptică este și ea diferită. Cele două nume ale autorului, prenumele (numele mic) și numele de familie, apar în ordine normală în nota de subsol (mai întâi prenumele, apoi numele de familie) deoarece nu e nevoie de altfel de aranjament; în nota bibliografică aceleași nume apar invers deoarece bibliografiile sunt aranjate în ordine alfabetică după numele de familie. Scopul notei de subsol este să explice cititorului o porțiune din lucrarea citată (unde și la ce pagină se găsește un paragraf citat în textul curent), pe când nota bibliografică oferă informații asupra cărții ca atare, ca lucrare de sine stătătoare, astfel încât parantezele din nota de subsol (indicând complementaritatea datelor lor față de autor și cartea acestuia) nu-și au rost în nota bibliografică (unde toate datele sunt esențiale). Din aceleași motive, într-o bibliografie nu are rost să apară numărul paginii așa cum e redat acesta în nota de subsol, ci cel mult (așadar nu obligatoriu) numărul total de pagini ale volumului, cum se obișnuiește în bibliografiile adnotate. Grafic, raportul de complementaritate dintre datele unei note de subsol se arată prin virgulă; în nota bibliografică datele se despart prin punct, ceea ce arată grafic că toate sunt esențiale. De notat că această diferențiere se face cu privire la volume. În materie de articole, de poezii, de conferințe etc. diferența se face altfel. Titlurile acestora se scriu între ghilimele, pe când cele de carte sau de revistă se scriu cu majuscule sau se subliniază. Unele autorități academice fac o diferență în plus între note de subsol și note bibliografice scriind pe primele cu alineat, pe ultimele fără, astfel:

Nota de subsol:

---

[5] G.Dem.Teodorescu, POEZII POPULARE ROMÂNE, (București: Minerva, 1982), p.33.

Nota bibliografică: Teodorecu, G.Dem., POEZII POPULARE ROMÂNE. București: Minerva, 1982.

Procedeul este ilogic: alineatul nu are rost la nota de subsol; din contra, el este util la nota bibliografică și anume pentru a scoate în evidență numele autorilor; acestea fiind aranjate în ordine alfabetică, găsirea lor e ușurată de alineat. Exemplul ilogic de mai sus e dat aici numai pentru informarea cititorului, nu pentru a fi aplicat. Se recomandă în schimb scrierea conform următoarelor exemple în care s-a ținut cont de diferențele semnalate mai sus. Normele de scriere pentru nota de subsol s-au enumerat în 20.c.; cele pentru nota bibliografică se vor arăta în 21.f.

Nota de subsol pentru carte:

> (text curent)
>
> ---
> [2] Aurelian Bondrea, OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT (București: Fundația România de Mâine, 1997), p.62.

Nota de subsol pentru articol:

> (text curent)
>
> ---
> [3] I. Cheie-Pantea, „Lucian Blaga și valoarea ontologică a creației" în **Revista de istorie și teorie literară**, XXXI, 4, oct-dec. 1983, pp. 26-30

Nota bibliografică de carte urmată de nota de articol:

> Bibliografie
>
> Bondrea, Aurelian. OPINIA PUBLICĂ,DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT. București: Fundația România de Mâine, 1997.
>
> Cheie-Pantea, I."Lucian Blaga și valoarea ontologică a creației" in **Revista de istorie și teorie literară**, XXXI, 4, oct.-dec.1983.

21.f. Grafia notei bibliografice.

Fiecare enunț dintr-o bibliografie cuprinzând autorul, lucrarea, orașul, editura și anul apariției este o notă bibliografică. Scrierea notei începe cu numele de familie al autorului cărții sau articolului. Acest nume se plasează la marginea din stânga a textului, nu a paginii, fără alineat. Fie că e vorba de volum sau articol, nota începe cum s-a arătat, la marginea din stânga a textului. Dacă nota conține mai multe rânduri, al doilea rând și cele următoare se scriu cu alineat de cinci blancuri. Nu se lasă spațiu între rânduri, dar se lasă două spații între fiecare notă astfel încât să se distingă bine una de alta. Exemplu:

Alexandrescu-Vianu, Maria. CONTRIBUȚII LA ISTORIA CULTURII ROMÂNE. București: Științifică, 1985.

Bărbulescu, Mihai. INTERFERENȚE SPIRITUALE ÎN DACIA. Cluj-Napoca: Dacia, 1984.

Caraman, Petru. "Contribuții la cronologia și geneza baladei populare române" in **Anuarul Arhivei de Folclor din Cluj**, I, 1932.

Drăghicescu, D[umitru]. DIN PSIHOLOGIA POPORULUI ROMÂN. București: Albatros, 1995.

În aranjamentul de mai sus se observă că numele de familie al autorului se detașează de restul textului, ceea ce înlesnește căutarea, știut fiind că în listele bibliografice căutarea se face după numele de familie al autorului. În enunțul 4 al exemplului se observă că numele de botez al autorului apare în formatul D[umitru]. Asta înseamnă că în lucrarea originală apare numai D, restul numelui fiind furnizat de redactorul bibliografiei. Se observă de asemenea o grafie deosebită în enunțul 3 al exemplului. Explicația mai jos în acest capitol, sub "Genericul pentru articole".

f.1. Genericul pentru titluri de volume este următorul: numele și prenumele autorului (în această secvență inversă față de nota de subsol), punct. Titlul și subtitlul cărții cu majuscule mici,

punct. Orașul, două puncte (:), numele editurii, virgulă, anul apariției, punct. Câteodată unul sau altul din aceste trei elemente constitutive ale notei este lungit inutil. De pildă:

Eminescu, Mihail. POESII. București: Editura Librăriei Socecu & Comp, 1884.

Este vorba de ediția princeps a Poeziilor lui Eminescu. Nu era nevoie să se treacă în notă decât "Socecu", dar autorul a încercat să fie mai explicit, probabil pentru a diminua confuzia creată de ortografia arhaică a numelui editurii.

f.2. **Genericul pentru articole** de reviste științifice, periodice sau seriale nu se deosebește de genericul notei de subsol decât prin inversarea ordinei în numele autorului și omiterea (facultativă) a numărului paginii din periodic:

Bădescu, Ilie. "Sfârșitul erei social-democrate" in *Noua Revistă Română* (București), I, 1, Apr.1996.

Când numele autorului lipsește, acesta e înlocuit cu o cratimă urmată de virgulă iar lucrarea se trece la locul ei alfabetic după primul cuvânt al titlului, omițându-se un eventual articol nehotărât: (Titluri de carte precum și de articol în secvența alfabetică O - P - R)

Olteanu, Constantin. UN AN DE TRANSFORMĂRI POLITICE.
Bucureşti: Politică, 1972.
- "Un proces de pomină" in *Ecoul* (Iași), 16 ian.1993.
- REVOLUȚIA ROMÂNĂ DIN DECEMBRIE 1989. Timișoara: -, 1994.

21.g. Pentru punerea în pagină, Bibliografia se consideră articol și se tratează grafic ca atare. Normele pentru articol se găsesc la 8.a. Bibliografia se așază la sfârșitul cărții înainte de Indicele de nume și de Tabla de materii.

21.h. Nume și titluri.

Cum am mai arătat (v.21.e.), în bibliografii numele autorului se inversează față de cel din note de subsol. Când sunt doi sau trei autori pentru aceeași lucrare, numai primul nume se inversează:

Dobrinescu, Florin, și Gh.Nicolescu. PLATA ȘI RĂSPLATA ISTORIEI. Iași: Institutul European, 1994.

Dacă sunt mai mult de trei autori, este suficient să se treacă numele primului urmat de abreviația pentru "și alții" (et.al.) (așadar nu "etc."):

Olteanu, Constantin, et.al.. ARMATA ROMÂNĂ ÎN REVOLUȚIA DIN AUGUST 1944. București: Politică, 1984.

Dacă același autor este citat cu mai multe titluri, numai primul enunț va fi complet (v.21.f.). În următoarele, numele autorului se înlocuiește cu cratime în tot lungul spațiului ocupat de nume în enunțul precedent:

Everac, Paul, CÂTEVA FELURI DE DRAGOSTE. București: Evenimentul, 1993.
―――――――, "În bătaia săgeții" in *Românul* (București), 11 dec.1995.
―――――――, REACȚIONARUL. București: Românul, 1992.

Ordinea lucrărilor poate fi alfabetică (după primul cuvânt al titlului) sau cronologică (după data apariției fiecărei lucrări). În exemplul de mai sus, cratima poate fi înlocuită cu adjectivul pronominal latin idem (v.20.1.).

21.i. Autorul - persoană juridică.

Câteodată autorul este o organizație, o instituție ori o asociație. Numele complet al persoanei juridice se trece atunci în locul numelui autorului, celelalte date urmând ordinea arătată la 21.f. Totuși, cum nu totdeauna e posibil acest aranjament, practica academică permite începerea enunțului bibliografic cu titlul lucrării, după care se menționează numele formației care a elaborat lucrarea.

Variantele sunt multe:

Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, LUCRĂRILE CELUI DE AL DOILEA CONGRES AL SPIRITUALITĂȚII ROMÂNEȘTI. Drobeta-Turnu Severin: Radical, 1995.

LUMEA BIZANȚULUI (culegere de studii). București: Colecția "Biblioteca de Istorie", 1972.

ANTOLOGIE DE POEZIE ARABĂ. Traducere și note de Grete Tartler și Nicolae Dobrișan. București: Minerva, 1982.

Asociația Română de Studii Orientale ROMANO-ARABICA. București: -, 1974.

Televiziunea Română, Revoluția Română în Direct. Coordonator, Mihai Tatulici. București: -, 1990 (?).

ÎN AMINTIREA LUI TEODORESCU G.DEM. (volum omagial). București: Clemența, 1902.

Maiorescu Titu către Nicolae Gane. Scrisoare datată 28 oct.1875, in **Studii și documente literare**, vol.III, 1932 (fără menționarea orașului).

- , **Monastirea Argeșului. Balade populare.** București: Tineretului, 1972.

DICȚIONARUL LITERATURII ROMÂNE DE LA ORIGINI PÂNĂ LA 1900. București: Academiei, 1979.

ANTOLOGIE DE LITERATURĂ POPULARĂ. POEZIA. Prefață de G.Călinescu. București: Academiei, 1953.

- , "Bibliografia lui G.Dem.Teodorescu" in **Tribuna** (-), 9, 1892.

21.j. Ordinea alfabetică în bibliografii.

Cum alfabetele diferă de la limbă la limbă, practica academică cere ca notele bibliografice să respecte alfabetul țării în care se publică lucrarea; dar și atunci se ivesc controverse datorită sistemelor diferite de a așeza notele în ordine alfabetică. Unele sisteme din străinătate cer ca lucrările (volume și articole) să fie inserate

- cronologic, după data apariției; sau
- în capitole separate pe lucrări citate și lucrări consultate; sau
- în capitole separate pe volume, articole, acte ale congreselor etc.; sau
- pe subiecte (literatură beletristică, juridică, științifică, poezie); sau
- pe perioade istorice (antichitate, evul mediu, epoca modernă); sau
- pe domenii de studiu (umanism literar, juridic, profan, secular).

Nu recomand nici unul din aceste sisteme, fiecare creând mai multe greutăți decât facilități. Singurul judicios este sistemul literă-după-literă care se aplică și în România. Conform acestui sistem, toate enunțurile bibliografice, indiferent de natura lor, se inserează în ordinea alfabetului românesc. În principiu, toate notele bibliografice încep cu numele de familie al autorilor indiferent de felul lucrării. Când autorul lipsește, se ia în considerare prima literă din titlul lucrării. Când numele de familie al autorului e precedat de o particulă (de, du, le, von), aceasta se ignoră sau se leagă de numele de botez:

Bourbon, Charles III (de fapt, Charles III, duce de).
Chateaubriand, René (de fapt, René viconte de).
Hurmuzaki, Eudoxiu de.
Karajan, Herbert von.
Noailles, Anna de.

dar:

D'Alembert, Jean le Rond.
La Rochefoucauld, François de.
Martin du Gard, Roger.
Saint-Exupéry, Antoine de.
Le Sueur, Eustache.
La Fontaine, Jean de.

Unele nume au intrat atât de adânc în limbajul literar încât nu se mai despart, de pildă:

Lope de Vega - se scrie la litera L, deși numele de familie este Vega;
Leonardo da Vinci - se trece la litera L, deși numele de familie este Vinci

Numele anticilor romani și greci se trec, atât în notele bibliografice cât și în cele de subsol în forma atestată, de pildă:

Ammianus Macellinus - la litera A.
Herodot - la litera H.
Strabon - la litera S.
Publius Cornelius Tacitus - la litera T.

Dacă în pagina-titlu numele autorului e însoțit de inițiale, acestea se mențin și în Bibliografie, astfel:

Ion I. C. Brătianu	se trece	Brătianu, Ion I. C.
V. Fl. Dobrinescu	se trece	Dobrinescu, V. Fl.
P. P. Panaitescu	se trece	Panaitescu, P. P.

Dacă numele autorului sau titlul lucrării (volum sau articol) lipsește total sau parțial, dar este cunoscut și, pentru diferite motive, se cere menționat, se folosesc parantezele drepte:

Simion, A[urel]; PRELIMINARII POLITICO-DIPLOMATICE ALE INSURECȚIEI ROMÂNE DIN AUGUST 1944. Cluj-Napoca: Dacia, 1979.

Ricaut [Paul], HISTOIRE DE L'EMPIRE OTTOMAN. Traduit de l'Anglois, La Haye: - , 1709.

A lui Iosip [Pseudo-Josephus Flavius] **la Macavei carte, adecă "Pentru sângurul țiitorului gând"** ["Rațiunea dominantă"]

in BIBLIA. București: -, 1688. Într-o bibliografie adnotată ar fi urmat: (Precizările dintre paranteze drepte aparțin lui Virgil Cândea).

Caracterul particular al ultimului exemplu impune așezarea lui în lista bibliografică la litera A. Totuși o notă suplimentară se impune, în acest caz, la litera J pentru cercetătorul care nu cunoaște pe dinafară titlul lung de mai sus, nici faptul că Virgil Cândea a stabilit că autorul nu e Josephus Flavius ci alt autor al cărui nume e necunoscut, dar pe care nu-l poate menționa altfel decât ca Pseudo Josephus Flavius. Astfel, la litera J, se va intercala o notă călăuzitoare:

Josephus Flavius, [Pseudo-] Josephus Flavius, v. A lui Iosip...

De notat că o asemenea notă nu se poate intercala nici la F (Flavius), nici la P (Pseudo-Josephus). Nu se poate intercala la F pentru că numele atestat al autorului este Josephus Flavius, nu Flavius Josephus (v. supra în acest articol, discuția despre numele anticilor), nici la P deoarece prefixul Pseudo- este adăugat recent la numele atestat, Josephus Flavius, deci nu face parte dintr-un nume independent, și deci rămâne subsecvent numelui "Josephus Flavius".

În general, din bibliografii se omit titlurile universitare, militare, de noblețe etc. care preced sau urmează numelui autorului:

Theodor Damian, Ph. D.	se trece	Damian, Theodor.
Maica Gabriella Ursache	se trece	Ursache, Gabriella.
Lady Mary Astor	se trece	Astor, Mary.
Sir John Perse	se trece	Perse, John.

Se păstrează, totuși, sufixele sau cifrele romane care fac parte integrantă din anumite nume, ca și atributul de "Sfânt". Exemple:

Sfântul Grigore de Nazianz	se trece	Nazianz, Sf. Grigore de.

Joseph Kestner III se trece Kestner III, Joseph.

Romulus Zaharia, Sr. se trece Zaharia, Sr., Romulus.

21.k. Hrisoave, regeste, ispisoace, sureturi.

Cărțile de înțelepciune laică sau religioasă ca și actele de cancelarie domnească redactate în slavonă sau grecește se menționează păstrându-se scrierea originală, dar cum nu toate tipografiile posedă literă chirilică sau grecească, se acceptă și formula de mai jos:

Ivanov, Iordan, BALGARSKI STARINI Iz MAKEDONIA. Sofia: -, 1931.

Zepos, P. I., SINTAGMATION NOMICON. Atena: -, 1765.

Actul din 10 mar. 1640. Arhivele Statului București, Peceți 56.

21.l. CD-ROM și INTERNET

Industria electronică modernă pune la dispoziția cercetătorului o gamă enormă de informație distribuită prin două canale principale. Unul este discheta portabilă CD-ROM care se poate cumpăra din magazine specializate asemenea cărților sau revistelor. Celălalt canal este INTERNET-ul, o bancă de informații asemenea bibliotecilor naționale și tot atât de bogată în documente. După cum nu se poate cumpăra o bibliotecă națională, dar se poate obține un permis de citire, tot așa INTERNET-ul este accesibil prin abonament. Pentru a citi informațiile electronice oferite de aceste canale, cercetătorul are nevoie de un computer prevăzut cu CD-ROM sau branșat la rețeaua INTERNET. Informația obținută prin oricare din aceste canale se include în Bibliografie ca orice carte sau articol cu singura deosebire că, după inserarea datelor obișnuite oricărei note, se specifică mediul folosit, CD-ROM sau INTERNET, și data obținerii informației. Exemplu:

Brâncuși's Collection in New York Museum of Modern Art. CD-ROM. UMI Proquest, 25 sep.1995.

în care UMI Proquest este compania distribuitoare a tipului de dischetă CD-ROM. Data, 25 sep.1995, arată ziua, luna și anul punerii dischetei pe piață. Data are rolul de a identifica discheta deoarece companiile distribuitoare adnotează și îmbogățesc informațiile înregistrate câteodată în așa măsură încât o dischetă din septembrie 1995 poate fi mult diferită de alta, cu același titlu, distribuită peste șase luni. De notat că nu toate informațiile din dischete sunt exacte. Multe dischete se pun pe piață ca orice altă marfă, scopul companiei fiind să atragă cumpărători, nu să ofere informații exacte. Cercetătorul român intrat de curând în activitate, trebuie să fie conștient de existența pe piață a acestui tip de dischete. Primul semnal este că titlul dischetei nu dă numele autorului (în ex. de mai sus, al celui ce prezintă colecția Brâncuși de la muzeu) ceea ce lasă o marjă de îndoială. Pentru comparație, iată o reclamă distribuită prin INTERNET. Sistemul grupează sub titluri generale informații corespunzătoare unor centre de documentare. Un astfel de centru este O.T.A. (Oxford Text Archive) din Marea Britanie. Reclama oferă 1336 de titluri de articole și studii în diferite discipline umaniste și în 28 de limbi. Un indice complet al textelor se poate obține "by anonimous F.T.P. (File Transfer Protocol)" ceea ce înseamnă că se pot obține date pentru consultare înainte de a face comanda propriu-zisă. Posibilitatea verificării prealabile este unul din indiciile de seriozitate a ofertei. E-mail (adresa electronică) este dată și ea:

~i archivé @ ox. ac. uk

ca și codul de acces:

FTP black @ ox. ac. uk in / o t a /

Informația obținută prin oricare din aceste sisteme se include în bibliografie ca orice carte sau articol. După datele bibliografice

obișnuite la carte sau articol, se specifică mediul electronic folosit. Exemplu pentru INTERNET:

Wordsworth, William. COMPLETE POETICAL WORKS. **With an Introduction by John Morley**. Boston, MA.: Thomas Y. Crowell, - . Oxford Text Archive. INTERNET, August 1995.

Cratima după numele editorului înseamnă că anul de apariție nu e menționat. Când se fac referințe, ca în exemplul de mai sus, la orașe ca Boston, putând același nume și în Anglia, și în SUA, este nevoie să se precizeze țara europeană sau statul american pentru a se evita orice confuzie. Dacă nota se referă la orașul din Anglia, țara se specifică între paranteze arcuite sau între virgule, astfel:

Boston (Marea Britanie): sau Boston, Marea Britanie,:

În exemplul de mai sus este vorba de orașul american cu același nume, drept care s-a menționat statul conform practicii americane (fără paranteze), MA fiind abrevierea pentru statul Massachusetts unde se află orașul Boston. Deoarece foarte multe medii electronice actuale au notații în engleza americană și referiri la orașe americane, s-a inclus la capitolul **Abrevieri** din volumul de față o listă a statelor americane cu abrevierele lor oficiale stabilite de poșta SUA.

21.m. Miscelanee.

Generalități. Nu numai cărți și articole se menționează în bibliografii, ci și alte variate materiale, ca filme, conferințe, disertații, manuscrise, piese dramatice (așa cum au fost jucate pe scenele unor teatre, sau cum au fost tipărite), compoziții muzicale, opere de artă din muzee, scrisori nepublicate, discuri de muzică, lectură sau altfel de înregistrări etc. Conținutul acestui fel de enunțuri este în general strâns legat de text și atunci autorii fac referințe direct în text, nu în notele de subsol. O bibliografie completă și de nivel academic trebuie să cuprindă și astfel de mențiuni. Iată câteva exemple:

1. COMPOZIȚII MUZICALE.

Liszt, Franz. Simfonia Faust. Orchestra Elveției Romande, dirijor Ansermet și Corul "Pro Arte" din Lausanne. London Records, Inc., New York, NY. 1989. STS-15296/7.

Genericul: Numele și prenumele compozitorului (în această secvență), punct. Titlul lucrării subliniat, punct. Numele orchestrei, al dirijorului și, eventual, al corului sau soliștilor, punct. Numele casei de discuri și orașul, punct. Codul discului.

2. CONFERINȚE.

Rebreanu, Liviu. "Laudă țăranului român". Discurs de recepție la Academia Română rostit 29 mai 1940, un an de la alegerea ca membru (25 mai 1939).

Nota este amplă deoarece conține precizări necesare. Altfel e sufucient să se arate locul unde s-a ținut conferința și data ei. Genericul: Numele și prenumele conferențiarului (în această ordine), punct. Titlul conferinței între ghilimele, punct. Locul și data conferinței, punct. În volumele destinate străinătății este recomandabil să se menționeze, pe lângă titlul conferinței într-o limbă de circulație internațională, și locul publicației, dacă aceasta a avut loc, de exemplu:

Blaga, Lucian. "Eloge du village roumain". Discours de réception à l'Académie Roumaine de Bucarest, le 5 juin 1937. Publié par la Librairie du Savoir, Paris 75005, 1989.

3. DISERTAȚII sau *TEZE DE DOCTORAT.*

Dacă disertația a fost publicată, ea se menționează în Bibliografie ca orice lucrare publicată. Dacă nu (și această notă la astfel de situații se referă), disertația se identifică prin universitatea și data la care a avut loc susținerea.

Uscătescu, George. Vico ed altre guide. Teză de doctorat în drept, Universitatea din Roma, 1943.

În România, fiecare universitate are o bibliotecă sau biblioteci afiliate facultăților. Disertațiile se găsesc în fișierele acestor biblioteci. La fel în țările occidentale. În SUA se publică o prestigioasă lucrare numită **Dissertation Abstracts International** (DAI în bibliografii și sisteme electronice) care publică în volum toate disertațiile susținute la universitățile acreditate și afiliate. Titlul acesta există din 1969 când s-a publicat volumul 30. Înainte de 1969, titlul era **Dissertation Abstracts** și menționa numai disertațiile acceptate de universitățile americane și canadiene acreditate în Statele Unite. Această lucrare de referință s-a dovedit atât de necesară încât, cu nr.27 din 1967, volumele s-au dublat și au început să cuprindă două serii, A pentru disciplinele umaniste și științele sociale, B pentru științele exacte. Fiecare disertație are un număr pentru identificare. Iată cum apare în DA o disertație:

Gandfield, Klaus A. "The Image of Thomas Moore in Twentieth Century Plays". DA 27 (1967). 3046 A. (City University of New York).

în care DA înseamnă **Dissertation Abstracts**; 27 (1967) înseamnă nr.27 din 1967; iar 3046 A înseamnă numărul disertației în seria disciplinelor umaniste (A); ultima mențiune fiind universitatea unde s-a susținut disertația în 1967.

4. FILME.

Numai filmele documentare pot fi de interes academic. Totuși, sunt situații când și filmele artistice conțin elemente de studiu, de pildă în științele sociale secvențele privind mentalitatea unui grup social la un moment dat. Genericul este: Numele și prenumele producătorului, punct. Titlul filmului subliniat, punct. Numele casei distribuitoare și anul distribuției:

Stone, Oliver. Nixon. United Artists, 1995.

5. LUCRĂRI DE ARTĂ.

Atât cât este posibil, ele trebuie citate în text, nu în note de subsol sau de sfârșit de capitol, dar nota bibliografică despre ele este obligatorie.

Dacă se include o fotografie, ea trebuie tratată ca articol (v.21.f.). Genericul este: Numele și prenumele artistului (în această ordine), punct. Titlul operei de artă, subliniat, punct. Muzeul și orașul. Dacă se include o reproducere, se specifică il. (ilustrație) in, titlul lucrării din care s-a cules reproducerea, orașul, volumul, data, pagina. Exemplu:

Brâncuși, Constantin. Socrate. v. Fig.28 in V.G.Paleolog, BRÂNCUȘI-BRÂNCUȘI. Craiova: Scrisul românesc, 1976. p.55.

sau, fără reproducere:

Brâncuși, Constantin. Măiastra. The Solomon R. Guggenheim Museum, New York.

6. MANUSCRISE.

Sub acest termen se înțeleg paginile scrise de mână, bătute la mașină sau ieșite din computer și nepublicate (în cărțile de limbă engleză există termenul "typescript" pentru ultimile, manuscris dactilografiat). Bibliotecile au o secție specială de manuscrise și referința trebuie făcută specificând această secție:

Morariu, Leca. Isopia brașoveană din 1784, in Glasul Bucovinei, VII, 1924, nr.1683. MS în posesia Muzeului Limbii Române, Cluj-Napoca.

7. PIESE DRAMATICE.

După cum e îndeobște cunoscut, piesele jucate pe o scenă teatrală nu corespund cu textul tipărit deoarece necesitățile scenice diferă de cele tipografice. Astfel, când se citează un paragraf dintr-o piesă jucată, nu din versiunea tipărită, nota trebuie să conțină această precizare.

Delavrancea, Barbu. Apus de soare. Teatrul Național din Iași, 16 dec.1966.

8. SCRISORI NEPUBLICATE.

Astfel de scrisori se găsesc în arhive sau în colecții particulare și uneori sunt de interes documentar.

Smara [Smaranda Gheorghiu, Andronescu]. Scrisoare către C. Istrati din 15 sep.1913. Biblioteca Academiei Române, Fondul MSS, fol.219.

9. SURSĂ NECUNOSCUTĂ.

Câteodată, la data redactării textului, este imposibil de stabilit numele autorului unui citat, unei epigrame, unui aforism, unui cuvânt de spirit. Se redă atunci maximum de informație posibilă. Procedeul nu e recomandabil. Exemplu:

Sadoveanu, Ion Marin, într-o conversație la Teatrul Național cu Tudor Vianu fără să-și amintească numele autorului. Textul întreg al epigramei este: La Capșa, unde vin toți seniorii / Sunt două mari despărțituri: / Într-una se mănâncă prăjituri; / Într-alta se mănâncă scriitorii.

10. RECENZII sau PREZENTĂRI DE CARTE.

Se tratează ca articole (v.21.f.). Nota începe cu numele și prenumele (în această ordine) al autorului recenziei sau al prezentării, urmate de titlul recenziei sau al prezentării, apoi de al cărții, dacă acesta diferă de titlul recenziei sau al prezentării și de informațiile pertinente publicării. Exemplu:

Stănescu, Saviana."Timpul rugului aprins. Maestrul spiritual în tradiția răsăriteană", prezentare a cărții cu același nume de André Scrima. București: Humanitas, 1996, in *Adevărul,* 31 iul.1996.

Dacă recenzia sau prezentarea nu e semnată, cum se întâmplă câteodată în publicistică, nota începe direct cu titlul recenziei după o cratimă care arată lipsa numelui autorului:

- "Timpul rugului aprins. Maestrul spiritual în tradiția răsăriteană", prezentare a cărții cu același nume de André Scrima. București: Humanitas, 1996, in *Adevărul,* 31 iul.1996.

22. Subiectul (literar) - tema (de cercetare).

Generalități. Alegerea subiectului se face după criterii diferite de fiecare autor, într-un fel de autorii de ficțiune, altfel de cei de non-ficțiune. Mulți autori de ficțiune își pregătesc subiectul cu mult înainte de a începe să scrie, alții încep să scrie fără să aibă un subiect precis în minte și numai după ce acoperă un oarecare număr de pagini își aleg titlul, fixându-se asupra ideii călăuzitoare din gândurile puse pe hârtie. Suprarealiștii au dus acest procedeu la extrem, "scrierea automatică". Cercetătorul științific procedează invers. El stabilește întâi tema (chiar în linii generale) și apoi scrie. Tema lui este totdeauna non-ficțiune, altfel zis scrisul lui își găsește motivare în documente, nu în impresii personale; în evidențe de arhivă, nu în ceea ce poeții numesc "inspirație". Această precizare nu trebuie interpretată ca evaluare (prețuire) a unei scrieri față de cealaltă ci ca o delimitare de domenii. În vreme ce literatul, subiectul odată stabilit, și-l îmbogățește recurgând la imaginație și experiență personală de viață (calități adesea inestimabile), cercetătorul își reduce tema la esențial pe măsură ce consultă cărți, arhive și colecții. O temă generală ca "Natura în opera lui Blaga", stabilită la început, va fi redusă după câteva cercetări la "Spațiul mioritic în opera lui Blaga", și mai mult apoi "Perspectiva sofianică în gândirea lui Blaga". Abia când ajunge la formularea exactă și concisă a temei începe cercetătorul să-și îmbogățească lucrarea căci, în acest moment, lucrarea se află cel puțin în stadiu de concept; și o îmbogățește pe măsură ce verifică documente și analizează comentarii. Abia atunci își formulează cercetătorul opinia finală și originală, singura care justifică apariția unui nou studiu despre Lucian Blaga printre sutele existente.

22. a. Exprimarea.

Valoarea unei lucrări științifice constă nu numai în conținutul ei, ci și în calitatea exprimării, în ceea ce literatul numește stil. În cercetarea științifică stil înseamnă limbaj echilibrat fără exagerări și adecuat audienței scontate, o audiență de specialiști obișnuită cu idei clare, formulate concis, fără întortochieri, digresiuni și repetiții inutile. Dacă în poetică repetiția este unul din procedeele

de accentuare a incantației, ca de pildă în ritmurile poziei liturgice a lui Claudel sau în acatistele lui Valeriu Anania, în cercetarea științifică repetiția este semn de nesiguranță, ezitare și tatonare, inamicii declarați ai exactității. De pildă, o frază ca:

"Ajuns la Viena, tânărul Victor Babeș va căuta să se specializeze, să se consacre unei anumite ramuri a științei, să se orienteze numai spre..."

este inacceptabilă, ea putând fi redusă foarte bine, fără nici o pierdere ideatică, la prima ei parte:

"Ajuns la Viena, tânărul Victor Babeș va căuta să se specializeze ..."

Mai mult, dacă cercetătorul a găsit în documente că la Viena, Babeș s-a specializat în ceva, exprimarea "Babeș va căuta să se specializeze ..." va trebui înlocuită cu "La Viena Babeș s-a specializat în...".

a.1. La fel, sunt inacceptabile epitetele folosite pejorativ, la modul pamfletar, în conturarea unor caractere, de pildă "fascistul...", "bolșevicul...", "rasistul...", "naționalistul de grotă...", etc. Aceleași epitete pot fi folosite judicios, fără tensiunea emoțională din pamflete, în formulări echilibrate ca

"Șef al Partidului Fascist italian din 1919, Benito Mussolini a luat puterea la Roma în 1922."

sau

"Revoluția bolșevică din 1917 a dus la constituirea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste (URSS).

Cercetarea științifică îmbrățișează domenii tot atât de vaste ca literatura, poezia și muzica, incluzând așadar și pamfletul, dar pe alte coordonate. Genurile literare, un pantum, un hai-ku, o simfonie, nu apar ca atare în cercetarea științifică, ci exegetic, în

structuri care se condiționează reciproc și se explică. Pentru a folosi o expresie freudiană, cercetătorul "sublimează" creația literară, poetică, muzicală. În timp ce literatul, poetul, compozitorul sunt angajați emoțional în procesul de creație, cercetătorul studiază cerebral același proces și aceeași creație, este obiectiv, nu emoțional, este impersonal și în nici un caz liric (pentru "obiectiv și impersonal" v. 22.b.). Imprecația, figura de stil cu încărcătură emoțională superioară pamfletului, oferă un exemplu edificator în delimitarea pe care o fac între ficțiune și non-ficțiune. Iată mai jos cum apare ea, ca atare, într-o cunoscută strofă la Goethe (Faust,I, trad. Blaga), apoi în contrast, în comentariul gânditorului Anton Dumitriu[1]:

Imprecația în poezie:

Acum voi blestema tot ce, cu amărgiri
Și cu ispite, sufletul îmbrobodește;
Și tot ce-n astă peșteră de jale
Îl leagă cu puteri de vrajă orbitoare.
Să fie blestemată mai întâi părerea-naltă
Cu care spiritul de sine-însuși se îmbată!

Să fie blestemat cel ce-n vis ne minte,
Și amăgirea gloriei, și-aducerii aminte!

Blestem pe mustul strugurilor cadă
Și-asupra paroxismului iubirii!
Blestem nădejdilor! Blestem credinței, închinării!
Și blestem mai ales răbdării!

Despre imprecație în eseu:

"... Este vorba de destinul omenirii în fața căreia se cască hăul neantului, și această tragedie, când este realizată în conștiință,

1. Anton Dumitriu, ESEURI. (București: Eminescu, 1986) p.520.

provoacă rebeliunea inteligenții împotriva ei-însăși, fiindcă omul își dă seama că, știind atât de mult, știe totuși atât de puțin despre sine".

a.2. Limbajul "sexist".

Exprimarea cu ajutorul substantivelor masculine sau al pronumelor "el", "al lui", e considerată "sexistă" de unele urechi sensibile în cazul când, pentru aceeași idee, există formule neutre sau feminine. În fraza

"Dacă n-are încredere în talentul lui, artistul poate avea trac la scenă deschisă"

se înțelege să termenul "artist" înseamnă atât artistul-bărbat cât și cel femeie, dar urechilor sensibile nu le place masculinul generic. Ele cer ca astfel de exprimări să fie înlocuite cu

"Dacă n-au încredere în talentul lor, artiștii și artistele pot avea trac..."

Tot astfel, o frază ca

"După obținerea licenței în drept, tânărul aspirant la fotoliul ministerial ..."

se cere înlocuită cu

"După obținerea licenței în drept, tinerii și tinerele care aspiră la fotoliul ..."

Sunt țări în Occident unde limbajul "sexist" a creat furori, o avalanșe de publicații și recriminări, ajungându-se nu rareori la exagerări. În Statele Unite se evită cuvinte ca "mankind" (omenire, specie umană) sau măcar folosirea lui în paralel cu "womankind" pentru a echilibra "man" (bărbat) cu "woman" (femeie). S-a cerut renunțarea la titlurile de politețe Mistress, abrev.Mrs. (doamnă) și Miss (domnișoară) ca fiind discriminatorii față de femei, dezvăluindu-le calitatea de căsătorite sau necăsătorite, pe când

bărbații nu au decât un titlu, Mister, atât pentru cei căsătoriți cât și pentru cei necăsătoriți. Pentru a se realiza egalitatea sexelor și în acest domeniu, s-a propus (și azi practica e generală) înlocuirea titlurilor feminine cu unul singur, Ms, [pron. mîs] atât pentru doamne cât și pentru domnișoare. Unele exagerări sunt de-a dreptul absurde, ca pretenția de a se folosi în paralel "history" (istorie) cu "herstory", pentru echilibrarea lui "his" (a lui) cu "her" (a ei). Aplicată în România, ideea ar duce la folosirea în paralel a doi termeni, "Dumnezeu" și "Dumnezeiță". Extensia luată de acest delir nu e glumă (au fost lucrări scoase din tipografie deoarece s-a constata că autorul, la corectură, nu a eliminat integral limbajul "sexist"). Se poate judeca importanța acordată problemei după numărul publicațiilor apărute pretutindeni în SUA. Iată câteva :

American Psychological Association. **Guidelines to Reduce Bias in Language**. Washington, DC.: American Psychological Association, 1994.

International Association of Business Communication. **Without Bias: A Guidebook for Nondiscriminatory Communication**. New York, NY.: Wiley, 1982.

Magio, Rosalie. **The Nonsexist Word Finder. A Dictionary of Gender-Free Usage**. Boston, MA.: Beacon, 1989.

Miller, Casey. **The Handbook of Nonsexist Writing**. New York, NY.: Harper, 1988.

Schwartz, Marilyn. **Guidelines for Bias-Free Writing**. Bloomington, IN.: Indiana Univerity Press, 1995.

Sorrels, Bobbye. **The Nonsexist Communicator: Solving the Prob lem of Gender in Modern English**. Englewood Cliffs, NJ.: Prentice, 1993.

Warren, Virginia L. "Guidelines for the Nonsexist Use of Language" in **American Philosophical Association Proceedings**, 59, 1986, pp.471-84.

Pentru a nu scăpa din atenția universitarilor americani, toate aceste volume sunt menționate în **M.L.A. Handbook for Writers of Research Papers** și în alte lucrări din domeniu.

a.3. Locurile comune.

Acestea sunt de evitat în orice scriere deși Eugène Ionesco a făcut carieră folosindu-le în piesele sale: expresia dramatică a "vidului ontologic", a absurdului. În limbajul academic și în cercetarea științifică ele nu-și au locul. Enumerarea unora din multe (culegerea lor mi-a luat câteva luni) poate folosi colegilor nu spre a le identifica (ei le cunosc mai bine decât mine) ci pentru a le avea grupate la un loc în vederea evitării. Printre cele ce apar, fără să vrem, în exprimare sunt:

"după cum se știe", "este neîndoielnic că...", "așa cum s-a dovedit" (dar în text nu se dovedește în nici un fel), "e bine cunoscut faptul că..." (dar nu se arată de ce faptul e bine cunoscut), "un pachet de minciuni", "nu încape îndoială că...", "nu vă supărați" (în loc de "permiteți-mi să...") etc.

"Locul comun" este o expresie cunoscută de toată lumea și folosită la nivel de piață. Termenul nu trebuie confundat cu "truism" care e un adevăr cunoscut de toată lumea, de pildă "soarele răsare dimineața". Nici "locul comun", nici "truismul" nu-și au loc în cercetarea științifică decât ca "temă de cercetare", exact ca imprecația, cum s-a arătat în 22.a.1.

a.4. Calificativele.

Evaluările subiective sunt totdeauna de evitat. "Excepțional" sau "insuficient", "bine" sau "foarte bine" folosite ca note de prețuire sau depreciere a unui autor sau lucrare dau mai totdeauna aparența unei discuții la nivel liceal.

22.b. Obiectiv și impersonal.

Obiectiv și impersonal trebuie să fie orice cercetător științific în lucrarea sa, ceea ce se obține prin expunerea tuturor opțiunilor și abținerea de a adera la una sau la alta. O astfel de atitudine este obligatorie în toate ramurile științelor și în multe discipline umaniste. În geometrie sau imunologie, în lingvistică sau

rezistența materialelor numai o astfel de abordare a temei justifică epitetul de "științifică" adăugat lucrării. Sunt însă domenii în disciplinele umaniste unde termeni ca "obisectiv și impersonal" nu-și au rostul. Sunt pur și simplu inutili. În religie, în limbă și în tradițiile bătrânești nu pot fi nici obiectiv, nici impersonal, ci patriot, adică atașat acestor valori. Dacă sunt obiectiv și impersonal față de limba țării mele, care e o țară mică unde se vorbește o limbă mai puțin cultivată, aș putea fi tentat să adopt altă limbă mai dezvoltată, care-mi poate fi de mai mult folos, ceea ce înseamnă că m-aș înstrăina de limba poporului meu. Dacă sunt obiectiv și impersonal față de religie, voi fi tentat să ader la credința care aduce cele mai multe avantaje materiale și voi încerca probabil să o introduc în țara mea, ceea ce va duce fără îndoială la disensiuni și resentimente. Iar dacă sunt obiectiv și impersonal față de tradițiile moștenite din bătrâni, rup legătura de sfințenie și respect față de cei ce au murit și s-au jertfit ca să pot exista eu, azi. Când a rostit cuvântarea inaugurală la Universitatea din Iași, în 1898, profesorul A.D.Xenopol a spus: "Cultura popoarelor mari poate fi cosmopolită; a noastră, ca mic popor [...] trebuie să fie înainte de toate națională. Toate silințele noastre trebuie să tindă la înălțarea poporului nostru; căci numai întărirea și înflorirea acestuia ne asigură traiul și ne dă putința de a îmbogăți cu o coardă armoniosul instrument al civilizației universale". Asta înseamnă că pot fi "obiectiv și impersonal" în orice domeniu al culturii și științei, dar nu în religie, limbă și tradiții, adică în materie de valori fundamentale ale identității de neam.

22.c. Stări de fapt și declarații de opinie.

În eseul de nivel academic, stările de fapt sunt citatele din diferiți autori și documentele din arhive și colecții. Declarațiile de opinie sunt nu numai concluziile finale ale cercetătorului care scrie eseul, ci și concluziile privitoare la diferite faze ale cercetării. Ultimile trebuie să depindă logic de evidența oferită de primele în note de subsol. Captarea încrederii cititorului în abilitatea cercetătorului de a-și expune tema depinde în bună măsură de grija

cu care ultimul semnalează sursele de informație. Dacă afirmă, de pildă, că în Transilvania, înainte de Marea Unire, existau multe societăți culturale românești, dar nu-și susține afirmația cu evidențe suficiente în note de subsol, capacitatea lui de analist poate fi pusă sub semnul întrebării. Pentru ca cititorii să capete încredere în cercetător, acesta din urmă trebuie să le dea posibilitatea să-i verifice afirmațiile. După ce și-a prevăzut eseul cu toate notele de subsol necesare, autorul trebuie să facă efortul suprem de a-și exprima opinia față de toate sursele citate, în special față de autorii consacrați ale căror concluzii în domeniu pot diferi de ale sale. Mai mult, trebuie să-și motiveze opiniile. În acest proces, o discuție liberă cu privire la ultimile cercetări în materie poate fi de importanță determinantă pentru valoarea și utilitatea eseului mai ales când există multe lucrări în același domeniu, cum e cazul cu Lucian Blaga (v.nota 22 Generalități). Nu numai opinia finală trebuie să fie luată aici în seamă, ci opiniile parțiale privind fiecare aspect al temei de cercetare, ca și luările de poziție față de surse, asertiuni și teorii. Personalitatea cercetărorului se evidențiază din curajul opiniilor exprimate, justețea lor și sinceritatea luărilor de poziție.

22.d. Documente citate - opinii de autor.

Nu e recomandabil ca lucrarea să fie mai bogată în documente citate decît în opiniile autorului. Un echilibru trebuie păstrat între unele și altele, iar acest echilibru depinde numai de bunul simț al autorului. Cantitatea mare de documente citate nu va compensa niciodată sărăcia opiniilor autorului sau raritatea comentariilor sale.

23. Sumare pentru uz rapid.

Generalități. După ce a luat act de recomandările de mai sus privind diferite faze ale lucrării în curs de elaborare, consultantul lucrării de față va căuta să-și revizuiască redactarea. Pentru a-i ușura munca, sumarele de mai jos enumără cele câteva norme mai importante reduse la esențial,

23.a. Autorul.

În pagina-titlu sau pe copertă, numele autorului se pune în mijlocul paginii, la 4 cm deasupra titlului de carte sau la 3 cm dedesubtul acestuia. În articole, numele autorului se pune în dreapta paginii la trei rânduri sub titlul articolului (v.8.a. și 8.b.). Numele altor autori (al celor citați) apare în note de subsol (care sunt identice cu cele de sfârșit de capitol) și în bibliografii.În notele de subsol, el se scrie în ordine normală, mai întâi prenumele, apoi inițiala (dacă este cazul) și apoi numele de familie; după care se pune virgulă în vederea continuării notei cu titlul cărții sau al articolului. În bibliografii, ordinea de mai sus se inversează. Se scrie mai întâi numele de familie după care se pune virgulă; apoi prenumele urmat de inițială (când e cazul) și de punct.

În subsol: Ion I. Ionescu,
În bibliografie: Ionescu, Ion I. sau: Ionescu, Ion.

23.b. Titlul de carte sau broșură.

Pe pagina-titlu sau pe copertă, titlul cărții se scrie cu majuscule grase (la latitudinea redactorului de carte sau a editorului) în mijlocul paginii (v.8.b.). Titlurile altor cărți (ale celor citate) sau broșuri se întâlnesc în notele de subsol, în textul curent și în bibliografie. În aceste cazuri se scrie cu majuscule mici, după numele autorului, de care e despărțit prin punct (.) în bibliografie și prin virgulă (,) în notele de subsol. Când apare în note scurte, în textul curent, titlul de carte se poate scrie și cu minuscule, dar atunci se subliniază. Titlul de carte nu se pune niciodată între ghilimele, acestea fiind rezervate pentru titlurile de articole. În notele de subsol, titlul de carte este urmat de virgulă sau de blanc tipografic; în bibliografie e urmat de punct.

Exemple:
În pagina-titlu: ISTORIA BASARABIEI (cu majuscule grase și fără punct).
În bibliografie: ISTORIA BASARABIEI. (cu majuscule mici și punct).

În nota de subsol: ISTORIA BASARABIEI, (în loc de virgulă se poate lăsa un blanc).
În textul curent: *Istoria Basarabiei* (urmat de semnul de punctuație necesar).

23.c. Titlul de articole, poezii, filme, compoziții muzicale etc.

Când apar pe prima pagină a manuscrisului dactilografiat și sunt urmate de text, toate aceste titluri se scriu cu majuscule, în mijlocul paginii și nu sunt urmate de punct (v.8.a. și 8.d.). Când apar în subsol sau în bibliografii, aceleași titluri se pun între ghilimele (pentru a se deosebi de cele de carte). Ortografia interioară a acestui fel de titluri este explicată în Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române din 1982, nota 13 din cap. V. Scrierea cu litere majuscule.

23.d. Editura.

În pagina-titlu, numele editurii și accesoriile (adresa, sigla, colecție, anul de apariție etc.) rămân la latitudinea editorului sau a redactorului de carte. În manuscrisele dactilografiate, numele editurii apare în notele de subsol sau în bibliografie, totdeauna după titlul de carte sau articol. Ordinea datelor este totdeauna următoarea (v. și 20.c.): orașul (sediul editurii) urmat de două puncte (:), numele editurii, după care se pune virgulă(,); apoi anul apariției după care se pune punct (.). În notele de subsol (nu în bibliografie) toate aceste date se pun între paranteze arcuite. Pentru detalii v. 20. și 21.

În subsol: (București: România de Mâine, 1996)
În bibliografii: București: România de Mâine, 1996.

23.e. Citatul.

Orice citat (cuvânt, propoziție, frază, paragraf) trebuie diferențiat de textul curent în două feluri: când citatul e scurt, se pune între ghilimele în textul curent; când e lung (un paragraf sau mai multe), se distanțează de textul curent conform normelor de

la 14. Ca regulă generală, citatul trebuie să corespundă exact cu textul original, chiar și în greșeli, caz când se folosește particula [sic] între paranteze drepte, de pildă :

" ... o problemă de timp, istorie, noroc, valoare și bine înțeles [sic] organizare" v. Monica Lovinescu,"Cultura română nedreptățită" în Agora (Philadelphia, PA) I, 1, 1987, p.154.

În exemplul de mai sus, particula [sic] arată că ortografierea greșită "bine înțeles"s-a menținut în forma din original. Conform exemplului de mai sus, citatul aflat în text curent e urmat de numele autorului și de lucrarea acestuia. Pentru citatul cu notă de subsol v.20.

23.f. Citatul special.

Când în textul curent se face referire la un cuvânt special sau la o literă specială sau aparte, acel cuvânt sau acea literă se scot în evidență prin subliniere sau prin ghilimele:

În poezia franceză cuvântul **encore** se scrie fără **e** final.
sau
În poezia franceză cuvântul "encore" se scrie fără "e" final.

23.g. Instrumente de lucru specifice.

Pentru cercetătorul român, uneltele de lucru esențiale sunt:

DEX. **Dicționarul explicativ al limbii române.**

Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române.

Gramatica limbii române (2 vol.)

Toate trei sunt publicate la diferite date de Editura Academiei.

Apoi, bineînțeles, dicționarele sau lucrările de specialitate existente în fiecare domeniu de cercetare (v.3.) ca: **Dicționar de informatică** (1981), **Dicționar al științelor speciale ale istoriei** (1982), **Dicționar de termeni muzicali** (1984), **Dicționar de termeni literari** (1976), **Vocabular de bibliografie** (1966) și altele.

24. Biblioteca.

Oricâte lucrări de specialitate am avea în biblioteca personală, cea mai eficientă sursă de informare rămâne biblioteca universitară. La același nivel de utilitate se află arhivele de stat sau județene, arhivele ministerelor de resort, bibliotecile institutelor de cercetare și în special Biblioteca Academiei. Toate bibliotecile din lume sunt organizate în același fel: sala de lectură, catalogul public (fișierul), depozitul de cărți, periodice și seriale, fondurile speciale (manuscrise, stampe, carte rară, documente guvernamentale etc.), administrația. Persoana însărcinată cu asistența publicului cunoaște toate secțiile bibliotecii și este în măsură să răspundă pe loc întrebărilor consultantului doritor să afle cum poate găsi un material aparte. În Occident, bibliotecarii sunt profesioniști cu diplomă de specialitate, asemenea avocaților, medicilor sau contabililor. Prin legea nr.111 din 1995 s-a stabilit în România funcționarea "Depozitului legal" de tipărituri și documente grafice și audiovizuale. Acest "Depozit legal" se află la Biblioteca Națională a României (str.Ion Ghica 4, București III) sau la bibliotecile județene. În principiu, "Depozitul legal" ar trebui să primească toate publicațiile de orice natură, cărți, broșuri, ziare, reviste, almanahuri, calendare, partituri muzicale, reproduceri artistice, albume, stampe, ilustrate, atlase, hărți, programe, anunțuri, afișe, planșe și, în general, toate tipăriturile cu caracter literar, artistic, politic, administrativ, cultural, științific, educativ, religios, sportiv sau comercial; de asemenea, înregistrările pe bandă magnetică, fonice sau videofonice (audiovizuale), discurile, casetele, diafilmele, diapozitivele, microfilmele, microfișele și toate produsele de acest gen. Legea obligă pe producătorii acestor medii să trimită câte 9 exemplare din fiecare produs la "Depozitul legal". Ideea este ca toate publicațiile de orice natură care se pun în comerț sau se distribuie în alt mod să fie depozitate "legal" într-o bibliotecă centrală înainte de epuizarea ediției, astfel ca publicul cititor să le poată găsi când are nevoie. În 1939 Barbu Theodorescu a publicat la București un util **Manual al bibliotecarului**, iar în 1979 Dan Simionescu unul de **Biblioteconomie**.

24.a. Depistarea unei publicații.

Procesul de găsire a materialului necesar cercetării este departe de a fi ușor, putând fi uneori asemuit unei discipline de sine stătătoare. Chiar în țările avansate, depistarea unei publicații este uneori dificilă din cauza numărului de titluri mereu în creștere și în ciuda existenței unui foarte mare număr de lucrări (indexuri bibliografice, anuare de publicații, cataloage, liste, ghiduri pentru bibliotecile de cercetare etc.) destinate să ușureze consultarea colecțiilor existente, adică îndrumarea cercetătorului către sursa căutată. În ultimii ani, computerele contribuie enorm la perfecționarea acestui proces, la stabilirea lui ca disciplină aparte, fiind în același timp o dovadă palpabilă de imensitatea numărului titlurilor depozitate care se înmulțesc din lună în lună, în fiecare domeniu de studiu și în toate lucrările de referință, în disciplinele umaniste ca și în științele exacte. Pentru a sublinia amploarea procesului dau mai jos un singur exemplu luat dintr-un singur domeniu, studiile umaniste în limbile moderne în SUA. Pentru publicațiile în acest domeniu, unul din nenumăratele indexuri este **M.L.A. International Bibliography** care apare anual în 2 volume de peste 500 de pagini fiecare. În timp ce numai unul din aceste volume cuprinde cca 50.000 de titluri (printre care și titluri din România), versiunea în CD-ROM a aceluiași volum cuprinde sute de mii de titluri (printre care și românești). Uneori sunt necesare ore pentru găsirea titlului dorit - chiar cu ajutorul inestimabil al computerului - deoarece sunt cazuri, și nu rare, când, pentru mai multă eficiență, un sistem de informare computerizată trimite la alt sistem, iar acesta la altul. La Biblioteca Publică din New York (una din cele mai mari biblioteci de cercetare din lume) bibliografia internațională se poate consulta prin sistemul CATNYP care, în privința unor volume mai rare, face trimitere la alte sisteme și la alte biblioteci. Unul din ghidurile de uz curent la această bibliotecă este **N.Y. Public Library Desk Reference.** Când consultantul doritor să-și fixeze o temă are întrebări de interes general în domenii mai puțin accesibile, de pildă:

- cine a câștigat Premiul Oscar pentru cel mai bun actor în 1933?
- când a decis Curtea Supremă a Statelor Unite în procesul de interes național Brown vs. Boad of Education (Brown contra Ministerului Educației)?

- ce înseamnă R.A.M.?
- câte titluri posedă Biblioteca Congresului (Library of Congress)?

apelează la ghidul arătat mai sus, află că Biblioteca Congresului (cu sediul în Washington, DC) posedă cca 90 de milioane de titluri împărțite în douăzeci de categorii. Catalogarea acestora se face după "sistemul de clasificare al Bibliotecii Congresului" adoptat de majoritatea bibliotecilor americane. Alt sistem, mai puțin uzitat, este cel zecimal numit Dewey. În România, Al. C. Andrian a elaborat un **Îndrumător pentru utilizarea clasificării zecimale universale** în 1969. În sistemul Bibliotecii Congresului, fiecare din cele douăzeci de categorii amintite mai sus este împărțită în douăzeci și șase de subdiviziuni după literele alfabetului englez iar fiecare din acestea în alte sub-subdiviziuni numerotate de la 1 la 9999. Manualul care-l ghidează pe consultant în acest amalgam e intitulat **Subject Headings Used in the Directory Catalog of the Library of Congress**. Un lucru este de reținut, că în faza premergătoare cercetării propriu-zise manuale ca cele arătate sunt absolut necesare chiar și în cele mai avansate sisteme informaționale. În România, chiar dacă pentru moment nu au aplicabilitate, ele sunt totuși utile pentru bibliotecile în curs de organizare, ca exemplu. Răspunsul unui computer american dat solicitantului doritor să afle datele bibliografice ale unei cărți apare astfel:

TI: LIU SHAO-CHI. Le Moine rouge.	(TI, titlul cărții)
AU: Wetzel, Hans Heinrich	(AU, autorul cărții)
SO: [Paris:] Denoel, [1961]	(SO, source, editura)
IS: ISBN o-394-50087-3	(IS, International Standard Number)
LA: French	(LA, limba)
PT: book	(PT, tipul publicației)
PY: 1961	(PY, anul apariției)
AN: DS 778. L 58. W 47.	(AN, accesion number sau cota cărții)
LO: Sterling Memorial Library, Yale	(LO, localitatea, locul unde se află cartea)
UP: 8129	(UP, update code)

Bineînțeles, formatul de mai sus poate varia de la un sistem computerizat la altul. De reținut este că un computer, să zicem din Little Rock, Arkansas, poate informa pe consultant, în formatul de mai sus, că volumul căutat se află la Biblioteca Sterling Memorial de la Universitatea Yale sub cota DS 778. L 58. W 47. Altă solicitare la exemplul din chenarul de mai sus poate rezulta în informația că volumul lui Wetzel despre Liu Shao-chi, unic în Statele Unite, se găsește numai la Biblioteca Sterling Memorial de la Universitatea Yale, New Haven, CT. 06520. Volume de acest fel sunt supuse sustragerii. În figura de mai jos se vede sistemul de asigurare împotriva furturilor cărților rare la una din bibliotecile Universității Yale (Beinecke Library). Peretele exterior înconjurător al tezaurului de cărți rare este transparent pentru ca orice modificare în aranjamentul volumelor să se poată observa din afară. În plus, ramele metalice orizontale și verticale sunt conectate electronic la un sistem de alarmă ionizat.

Consultantul bibliotecilor românești este servit de un ghid publicat de o echipă de cercetători coordonată de Victoria Curcăneanu, **Ghid de catalogare și clasificare a colecțiilor bibliotecilor universitare din România** (București: Biblioteca Centrală Universitară, 1976).

25. Documentarea.

În general, o lucrare academică nouă se bazează pe lucrările predecesorilor. Cercetătorul începe de obicei munca de documentare prin studierea lucrărilor anterioare publicate în domeniu de alți cercetători. Operația rezultă în acumularea de informații importante și, adesea, de teze generatoare de idei noi sau de antiteze. Deontologia profesiunii cere ca cercetătorul care se inspiră din munca unui coleg sau predecesor să-i dea acestuia creditul cuvenit (v. 16, articolul despre "Plagiat"). Actul de recunoaștere a meritelor predecesorilor se face prin note în textul curent sau de subsol (v. 20). În munca propriu-zisă de documentare există două călăuze utile, *Introducere în documentarea științifică* de Aurel Avramescu și Virgil Cândea, apărută în 1960, iar pentru lexicografie *Termeni din domeniul informării și documentării* de Pia Atanasiu și Natalia Grecu, apărută în 1988.

25.a. Sistemul de informație.

Marile biblioteci sunt azi conectate prin computere la câte un sistem central de informații, ceea ce înseamnă acces rapid la diferite cataloage (de cărți, de periodice, de materiale audio-vizuale, microfilme etc.) aflate în bibliotecile afiliate. În Statele Unite, sisteme centrale ca O.C.L.C. (Online Computer Library Center) și R.L.I.N. (Research Libraries Information Network) asigură accesul cercetătorului la mii de surse de informație, biblioteci sau altele. INTERNET-ul asigură comunicația electronică internațională cu diferite sisteme computerizate și chiar cu particulari care posedă un computer conectat la INTERNET. Conectarea se face printr-un modem branșat la rețeaua telefonică existentă. Cu sau fără sistem central de informație, cercetătorul nu reține din fișa bibliotecii decât ceea ce-l interesează pentru a găsi cartea, de obicei numai cota cărții. Pe lângă cotă se află și alte date utile, chiar trimiteri. Pentru o ducumentare eficientă, cercetătorul va trebui să se familiarizeze cu simbolurile și abrevierile folosite în variatele tipuri de surse informative care îi cad sub ochi și, ca să le cunoască, nu există decât un sistem: să consulte lista de simboluri sau abrevieri care însoțește orice catalog, dicționar, ghid sau enciclopedie.

25.b. Biblioteca uzuală.

Anumite cărți de referință (enciclopedii, dicționare, anuare, cataloage, monografii etc.) nu pot fi scoase din biblioteci - nici măcar pentru scurt timp - în vederea consultării lor în afara presiunii orei de închidere a bibliotecii. Faptul se datorește unei reguli universale, cărțile de referință de acest fel trebuie să rămână disponibile pentru uzul consultanților în orice moment al orelor de lucru în localul bibliotecii, în biblioteca "uzuală", de obicei pe rafturile sălii de lectură.

25.c. Data publicării.

Data apariției anumitor volume (în special cărți de referință) are importanță mai ales în domenii unde cercetătorii dau la iveală date noi lună de lună sau an de an, de pildă în informatică. În astfel de domenii o lucrare mai veche poate fi inutilă sau chiar dăunătoare, călăuzind cercetarea pe o pistă de mult părăsită.

Există totuși cazuri când elaborări vechi sunt utile unor cercetări noi. O privire asupra prefeței sau a tablei de materii poate indica de la început consultantului dacă lucrarea este sau nu de interes pentru tema sa.

25.d. Enciclopediile

Instrumente de lucru utile la începutul documentării, enciclopediile conțin informații de ordin general dar esențiale, aranjate în ordine alfabetică, privind o mare varietate de teme. Spre deosebire de dicționare, ele oferă liste bibliografice pentru multe subiecte și domenii. Chiar enciclopediile vechi sunt adesea utile, știind că cele mai noi omit teme considerate demodate, uzate sau anacronice. Astfel, motivarea dată de enciclopediștii francezi în 1751 (data primului volum al Enciclopediei franceze) sau de cei britanici la 1768 (data primului volum al Enciclopediei britanice) unor concepte considerate de ei, în acel timp, prejudecăți (de pildă, credința în Dumnezeu, morala în politică) sau fundamentale (rațiunea dominantă, scepticismul) pot servi azi la studiul corect și într-adevăr științific al conceptelor respective. Pentru cercetătorii români, de primă utilitate în domeniu sunt enciclopediile românești:

Enciclopedia română a lui C. Diaconovich, Sibiu: 1898, 3 volume.
Enciclopedia română MINERVA, Cluj, 1930
Dicționarul enciclopedic ilustrat CARTEA ROMÂNEASCĂ de I.A. Candrea și Gheorghe Adamescu, București, 1931.
Enciclopedia României, București, 1938-1943, 4 volume.
Dicționarul enciclopedic român, București: 1962-1966, 4 volume.
Dicționar de istorie veche a României, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1976 (redactat de un colectiv coordonat de D.M. Pippidi)..
Dicționarul enciclopedic de artă medievală românească de Vasile Drăguț, ibid., 1976.
Mica enciclopedie de arhitectură, arte decorative și aplicate moderne a lui Paul Constantin, ibid.
Enciclopedia istoriografiei românești, redactată sub coordonarea lui Ștefan Ștefănescu, ibid., 1978.
Dicționar enciclopedic de artă modernă și contemporană românească, coordonator Vasile Drăguț, ibid., - .
Enciclopedia CUGETAREA a lui Lucian Predescu, București:-, 1940.
M.D.E. (Mic dicționar enciclopedic) București: Enciclopedică, 1986.
Lexiconul tehnic român, București: Tehnică, 1957-1965, 19 volume.
Dicționar de termeni muzicali, București: Enciclopedică, 1984.
Dicționar de informatică, ibid., 1981.
Dicționar al științelor speciale ale istoriei, ibid., 1982.

În completarea celor de mai sus se pot folosi enciclopediile străine. Unele din ele, cu data de apariție mai veche, sunt aduse la zi prin volume separate publicate anual sau la doi-trei ani o dată. De notat că în englezește sunt două ortografii pentru același cuvânt: **encyclopaedia** și **encyclopedia**.

ENCICLOPEDII GENERALE:

Encyclopaedia Americana, International Edition. Danbury, CT.: Grolier, 1991, în 30 de volume. O dată pe an același editor publică un **Americana Annual** (în completarea enciclopediei) conținând articole despre evenimentele majore ale anului în curs (politice, economice, științifice, culturale). Articolele sunt scrise de specialiști.

În vol.23 se află un amplu articol despre România (pp.656-675) cu ilustrații, hărți și fotografii.

Academic American Encyclopaedia, ibid., 1987, în 21 volume. Conține articole despre personalități din toată lumea în literatură, arte, științe, politică; evenimente majore; localități importante.

Collier's Encyclopedia în 24 de volume. Conține articole de cultură generală și știință popularizată, hărți, ilustrații și ample bibliografii. În volumul 20, articol despre România (pp.148-161).

World Book Encyclopedia. Chicago, IL.: Scott & Fetzer, 1991. Informații diverse pentru elevi, învățători, publicul nediferențiat. Carte de familie. La litera R se află articole despre România și despre Rapsodia Română de Enescu; la litera T, articol despre Transilvania; la litera B, articol despre Ateneul Român din București.

Encyclopedia Britannica. Continuarea modernă a ediției din 1768 este, în opinia unor cercetători occidentali, cea mai atent redactată enciclopedie din lume. Din toate edițiile publicate până acum, cea din 1910-1911 (a unsprezecea) este apreciată în mod deosebit fiind consultată chiar azi (deși între timp au apărut ediții moderne) pentru articolele elaborate atunci. Intitulată încă "Britannica", este publicată de americani la Chicago, IL.

Chamber's Encyclopaedia este continuarea modernă a enciclopediei britanice din 1745 al cărei titlu era **Cyclopaedia**. Concentrată asupra subiectelor privind Marea Britanie și Commonwealth-ul, are o excelentă reputație printre cercetătorii de limbă engleză.

Encyclopaedia universalis este numele modern al Enciclopediei franceze publicate începând din 1751 de Diderot, D'Alembert, Voltaire, Marmontel, Rousseau. De aspect monumental, este adusă la zi prin suplimente anuale. Mircea Eliade a colaborat cu articole despre istoria religiilor. Articole despre România semnează A. Guillermou (proză, poezie), A.-M. Le Gloannec (politică, în suplimentul II din 1989), Catherine Durandin ("Sistemul lui Ceaușescu" în suplimentul din 1990), Pascale Laselv ("Minoritatea maghiară din Transilvania" în suplimentul din 1988, p.307), et. al.

Enciclopediile germane poartă vechile titluri consacrate:

Brockhaus Enzyklopädie în 24 de volume cu suplimente anuale. Publicată în Mannheim de Casa editorială F.A. Brockhaus.

Meyers Enzyklopädische Lexicon, 25 de volume.
Meyers Neues Lexicon, 10 volume începând din 1993.

ENCICLOPEDII SPECIALIZATE:

ANTROPOLOGIE:	Abstracts in Anthropology. Farmingdale: Baywood, 1970 Encyclopedia of Anthropology.
ARTE:	Encyclopedia of World Art. New York: McGraw, 1959-87, 17 volume. Oxford Dictionary of Art. New York : Oxford University Press, 1988. McGraw-Hill Dictionary of Art. New York: McGraw, 1969.
BIOLOGIE:	Encyclopedia of Bioethics. New York: Macmillan, 1994. Encyclopedia of Human Biology. San Diego: Harcourt, 1991. Henderson's Dictionary of Biological Terms. New York: Wiley, 1989.
CHIMIE:	Van Nostrand Reinhold Encyclopedia of Chemistry. New York: Van Nostrand, 1984. Lange's Handbook of Chemistry. New York: McGraw, 1992. Guide to Basic Information Sources in Chemistry. New York: Wiley, 1979.
DREPT:	Black's Law Dictionary. Saint Paul: West, 1990. Encyclopedia of Crime and Justice. New York: Free, 1983. Dictionary of Modern Legal Usage. New York : Oxford University Press, 1991. Index to legal Periodicals. New York: Wilson, 1908.

ECOLOGIE: **Grzimek's Encyclopedia of Ecology.** New York: Van Nostrand, 1987.
Encyclopedia of Community Planning and Environmental Management. New York: Facts on File, 1993.

EDUCAȚIE: **Encyclopedia of Education.** New York : Free, 1971.
Encyclopedia of Educational Research. New York: Macmillan, 1992.
World Education Encyclopedia. New York: Facts on File, 1988.
Education Index. New York: Wilson, 1929 -.

FINANȚE, ECONOMIE:
McGraw-Hill Encyclopedia of Economics. New York: McGraw, 1993.
Harper Collins Dictionary of Economics. New York: Harper, 1991.
P.A.I.S. New York: Public Affairs Infornation Service, 1972 -.
Dictionary of Business and Economics. New York: Free, 1984 -.
Business Periodicals Index. New York: Wilson, 1958 -.
M.I.T. Dictionary of Modern Economics. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press, 1992.

GEOGRAFIE: **Encyclopedia of Geographic Information Sources.** Detroit: Gale, 1986.
Geographical Abstracts. Norwich, M.B.: Geo Abstracts, 1972 -.
Modern Geography: An Encyclopedic Survey. New York: Garland, 1991.

ISTORIE:	**Encyclopedia of World History**. Boston: Houghton, 1972. **Historical Abstracts**. Santa Barbara: ABC-Clio, 1955.
LITERATURĂ:	**Cambridge Guide to World Theatre**. Cambridge: Cambridge University Press, 1988. **Literary Research Guide**. New York: Modern Language Association, 1993. **Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics**. Princeton, NJ.: Princeton University Press, 1992. **Encyclopedia of Language**. New York: Routledge, 1990.
LINGVISTICĂ:	**Bibliographie linguistique/Linguistic Bibliography**. Dordrecht. Kluwer, 1949 -. **L.L.B.A.** Linguistics and Language Behavior Abstracts. San Diego: Sociological Abstracts, 1974. **International Encyclopedia of Linguistics**. New York: Oxford University Press, 1992.
GEOLOGIE:	**Encyclopedia of Field and General Geology**. New York: Van Nostrand, 1988. **McGraw-Hill Encyclopedia of the Geo logical Sciences**. New York: McGraw, 1988. **Challinor's Dictionary of Geology**. New York: Oxford University Press, 1986.
INFORMATICĂ:	**Macmillan Encyclopedia of Computers**. New York: Macmillan, 1992. **Computer Literature Index**. Phoenix, AZ.: Applied Computer Research, 1980 -. **Computer Abstracts**. Londra, M.B.: Technical Information, 1957 -.

Dictionary of Computing. Oxford, M.B.: Oxford University Press, 1990.

FILOSOFIE: Encyclopedia of Philosophy. New York : Free, 1967.
Harper Collins Dictionary of Philosophy. New York: Harper, 1992.
Encyclopedia of Ethics. New York: Garland, 1992.
The Philosopher's Index. Bowling Green: Bowling Green State University Press, 1967 -.

FIZICĂ: Encyclopedia of Physics. New York: Van Nostrand, 1985.
McGraw-Hill Encyclopedia of Physics. New York: V.C.H., 1991.
Physics Abstracts. Surrey: Institute of Electrical Engineers, 1896 -.

PSIHOLOGIE: Encyclopedia of Psychology. New York: Wiley, 1994.
International Dictionary of Psychology. New York: Continuum, 1989.

RELIGIE: Encyclopedia of Religion. Editată de Mircea Eliade. New York: Macmillan, 1987. 16 volume.
International Standard Bible Encyclopedia. Grand Rapids: Eerdsmans, 1979-88.
Hasting's Encyclopaedia of Religion and Ethics.

SOCIOLOGIE: Encyclopedia of Sociology. New York: Macmillan, 1992.
Harper Collins Dictionary of Sociology. New York: Harper, 1991.
Sociological Abstracts. San Diego, CA.: Sociological Abstracts, 1953 -.

TEHNOLOGIE: **McGraw-Hill Encyclopedia of Science and Technology.** New York: McGraw, 1992. 20 volume.
McGraw-Hill Encyclopedia of Engineering. New York: McGraw, 1993.
Hammond Barnhart Dictionary of Science. Maplewood: Hammond, 1986.

MATEMATICĂ: **Prentice-Hall Encyclopedia of Mathematics.** Englewood Cliffs: Prentice, 1982.
Encyclopedic Dictionary of Mathematics. Cam bridge: Massachusetts Institute of Technology Press, 1987.
Mathematical Reviews. Providence: American Mathematical Society, 1940 -.

MEDICINĂ: **The American Medical Association Encyclopedia of Medecine.** New York : Random, 1989.
Stedman's Medical Dictionary. Baltimore: Williams, 1990.
Index Medicus. Bethesda: U.S. National Library of Medecine, 1960 -.

MUZICĂ: **The New Grove Dictionary of Music and Musicians.** New York: Macmillan, 1980.
The New Harvard Dictionary of Music. Cambridge: Harvard University Press, 1986.

O enciclopedie a persoanelor în viață este
Marquis Who's Who, International Edition, cea mai răspândită colecție de biografii de personalități în toate domeniile. Biografiile sunt redactate de cei interesați să apară în lucrare, ceea ce înseamnă că reprezintă opinia participantului despre el însuși. Un singur criteriu de selecție: invitațiile de a participa nu sunt trimise oricui.

În fine, cel ce dorește să aibă o listă a celor mai circulate lucrări de referință poate consulta **The Guide to Reference Books** editat

de Eugene P. Sheehy de la American Library Association. Cuprinde cinci categorii: lucrări generale de referință, discipline umaniste, sociologie, istorie și științe exacte.

În afara lucrărilor arătate mai sus și care sunt consacrate în domeniile lor, în Occident circulă multe alte enciclopedii, anuare și cataloage publicate în scopuri pur comerciale. Nu toate sunt de încredere, unele conținând informații deformate pentru a atrage cititori și cumpărători, altele cuprinzând informații exacte dar incomplete. Importate în România, ele arată aidoma lucrărilor serioase. Pentru un consultant tânăr, este greu, dacă nu imposibil, să distingă între unele și altele. În această situație, tânărul nu are decât o soluție: să ceară opinia cercetătorilor cu experiență, a profesorilor universitari, a bibliotecarilor profesioniști.

26. Criterii de evaluare a lucrărilor de referință.

Enciclopediile și dicționarele, asemenea tuturor lucrărilor de referință, se evaluează după calitatea conținutului, după abundența și exactitatea informațiilor și după nivelul științific al articolelor. O astfel de evaluare, singura corectă, nu poate fi făcută decât de specialist, și numai în timp. În lipsa acestuia, și când e nevoie să se ia o decizie rapidă, se iau în considerare alte criterii, notorietatea autorului și a editurii, și chiar titlul lucrării și anul apariției.

26.a. Evaluarea după titlu.

Primul lucru care captează atenția celui ce vizitează o expoziție de carte este titlul cărții. Apoi subtitlul, când există. Dacă titlul și subtitlul indică o arie largă de preocupări, conținutul cărții este de obicei format din generalități tratate superficial. Subiecte atotcuprinzătoare ca "De omni res scibili" al lui Pico della Mirandola nu mai sunt în circulație. Azi se preferă teme restrânse, bine determinate, de exemplu **Encyclopedia of the Palestinian Problem** de Issa Nekleh. Titlul care indică un subiect precis, redus

la esențial, anunță adesea și un conținut de valoare documentară. Apoi, răsfoitul prefeței și comparația ei cu titlul (pentru a se vedea dacă nu există cumva o diferență de conținut), cu indexul de nume și lista bibliografică, dar mai ales cu tabla de materii (operație care se poate duce la capăt relativ repede), oferă criterii instructive. Seriozitatea și grija cu care au fost redactate sau întocmite aceste accesorii ale lucrării arată de obicei seriozitatea și grija autorului în tratarea subiectului.

26.b. Evaluarea după numele autorului.

Notorietatea autorului este un criteriu mai important decât cel precedent. În lumea academică, autorii consacrați sunt cunoscuți și numele lor este o garanție că lucrarea este serioasă. Problema se pune în lumea neacademică unde apar adesea nume noi și unde cititorul nu poatre fi totdeauna informat în privința competenței autorului. În orientul Europei nu e încă împământenit obiceiul (practicat de publicațiile neacademice dar serioase din Occident) de a publica la sfârșitul articolului sau al cărții o scurtă notă despre autor, arătând titlurile universitare sau competența acestuia. Un geolog poate fi desigur eminent în domeniul lui, dar dacă nu are studii literare e puțin probabil că un articol al său de critică a unei culegeri de nuvele va fi citit altfel decât ca o curiozitate. Problema este acută în ziaristică și literatură unde mulți amatori se consideră experți și unde nu atât talentul autorului, ci mai ales relațiile acestuia cu editorul determină publicarea unor materiale. Practica e dăunătoare nu numai în domeniul unde are loc, ci și în întreaga cultură pentru că scoate segmente importante ale publicisticii din sfera preocupărilor academice, ceea ce nu se întâmplă în țările de cultură avansată. Din această cauză, în România există o separație aproape totală între domeniile academic și ziaristic. În țările de cultură avansată nu există o separație atât de categorică. Există și acolo o publicistică de ordin inferior, chiar ordinar, dar există și o publicistică serioasă, credibilă, și nu rareori în lucrările de nivel academic apar citate din publicistica serioasă. Este, de altfel, cauza perfect justificată pentru care toate manualele occidentale de tehnică a scrierii academice prevăd norme pentru

citate din presa cotidiană sau hebdomadară, din filme sau din dezbaterile parlamentare.

26.c. Evaluarea în lipsa numelui autorului.

Lipsa numelui autorului de pe o carte sau dintr-un articol este deseori (dar nu totdeauna) un semnal de alarmă. Cărțile pot avea ca autor o instituție sau o persoană juridică. Numele acestora apare în locul numelui autorului pe pagina-titlu (v.9 și 23.a.). Nu acesta este caz de alarmă, ci lipsa totală a numelui autorului. O carte fără autor este adesea dubioasă. Nici în articolele de presă cazul nu e alarmant. Articolul de revistă sau de ziar nesemnat indică totuși o apartenență: editorul sau redactorul șef. Editorialele nu se semnează.

26.d. Evaluarea după numele editurii.

Ca și autorii, editurile sunt specializate în diferite domenii. În general, o editură specializată în literatură artistică nu publică literatură științifică, iar o editură academică nu va publica romane polițiste. Editurile care publică nediscriminat lucrări de toate categoriile nu sunt dintre cele mai credibile. Oricât de experimentat ar fi un editor, el nu poate fi specialist în toate domeniile și atunci o carte publicată în afara specialității lui va avea de suferit cel puțin din acest punct de vedere, că a apărut - practic - nerevizuită de ochiul unui al doilea specialist (primul fiind autorul). Munca editorului (sau, unde e cazul, a redactorului de carte) este inestimabilă fiindcă el intervine în text, ca profesionist, cu tactul necesar, și corectează greșelile inerente ale autorului. Când editorul (sau redactorul de carte) lipsește, lucrarea are - aproape cu siguranță - scăpări. Din contra, numele unei edituri specializate tipărit, cum se cuvine, în subsolul paginii-titlu, e mai totdeauna un indiciu de calitate.

26.d.1. Absența numelui editurii.

Lipsa numelui unei edituri pe o carte nu este totdeauna un semnal negativ și în nici un caz de același fel cu lipsa numelui autorului. Când autorul, din diferite motive, nu găsește editor, el poate recurge la formula editării proprii. În acest caz, numele autorului este și al

editurii, iar operația se cheamă "editura autorului" deși, în realitate, cartea nu are editură. Autorul plătește unei tipografii costul hârtiei și al tipăritului iar tipografia tipărește exact ceea ce vrea autorul, după cum indică manuscrisul. Este cazul menționat în 20.o. Cum se arată mai sus (în 26.d.), cărțile apărute fără scrutarea unui editor profesionist nu sunt totdeauna de cea mai bună calitate. Dar există și excepții, uneori relevante, și anume în situația când autorul exprimă în lucrare idei foarte personale, adesea critice, și nu rareori în contradicție cu linia "oficială" în domeniu. În astfel de situații, oricât de serioasă ar fi lucrarea, editurile consacrate refuză publicarea manuscrisului - preferând să piardă un autor decât să intre în conflict cu autoritatea locală. Autori se mai găsesc, dar autoritatea locală (cel mai adesea ocultă) poate aplica sancțiuni severe și imediate editurii care favorizează un astfel de autor. Acționând în acest fel, de fapt discriminatoriu și antidemocratic, editurile forțează pe autor să recurgă la "editura proprie". Asta se întâmplă cu autorii naționaliști (de "dreapta) în țările cu regim cosmopolit (de "stânga" sau prosionist), cu autori care contestă holocaustul evreiesc sau divulgă binefacerile viitoarei "Noi ordini mondiale".

26.e. Evaluarea după anul apariției.

În realitate, nu este vorba de o evaluare, ci mai mult de o sortare. Este un criteriu care se folosește în alcătuirea rapidă a listelor bibliografice provizorii (la începutul muncii de cercetare). Selecția se face după anul publicării cărții sau articolului. El apare în pagina-titlu a cărții sau revistei. Când nu este menționat astfel, el este anul copyright-ului. Să presupunem că obiectivul este stabilirea unei liste bibliografice provizorii privitoare la un eveniment cu dată precisă în trecut, de pildă "Armistițiul de la Moscova din 12 sept.1944". Toate lucrările anterioare evenimentului vor fi trecute de la bun început pe lista bibliografică privind antecedentele evenimentului; numai cele imediat posterioare acestuia vor conține (cum este de presupus) informațiile adecvate. Iar cele cu date anterioare sau posterioare foarte depărtate de eveniment vor fi, de cele mai multe ori, inutile.

27. Indexul (generalități).

În țara noastră există indexuri de aproape toate categoriile plasate la sfârșitul diferitelor lucrări științifice. Există și două ghiduri care enumeră normele de lucru cu acest tip de informație:

Lăzărescu, Georgeta. **Introducere în metoda de indexare coordonată.** București: -, 1969 și

Arghișan, Ana-Maria. **Aplicarea indexării coordonate în domeniul literaturii social-politice.** București: -, 1981.

Există și un ghid american:

Pike, Kenneth L. "How to Make an Index" in Publications of M.L.A., 83, (1968), pp.991-93.

Ca și enciclopedia, indexul oferă informații generale, rânduite alfabetic sau pe materii, privitoare la o anumită temă, disciplină sau știință; dar, spre deosebire de enciclopedii (care apar totdeauna în volum), indexurile apar nu nuami în volum de sine stătător, ci și în câteva pagini la sfârșitul unui volum de cercetare științifică, înainte de bibliografie. Indexul poate fi de nume (lista numelor menționate într-un volum), de titluri de cărți, de periodice și seriale, de evenimente, de localități, de bibliografii, extrase din lucrări științifice (de pildă, din teze de doctorat) etc. Sunt și indexuri care înlesnesc cercetătorilor orientarea generală în nenumăratele tipuri de indexuri în toate domeniile științei și culturii care apar în Occident. Aidoma enciclopediilor, indexurile sunt publicate an de an sau la câțiva ani o dată, după cum impune abundența de informații în continuă creștere în fiecare domeniu. Cercetătorul este avizat să consulte ultimul volum din serie, de obicei cel mai cuprinzător în informații recente sau chiar de ultimă oră; dar nici indexurile vechi nu sunt de ignorat mai ales când cercetătorul are nevoie de informații privind un eveniment trecut și considerat depășit, anacronic sau modificat. În astfel de cazuri un index vechi poate furniza informații prețioase, inexistente în indexurile moderne. Pentru cercetătorul român care

(după ce epuizează indexurile românești) apelează la cele străine, lista de mai jos îi va ușura orientarea.

27.a. Indexuri de arte:

Art Index (trimestrial). New York: H.W. Wilson, 1933 -.

Benezit, Emmanuel-Charles. **Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessignateurs et graveurs de tous les temps et de tous les pays**. 10 volme. Paris: -, 1976 -.

Chamberlin, Mary. **Guide to Art Reference Books**. Chicago, IL.: American Library Association, 1959-.

Carrick, Neville. **How to Find Out about the Arts: A Guide to Sources of Information**. New York, NY.: Pergamon, 1965.

Encyclopedia of Painting. New York, NY.: Crown, 1965-.

Encyclopedia of World Art. New York, NY.: McGraw-Hill, 1959-68 și urm. 15 vol.

Who's Who in Art. Londra: Art Trade, 1927 -. (apare la doi ani).

27.b. Indexuri de bibliografii.

Bibliographic Index. New York, NY.: H.W. Wilson, 1938 -.

Books in Print. New York, NY.: Bowker, 1948-.

Cummulative Book Index: A World List of Books. New York, NY.: H.W. Wilson, 1898 -.

Bibliographie Universelle des Bibliographies. Lausanne: Societas Bibliographica, 1966 -.

Ulrich's International Periodicals Directory. New York, NY.: Bowker, 1967 -.

27.c. Indexuri de biografii.

Biography Index: A Cummulative Index to Biographical Material in Books and Magazines. New York, NY.: H.W. Wilson, 1947-.

Chamber's Biographical Dictionary. Londra: Chambers, 1961 . (include nume din toate țările și din toate timpurile, fiind unul dintre cele mai comprehensive).

Hyamson, Albert. **Dictionary of Universal Biography, of All Ages and of All Peoples**. Londra: Routledge & Kegan, 1951 -.

Marquis Who's Who International. New Providence, NJ.: Marquis, 1899 -.

International Register of Profiles. Cambridge, UK: Biographical centre, 1960 -.

Webster's Biographical Dictionary. Springfield, MA.: Merriam, 1962. (peste 40.000 biografii anual din toate țările și din toate perioadele).

World Biography. Bethpage, NY.: Institute for Research in Biography, 1954-.

Who Was Who in America, Historical Volume. Editat de Marquis din Chicago, IL., cuprinde personalități americane sau aparținând altor națiuni începând cu 1607, grupate pe perioade de 7 - 8 ani.

27.d. Indexuri în dramaturgie și coregrafie.

Backer, Blanch M. **Theatre and Allied Arts: A Guide to Books Dealing with the History, Criticism and Technique of the Drama and Theatre and Allied Arts and Crafts.** New York, NY.: H.W. Wilson, 1952 -.

Dance Encyclopedia. New York, NY.: Simon & Schuster, 1967.

De Mille, Agnes. **The Book of the Dance.** New York, NY.: Golden, 1963 .

Guide to the Performing Arts. New York, NY.: Scarecrow, 1957 -.

Play Index. New York, NY.: H.W. Wilson, 1900 -. (indexează anual mii de piese în special de limbă engleză).

27.e. Indexuri în literatură.

Cassell's Encyclopaedia of World Literature. New York, NY.: Funk & Wangalls, 1954.

Columbia Dictionary of Modern European Literature. New York, NY.: Columbia University, 1947 -. (literatura Europei din secolul XX).

Reader's Encyclopedia. New York, NY.: Crowell, 1965 -. (literatură universală, arte, mitologie, legende din antichitate).

International Index. Apare din 1907 ca supliment de literatură universitară și academică la **Reader's Guide** (v. mai jos). În cursul anilor și-a schimbat numele în **Guide to Periodicals in the Social**

Sciences and the Humanities apoi în Social Sciences and Humanities Index.

Reader's Guide to Periodical Literature. New York, NY.: H.W. Wilson, 1907 -. (e unul din cele mai căutate indexuri de periodice literare având și un International Index (v. mai sus) anual.

Poole's Index to Periodical Literature. Boston, MA.: Houghton Mifflin, 1802 -. (până în 1907 a indexat 450 periodice literare americane și engleze anual; din 1907 și-a schimbat titlul în Poole's Index Date and Volume Key.

Speech Index. New York, NY.: Scarecrow, 1966 -. (indexează discursuri).

Vertical File Index. New York, NY.: H.W. Wilson, 1932 -. (indexează manifeste și foi volante).

27.f. Indexuri geografice.

Columbia Lippincott Gazetteer of the World. New York, NY.: Columbia University, 1962-.

Encyclopaedia Britannica World Atlas. Chicago: Encyclopaedia Britannica, 1964.

Rand McNally New Cosmopolitan World Atlas. Chicago, IL.: Rand McNally, 1967. (cuprinde toate continentele pe regiuni, nu pe țări, cu un index de nume de 82.000 de articole, localități, țări, munți, râuri etc.).

27.g. Indexuri de obiceiuri populare și folclor.

Chambers, Robert. The Book of Days: A Miscellany of Popular Antiquities in Connection with the Calendar, Including Anecdotes, Biography and History, Curiosities of Literature and Oddities of Human Life and Character. Edinburgh, UK: Chambers, 1899, 2 volume.

Diehl, Katharine. Religions, Mithologies, Folklores: An Annotated Bibliography. New York, NY.: Scarecrow, 1962.

Jobes, Gertrude. Outer Space: Myths, Name Meanings, Calendars from the Emergence of History to the Present Day. New York, NY.: Scarecrow, 1964.

Encyclopedie Larousse de mythologie. Paris: Larousse, 1959 -.

27.h. Indexuri de muzică.

Austin, William. **Music in the Twentieth Century from Debussy through Stravinsky.** New York, NY.: W.W. Norton, 1966.

Baker, Theodore. **Biographical Dictionary of Musicians.** New York, NY.: Schirmer, 1958 -.

Bull, Storm. **Index to Biographies of Contemporary Composers.** New York, NY.: Scarecrow, 1964.

Diehl, Katharine. **Hymns and Tunes. An Index.** *ibid.*, 1966 -.

Ewen, David. **Encyclopedia of the Opera.** New York, NY.: Hill & Wang, 1963.

Feather, Leonard. **Encyclopedia of Jazz.** New York, NY.: Horizon, 1960 .

Grove's Dictionary of Music and Musicians. Londra: Macmillan, 1954-1961. 9 volume. După 1961 apare la New York, NY.: St. Martin's, 1962 -. (este cel mai căutat index muzical: cuprinde toate genurile de muzică, biografii și compoziții aranjate pe categorii).

Music Index. Detroit, MI.: Information Service, 1949 -. (lunar).

Oxford History of Music. Londra: Oxford University, 1931-1938. 7 volume. Continuă sub titlul **The New Oxford History of Music.** (indexează compoziții din cele mai vechi timpuri până în prezent).

Scholes, Percy. **The Oxford Companion to Music.** Londra: Oxford University, 1955 -. (indexează toate genurile muzicale, conține peste 1500 biografii și sute de articole enciclopedice).

Who's Who in Music and Musicians. An International Directory. New York, NY.: Hafner, 1962 -.

27.i. Indexuri de filosofie

Dictionary of Mind, Matter and Morals. New York, NY.: Philosophical Library, 1952

Dictionary of Philosophy. New York, NY.: Simon.&Schuster, 1954.

Encyclopedia of Philosophy. Londra: Collier-Macmillan, 1967, 8 volume. (enumeră toate conceptele filosofice, teoriile și raporturile acestora cu religia; indexează numeroase biografii).

U.S. Library of Congress. **Philosophical Periodicals. An Annotated World List.** Washington, DC.: U.S. Government Printing Office, 1952.

Thomas, Henry. **Biographical Encyclopedia of Philosophy.** Garden City, NY.: Doubleday, 1965.

27.j. Indexuri de psihologie

Drever, James. **A Dictionary of Psychology.** Baltimore, MD.: Penguin, 1974.

Harriman, Philip. **Encyclopedia of Psychology.** New York, NY.: Philosophical Library, 1956.

Harvard University. **The Harvard List of Books in Psychology.** Annotated by Psychologists in Harvard University. Cambridge, MA.: Harvard University, 1964.

27.k. Indexuri de științe sociale

Dictionary of Social Sciences. Compiled under the auspices of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. New York, NY.: Crowell-Collier, 1964 -.

International Encyclopedia of the Social Sciences. New York, NY.: Macmillan, 1968.

Sources of Information in the Social Sciences: A Guide to the Literature. Totowa, NJ.: Bedminster, 1964.

Worldmark Encyclopedia of the Nations. New York, NY.: Worldmark, 1983. (indexează situația geografică, istorică, politică, socială și economică a tuturor țărilor și relațiile lor cu Organizația Națiunilor Unite).

27.l. Indexuri de matematică

James, Glenn. **Mathematics Dictionary.** Princeton, NJ.: Van Nostrand, 1989.

Parke, Nathan. **Guide to the Literature of Mathematics.** New York, NY.: Dover, 1988.

Universal Encyclopedia of Mathematics. New York, NY.: Simon & Schuster, -.

27.m. Indexuri de fizică și chimie

American Institute of Physics Handbook. New York, NY.: McGraw-Hill, 1983.

Encyclopedia of Physics. New York, NY.: Reinhold, 1986.
Chemical Rubber Company Handbook of Chemistry and Physics. Cleveland, OH.: Chemical Rubber Publishing, 1914 -. (anual).
Encyclopedia of Chemistry. New York, NY.: Reinhold, 1966 -.
A Guide to the Literature of Chemistry. New York, NY.: Wiley, 1977 -.

27.n. Indexuri de istorie

American Historical Association. **Guide to Historical Literature**. New York, NY.: Macmillan, 1981. (conține bibliografii pentru toate perioadele și toate țările).
Cambridge Ancient History în 12 volume. Cambridge, UK.: Cambridge University, 1967.
Cambridge Medieval History în 8 volume. *ibid.*, 1982 (?).
Cambridge Modern History în 12 volume și un atlas. *ibid.*, 1967.
An Encyclopaedia of World History. Boston, MA.: Houghton Mifflin, 1968.
U.S. Department of State, Office of the Historian. **Foreign Relations of the United States**. Washington, DC.: U.S. Government Printing Office, -. Publică anual documente oficiale privind relațiile SUA cu țările străine, unele privind România.

27.o. Indexuri economice, comerciale, financiare

Business Periodicals Index. New York, NY.: H.W. Wilson, 1958 -. (lunar)
Economics Library Selections. **New Books in Economics**. New York, NY.: Gordon Breach Associates, 1964 -. (trimestrial).
Handbook of Business Administration. New York, NY.: McGraw-Hill, 1967. (indexează toate aspectele operațiilor economice și financiare, cu tabele sinoptice, hărți și o amplă bibliografie).
McGraw-Hill Dictionary of Modern Economics: A Handbook of Terms and Organizations. New York, NY.: McGraw-Hill, -.
Special Libraries Association. **Directory of Business and Financial Services**. New York, NY.: Special Libraries Association, 1963 -. (liste anuale de publicații economice, comerciale și financiare).

Patterns of Government: The Major Political Systems of Europe. New York, NY.: Random House, 1958.

United Nations. Department of Economic and Social Affairs. **World Economic Survey.** New York, NY.: United Nations, 1947 -. (anual)

27.p. Indexuri de religie

American Theological Library Association. **Index to Religious Periodical Literature.** Berkeley, CA.: American Theological Library Association, 1953 -. (anual).

Catholic University of America. **The New Catholic Encyclopedia: An International Work of Reference on the Teachings, History, Organization and Activities of the Catholic Church.** New York, NY.: McGraw-Hill, 1967, 14 volume.

Encyclopaedia of Religion and Ethics. New York, NY.: Scribner's, 1908-27. Deși veche, lucrarea este încă utilă deoarece cuprinde articole despre toate religiile și orientările etice, inclusiv biografii și bibliografii.

Strong, James. **Exhaustive Concordance of the Bible.** Londra: Hodder & Stoughton, 1894. Deseori retipărită, este probabil cea mai atentă indexare alfabetică a numelor din Biblie.

Schaff, Philip. **The Twentieth Century Encyclopedia of Religious Knowledge.** Grand Rapids, MI.: Baker Book House, 1955 cu suplimente.

27.q. Indexuri științifice și tehnice

Applied Science and Technology Index. New York, NY.: H.W. Wilson, 1958 -. (lunar).

Basic Dictionary of Science. New York, NY.: Macmillan, 1965 -.

Harper Encyclopedia of Science. New York, NY.: Harper & Row, 1967

McGraw-Hill Encyclopedia of Science and Technology. New York, NY.: McGraw-Hill, 1966. Lucrarea e suplimentată regulat și ținută la zi prin **McGraw-Hill Yearbook of Science and Technology.**

Technical Book Review Index. New York, NY.: Special Libraries Association, 1935 -. (lunar).

U.S. Library of Congress. National Referral Center for Science and Technology. **A Directory of Information Resources in the U.S. Physical Sciences, Biological Sciences and Engineering.** Washington, DC.. U.S. Government Printing Office, 1965.

Van Nostrand's Scientific Encyclopedia. Princeton, NJ.: Van Nostrand, 1968.

Industrial Arts Index. New York, NY.: H.W. Wilson, 1913-57.. Se continuă prin **Applied Science and Technology Index** menționat mai sus.

27.r. Indexuri de extrase, conspecte, compendii.

Dissertation Abstracts International. Este un index de teze de doctorat publicat anual în două volume de M.U.I., Ann Arbor, MI. Un volum (A) cuprinde discipline umaniste, celălalt (B) științe exacte. De asemenea: **Chemical Abstracts. Historical Abstracts. Linguistics and Language Abstracts. Behavior Abstracts. Physics Abstracts. Psychological Abstracts. Sociological Abstracts.**

27.s. Indexuri de statistică.

Două cuprinzătoare indexuri, **Statistical Yearbook** și **Demographic Yearbook** sunt publicate de Națiunile Unite. **Statistical Abstracts of U.S.** este publicat de U.S. Bureau of the Census. **Statesman Year Book** (universal) este publicat la Londra.

28. Indexul de nume.

Ca și lista bibliografică, indexul (sau indicele) de nume este un accesoriu al lucrării științifice. Locul lui este la sfârșitul volumului, înaintea bibliografiei. Este lista alfabetică a numelor de persoane care apar în text (indiferent dacă sunt nume de autori citați sau numai amintiți), de locuri și evenimente. Indexul este alfabetic după numele de familie, cu excepția numelor consacrate care nu se inversează. "Neagoe Basarab" se trece la litera N (neinversat), dar Nicolae Stoicescu se va trece la S, Stoicescu, Nicolae. Fiecare nume e urmat de pagina la

care se găsește în text, astfel ca cititorul, căutând la pagina respectivă, să găsească numele căutat. Exemplu: dacă la pagina 216 se fac comentarii despre succesiunea la tron a lui Matei Basarab fără să se citeze sursa, numele va fi menționat în indexul de nume astfel:

Matei Basarab, 216

Dacă în același comentariu se amintește de tipografia și școala de la Mănăstirea Govora, întemeiate de voievod, numele "Govora" se va trece și el în index:

Govora (Mănăstirea), 216

Dacă se comentează un eveniment, un succes sau insucces diplomatic, un incident militar etc., acesta se menționează cu numele lui:

Răscoala seimenilor, 206

Dacă în text se citează și sursa informației, aceasta va fi menționată într-o notă de subsol și în bibliografie, dar nu în indicele de nume.

În nota de subsol:

---

[3]Nicolae Stoicescu, MATEI BASARAB, (București: Academiei, 1988), p.206. (cf. 20.c.)

În bibliografie: Stoicescu, Nicolae. MATEI BASARAB, București: Academiei, 1988. (cf. 21).

Indicele de nume este folositor cititorilor deoarece, cu ajutorul lui, aceștia pot găsi ușor, după citirea cărții, pagina pe care vor s-o recapituleze, s-o rezume sau s-o noteze în legătură cu un episod deosebit sau, în exemplul de mai sus, cu Matei Basarab, Mănăstirea Govora sau Răscoala seimenilor. Cu cât indicele de nume este mai bogat, cu atât mai ușoară devine căutarea și găsirea unei pagini sau ale unui paragraf privind numele menționate. Câteodată, indicele de nume este deficitar în sesnul că nu menționează toate numirile și numele din text. Faptul e păgubitor cercetării în sine, ca operațiune complexă, în situația când alt autor de lucrare în același domeniu dorește că citeze un episod din cartea celui dintâi,

consultă indexul de nume și, negăsind ceea ce caută, pune cartea de-o parte și uită de ea. Citatul nu mai apare. Faptul pare minor la prima vedere, dar în realitate nu este deloc minor - mai ales când episodul scos din circuitul cercetării prin astfel de neatenție are oarecare importanță. Omisiuni regretabile de această natură pot fi evitate ușor prin două-trei ore de muncă suplimentară dedicată întocmirii unui indice complet de nume.

29. Nume și prenume.

Prin "nume" se înțelege numele de familie. "Prenumele" este numele "mic" sau numele de botez. În acest manual s-a vorbit de câteva ori de "ordinea normală" și de "ordinea inversă" a numelor. O precizare este necesară. În "ordinea normală" prenumele (numele mic, numele de botez) este urmat de numele de familie, de pildă: Ion Popescu. Această ordine este numită "normală" deoarece se folosește în țara noastră și în cele mai multe țări din Europa și America. În Ungaria însă, ordinea "normală" este ceea ce noi numim ordinea "inversă": Marko Béla, Frunda György, unde Marko și Frunda sunt numele de familie. Aceeași ordine se folosește în China, Japonia, Coreea și Vietnam. În Wang Kuo-wei (China) Wang este numele de familie. În Suzuki Masaharu (Japonia) Suzuki este numele de familie. În Kim Il-song Kim este numele de familie. În cea mai mare parte a Europei și în America, ordinea "normală" este aceeași ca în România: Charles de Gaulle, Bill Clinton, Helmut Kohl, Jacques Prévert. Conform normelor acestui manual (ca și în normele occidentale de scriere academică), ordinea "normală" se observă în textele curente și notele de subsol sau de sfârșit de capitol, pe când cea "inversă" se folosește în bibliografii și indicii de nume, ambele categorii fiind alfabetice.

29.a. Titlurile de persoane.

În lucrările științifice se evită folosirea titlurilor de politețe (Dl, Dna, Dra, Dnii), dar se folosesc cele universitare sau academice (Dr, Prof., Ing., Acad.) fără să existe o regulă în această privință.

Titlurile de nobleţe (baron, conte, marchiz, principe et al.), fiind abolite de la Revoluţia Franceză, nu se folosesc decât în particular; dar particulele de nobleţe (de, von, van, of) nu se pot omite totdeauna şi mai ales când au ajuns, prin cutumă, să facă parte integrantă din numele de familie, de pildă:

Van Gogh (Vincent), von Braun (Wernher), de Gaulle(Charles), Mihaly de Apşa (Ioan).

dar:

Vigny (Alfred de), Musset (Alfred de), Lamartine (Alphonse de), Chateaubriand (François-René de), Maupassant (Guy de), Ronsard (Pierre de).

Tot astfel, deşi titlurile de politeţe pentru femei nu se folosesc, sunt cazuri când au intrat în uzajul diurn şi atunci nu se omit:

Dna (Mme) de Staël, Dna (Mrs) Humphry Ward.

Un caz aparte există în spaniolă unde particula "de" nu indică totdeauna apartenenţa la o familie nobilă ci căsătoria. Femeile căsătorite o adaugă numelui lor de familie pentru a-l lega de numele de familie al soţului:

Consuela Rubio de Uscătescu

Specific Spaniei este şi faptul că bărbaţii reţin atât numele de familie al tatălui cât şi al mamei, legate sau nu prin conjuncţia "y":

Ortega y Gasset (José), Ors y Rovira (Eugenio d'), Cervantes Saavedra (Miguel de), Zayas y Sotomayor (Maria de).

La indexarea acestor nume trebuie ţinut seama de dorinţa purtătorului de a se menţiona unul după altul cele două nume de familie. Particula "de" se omite în texte unde numele de familie se citează singur:

Madariaga (pentru "Salvador de"), Timoneda (pentru "Juan de"), Rueda (pentru "Lope de").

Numele italienești ai căror purtători au trăit înainte sau în timpul Renașterii se alfabetizează după prenume:

Cino da Pistoia, Dante Alighieri, Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonaroti, deoarece așa au intrat în uzaj; dar cele care nu beneficiază de această calitate se scriu ca oricare altele:

Boccaccio (Giovanni), Cellini (Benvenuto), Martini (Simone) iar particula nobiliară (de, di, della) se leagă de numele de familie, nu de prenume:

D'Annunzio, Gabriele; De Sanctis, Francesco; di Costanzo, Angelo, cu excepția numelor istorice unde se face abstracție de particulă: Este, Beatrice d'; Medicis, Laurențiu de; Belgiojoso, Cristina Trivulzio di.

La fel se alfabetizează numele germane prevăzute cu "von": Ludendorff, Erich von; Hindenburg, Paul von; Königsmarck, Hans Cristoffer von; cu excepția celor intrate în uzaj ca atare:

von Thurn und Taxis, Fürst Jochann; von Braun, Wernher; von Papen, Franz.

În special numele olandeze se alfabetizează cu particula înainte:

van Dongen, Kees; van Dyck, Antoon; van Eyck, Jan; van Helmont, Jan Baptist; van der Weyden, Rogier de la Pasture; van der Meulen, Adam Frans; van Goyen, Jan.

În țările de limbă engleză, alfabetizarea se face după numele de familie, indiferent de titlul de noblețe, de pildă,

Disraeli, Benjamin, și nu Earl of Beaconsfield. Bacon, Francis, și nu baron of Verulam.

Prefixul "Sir" (la numele de cavaler și baronet) se folosește urmat de prenume sau de numele întreg, Sir Winston sau Sir Winston Churchill, dar niciodată Sir Churchill. La fel titlul de "Reverend" pentru preoți ca și cel de "Honorable" (Honourable în Anglia) pentru judecători, deputați, senatori, primari, guvernatori de state în Statele Unite, se folosește înaintea prenumelui sau a numelui întreg și totdeauna precedat de articolul definit "The": The Reverend Thomas Wright, sau The Reverend Dr. Thomas Wright, sau The Reverend Thomas, dar niciodată The Reverend Wright. Tot astfel, The Honorable Robert Stafford, sau The Honorable Dr Robert H. Stafford, dar niciodată The Honorable Stafford și cu atât mai puțin Mister sau Mr Honorable Robert Stafford. În adrese se folosește forma prescurtată, Rev. sau Hon. astfel:

Rev. Thomas Wright		Hon. Robert Stafford
2932 West 33 rd Street	sau	U.S. Senate
New York, NY. 10036		Washington, DC. 20510

La transcrierea numelor grecești luate din cărți grecești se cere atenție doarece aceste nume sunt tipărite, în pagina-titlu a cărții de origine, la genitiv:

Hypo [de] Perikleous Alexandrou Papadopoulou

Transcrierea în românește trebuie făcută la nominativ cu excepția numelui din mijloc (al tatălui) care rămâne la genitiv, el însemnând "Fiul lui":

Perikles Alexandrou Papadopulos

Când autorul e femeie, numele de botez se transcrie la nominativ, celelalte două rămânând la genitiv:

Aikaterine Alexandrou Papadopoulou

30. Ordinea alfabetică.

În România se respectă alfabetul român stabilit de Academie prin Institutul de Lingvistică. În toate țările alfabetul e stabilit în același fel, prin decizia autorității de specialitate în domeniu. La prima vedere, nu poate încăpea discuție în această privință. Discuția începe când ordinea unui alfabet intră în divergență cu ordinea altor alfabete. Dacă cercetătorul român n-ar avea de indexat decât titluri și nume românești, soluția ar fi simplă: ordinea stabilită de alfabetul român; dar dacă același cercetător va prelua articole din bibliografii și indexuri străine, deontologia profesiunii sale nu-i va permite să discrimineze față de alfabetele străine. Dacă va avea de indexat cuvinte românești și străine sub aceeași literă, ceea ce se întâmplă des, el va trebui să găsească o ordine comună pentru toate și să le rânduiască adecuat, chiar dacă preia din sisteme care, ca în limba germană, spre deosebire de cea română, ordinea alfabetică nu se schimbă după literele cu umlaut (ä, ö, ü) sau ca în franceză unde c cu sedilă (ç) sau â și ô cu accent circumflex (ca în "câble" și "rôle") nu modifică ordinea alfabetică. Și va trebui să stabilească propria lui ordine alfabetică după una din cele două metode, "literă-cu-literă" sau "cuvânt-cu-cuvânt". Prima este metoda în care cuvintele se rânduiesc după literele lor, mai întâi după prima literă a cuvântului, apoi după a doua, apoi după a treia și așa mai departe, indiferent de compoziția cuvântului. Cuvintele compuse (exemple: câine-de-mare, redactor-șef, după-amiază) vor fi rânduite și ele după această metodă, în exemplul de mai jos după litera a cincea:

ochi de pisică (varietate de mineral)
ochii-păsăricii (plantă)
ochi magic (tub electronic)
ochiul-boului (floare)

Dacă între cuvintele compuse de mai sus am avea de intercalat cuvântul "ochios" locul acestuia va fi între "ochi magic" și "ochiul-boului". Metoda aceasta se aplică în România și e adoptată de Academia Română în lucrările ei. În ordinea a doua, toate cuvintele din exemplul de mai sus se clasează sub "ochi" iar cuvântul

"ochios" urmează după seria "ochi". Aplicată la limba engleză, metoda "literă-cu-literă" cere plasarea cuvântului Newark (oraș în statul New Jersey) înainte de cuvântul "New Jersey" iar a acestuia înainte de cuvântul "New York"; în metoda "cuvânt-cu-cuvânt", Newark se plasează după seria tuturor cuvintelor care încep cu prefixul "New", așadar după "New Jersey" și "New York". Un exemplu se găsește chiar în orașul unde lucrez, New York. Specialiștii de la societățile de telefon (NYNEX, locală, și A.T. & T., long-distance) socotesc că se pricep mai bine decât specialiștii de la M.L.A. în materie de ordine alfabetică și, în consecință, tipăresc cărțile de telefoane după metoda "cuvânt-cu-cuvânt" ceea ce face pe mulți consultanți să nu găsească numărul de telefon căutat, de persoană sau de instituție, închipuindu-și că nu e înregsitrat. Asta fiindcă nu toți consultanții știu să se orienteze după grupele de cuvinte, esența metodei "cuvânt-cu-cuvânt".

Luând în considerare cele de mai sus, cercetătorul român care are de enumerat în bibliografii sau indexuri cuvinte aparținând mai multor limbi, una din ele fiind româna, nu va dispune decât de o cale, a metodei "literă-cu-literă", făcând uz de bunul său simț, sub egida alfabetului român, și fixându-se la o literă-ghid, aceasta fără umlaut și semne diacritice, în cadrul căreia va include toate cuvintele conținând litere cu umlaut sau semne diacritice, consemnându-le pe fiecare cu umlautul și semnele lor diacritice. Astfel:

Brad, Ion
Brădescu, Ilie
Bramante, Donato
Brâmathieu, Alain
Brâncoveanu
Bränder, Fritz
Brânzovenescu

unde s-a căutat alternanța literei a cu și fără semne diacritice.

31. The Right of First Refusal.

Este formula folosită în cercurile academice americane și engleze pentru a pune în gardă, eufemistic, diplomatic și în prealabil,

pe autorul care trimite un manuscris spre publicare. Altfel zis, editorul publicației academice în cauză își asumă dreptul de a fi primul care să respingă manuscrisul dacă acesta nu întrunește câteva condiții prealabile. Înainte de a-l citi, sau de a-l da spre citire unor referenți, sau de a lua informații de la alți editori din același domeniu, editorul în cauză evaluează manuscrisul după câteva criterii:

- dacă e axat pe profilul editurii în cauză (un editor experimentat își dă repede seama de acest lucru din titlu și notele de subsol sau din bibliografie și tabla de materii);
- dacă e dactilografiat conform normelor stabilite de universitatea din sector (de pildă, conform normelor Universității din Chicago în caz că editura în cauză se află la Milwaukee, WI);
- dacă este original (nu fotocopie);
- dacă e fotocopie, înseamnă că autorul l-a trimis mai multor edituri în același timp, că originalul se află momentan în altă redacție (căreia autorul i-a arătat astfel aprecierea sa), că deci editorul în cauză nu are "dreptul primului refuz"; și atunci îl refuză fără să piardă timpul cu altfel de evaluare;
- dacă e însoțit de SASE (self-addressed stamped envelope, plic timbrat cu adresa de retur); dacă nu e însoțit de un astfel de plic, el nu este înapoiat autorului; iar acesta poate să piardă timp prețios așteptând înapoierea manuscrisului în loc să-l trimită altui editor.

Dacă manuscrisul întrunește condițiile de mai sus, el intră în procesul de evaluare care diferă de la editură la editură. În caz că e aprobat, autorul primește o scrisoare de informare, el va ști astfel că publicarea va avea loc la o dată viitoare, specificată sau aproximativă, dată la care va primi și "royalties", suma cuvenită muncii sale. În caz de respingere, autorul primește manuscrisul înapoi. Abia atunci își va permite să-l trimită altei edituri.

32. Cuvinte străine

În literatura științifică sau cultă publicată în România se întâlnesc adesea cuvinte sau expresii străine, mai ales franceze și latine, iar în ultimul timp engleze. Exemplu:

… în limba franceză se face deosebire între signifiant și signifié …

Ele se subliniază în manuscris, ceea ce indică tipografului să le culeagă cu cursive (italice). Printre ele, unele, mai ales cele latine, au intrat în limbă și în uzaj diurn. Când sunt prevăzute în DEX, ele sunt considerate ca aparținând limbii române. De aceea, spre deosebire de cele străine folosite accidental, cuvintele considerate românești nu se subliniază.

ab absurdo (lat.) prin absurd
ab initio (lat.) de la început
ad (in) infinitum (lat.) la nesfârșit, la infinit
ad libitûm (lat.)la alegere, după dorință
ad litteram (lat.) textual, exact
alea jacta est (lat.) zarurile au fost aruncate (Iulius Caesar)
all right (engl.) (totul) în regulă, ne-am înțeles
ante bellum (lat.) înainte de război (a dat naștere adj. antebelic)
a posteriori (lat.) care vine în urma experienței, bazat pe experiență, deci nu intuitiv, nici rațional, nici deductiv (a dat în românește cuvântul invariabil "aposteriori")
a priori (lat.) anterior experimentului, bazat pe intuiție, nu pe experiment (a dat în românește cuvântul invariabil "apriori")
à-propos (fr.) fiindcă veni vorba (a dat în românește cuvântul invariabil "apropo")
à quatre épingles (fr.) la patru ace, (îmbrăcat) meticulos, pus la punct, bine aranjat (ca îmbrăcăminte)
aurea mediocritas (lat.) mediocritatea de aur, starea de mijloc care nu supără dar nici nu strălucește
bona fide (lat.) (jur.) de bună credință
carpe diem (lat.) profită de clipa prezentă (Horatiu)
carte blanche (fr.) libertate de a decide, de alegere
chargé d'affaires (fr.) reprezentant diplomatic acreditat în lipsa unui ministru plenipotențiar sau ambasador
chi lo sa ? (ital.)cine știe ?

coram populo (lat.) în fața publicului (Horatiu)
de cujus (lat. jur.) persoana care a lăsat o moștenire
de gustibus non disputandum (lat.) despre gusturi nu se discută
dura lex sed lex (lat. jur.) legea este aspră, dar e lege (și trebuie executată)
ejusdem farinae (lat.) din același aluat, de aceeași teapă
eppur, si muove (ital.) și totuși se mișcă (Galilei)
eureka! (grec.) am găsit, am descoperit ! (Arhimede)
ex cathedra (lat.) de la (înălțimea) catedrei
ex libris (lat.) inscripție pe o carte indicând proprietatea sau proprietarul
ex officio (lat.) din oficiu, după lege, legal
homo hominis lupus (lat.) omul e lup pentru oameni, se poartă ca un lup cu semenii săi (Plaut)
hors d'oeuvre (fr.) aperitiv
hors texte (fr.) ilustrație introdusă în carte după tipărire
in hoc signo vinces (lat.) cu acest semn (al crucii) vei învinge
in vino veritas (lat.) adevărul este în vin, vinul ne face să spunem adevărul
mutatis mutandis (lat.) schimbând ceea ce este de schimbat
ne varietur (lat.) de nealterat (de pildă, o retipărire)
nolens volens (lat.) vrând-nevrând
nota bene (lat.) notează bine (ce e important)
O.K. (engl.) în regulă, de acord
panem et circenses (lat.) pâine și spectacole de circ (în Roma antică), tot ceea ce dorește vulgul
par excellence (fr.) de cea mai bună calitate
pas de deux (fr.) dans pentru două persoane
per annum (lat.) anual, în fiecare an, pe an
passim (lat.) ici-și colo, în mai multe locuri
pater familias (lat.) tatăl, șef al familiei
per capita (lat.) pe cap de locuitor
per se (lat.) intrinsec, prin sine însuși (însăși)
persona non grata (lat. dipl.) persoană indezirabilă
pro domo (lat.) pentru sine însuși, (a-și pleda) cauza proprie (Cicero)
pro rata (lat.) proporțional (cu un factor calculabil cu exactitate)

rara avis (lat.) pasăre rară, raritate (Juvenal)
right man in the right place (engl.) omul necesar la locul necesar
self-made man (engl.) om ajuns prin propriile mijloace (fără educație, fără sprijin)
si vis pacem, para bellum (lat.) dacă vrei pace, pregătește-te de război
status quo (lat.) în românește a dat statu quo, situația existentă în prezent; preluat din expresia "in statu quo ante"
status quo ante, in statu quo ante (lat.) în situația existentă înainte
tête-à-tête (fr.) față în față, (mai ales) singur cu cineva
time is money (amer.) timpul este bani
ubi bene ibi patria (lat.) unde-i bine, acolo mi-e patria (deviza celor veșnic rătăcitori, a celor fără patrie)
vae victis! (lat.) vai de cei învinși !
verbatim (lat.) cuvânt cu cuvânt
verba volant, scripta manent (lat.) vorbele se uită, scrisul rămâne
versus (lat.) contra, (mai ales jur. prescurtat în vs.) Ionescu vs. Popescu
vis-à-vis (fr.) în față, de cealaltă parte
Weltanschauung (germ.) concepție despre întreaga lume, atitudine universală

33. Data și ora.

Conform practicii generale, data este arătată în cifre, astfel:

2. 7. 1996

Cu un foarte mic efort, autorul poate arăta clar:

2 iul. 1996

deoarece uneori, mai ales în Statele Unite, și chiar în cercurile academice de acolo, luna se pune înaintea zilei și atunci cifrele pot da naștere la confuzii. De pildă, un consultant din Statele Unite va citi data în cifre de mai sus invers, adică nu 2 iul. 1996 ci feb. 7, 1996. Astfel de confuzii pot fi ușor înlăturate scriind în litere numele

lunii, chiar prescurtat. La datele antichității sau ale timpilor biblici este necesară o precizare în plus, A.D. (anno Domini, anul de la nașterea Domnului nostru Iisus Christos, prescurtat "d.Ch." adică "după Christos") sau A.C. (ante Christum, înainte de Christos, prescurtat "î.Ch."). Prima abreviere, A.D. se pune înaintea cifrei anului (A.D. 33). A.C. se pune după (405 A.C.). În românește, abrevierile se pun după cifra anului, 33 d.Ch. sau 405 î.Ch. În cercurile culturale unde se caută scoaterea din uz a numelui Domnului, s-a adoptat termenul "eră" pentru a-l înlocui pe cel de "Christos". Astfel, comuniștii foloseau abrevierea "î.e.n." ("înaintea erei noastre" pentru "înainte de Christos") și "e.n." ("era noastră" pentru "după Christos"). În cercurile iudaizante din Statele Unite sau din alte părți ale lumii de limbă engleză se folosește termenul "common era" ("era vulgară" pentru "după Christos") și "before common era" (pentru "înainte de Christos") cu prescurtările respective, C.E. și B.C.E.

Ora se exprimă clar în numărarea modernă de la 1 la 24 unde pentru ora 2 și zece minute după amiază se scrie 14,10. În vechiul sistem era nevoie de precizări suplimentare, 2,10 A.M. (pentru "ante meridiem", înainte de amiază) și 2,10 P.M. ("post meridiem", după amiază). Când era vorba de 12 ziua, notația 12,00 A.M. era inadecuată fiindcă ora nu era "înainte de amiază" ci chiar amiaza. În sistemul modern, 12,00 arată clar amiaza iar 24,00 miezul nopții, fără să fie nevoie de adăugiri. În sistemele occidentale de scriere academică, nu întotdeauna se recurge la numărarea modernă deoarece prevalează obiceiul locului; se specifică însă totdeauna sistemul adoptat. În orarele trenurilor, avioanelor și autobuzelor predomină sistemul modern. Din aceeași cauză (obiceiul pământului) în Statele Unite și Marea Britanie se folosesc sisteme de lungime, greutate, capacitate și temperatură diferite față de cele metrice, adoptate în Europa continentală și indiscutabil mai practice. Astfel se folosește sistemul Fahrenheit pentru grade de temperatură (în locul celui centigrad, Celsius), sistemul **ounce-pound** pentru greutăți și sistemul în **inch-foot-yard-mile** pentru lungimi.

34. Ediția

Cuvântul are două înțelesuri principale și altele secundare. Însoțit de un numeral ordinal (Ediția 1, Ediția a 2-a, Ediția a 3-a) denotă grupul de volume pus pe piață cu ocazia diferitelor cerințe ale pieții de carte. Însoțit de adjectivele "adăugită", "îngrijită", "îmbogățită" și altete (v. lista la sfârșitul articolului) cuvântul arată și menționează contribuția suplimentară adusă textului inițial de autor sau de un comentator. În economia manualului de față nu e nevoie ca datele diferite ale edițiilor să fie anume specificate în citate sau note de subsol deoarece volumul se poate identifica perfect menționând numai editura cu orașul ei și anul apariției. În bibliografii însă, oricare din mențiunile de mai sus ("adăugită", "îngrijită" etc.) este utilă pentru informația consultantului. În acest caz, indicația este urmată de numele persoanei care a elaborat ediția:

Coșbuc, George. POEZII, ediție și prefață de D. Micu. București. Fundația Culturală Română, 1991.

sau

Coșbuc, George. POEZII. Ediție îngrijită, postfață și tabel cronologic de Gavril Scridon. Cluj-Napoca: Dacia, 1991.

În Lexiconul său, **Din istoria și arta cărții**, bibliologul Virgil Olteanu enumeră o mare varietate de ediții posibile:

abreviată (prescurtată);
academică (lucrată științific, cu variante, comentarii, bibliografie, indexuri etc.);
actualizată (adusă la zi ca ortografie sau ca expresie);
ad usum Delphini (modificată și expugnată în anumit scop, "pentru uzul Delfinului");
aldină (imprimată de Aldus Manutius în jur de 1490);
anastatică (reimprimată litografic sau prin procedee chimice);
anapistografică (cu textul imprimat numai pe o față a colii de hârtie);
antumă (publicată în timpul vieții autorului; ant. postumă);
apocrifă (cu autor ipotetic sau inexistent);

autorizată (aprobată de organele competente);
bibliofilă (destinată colecționarilor de artă);
bilingvă (juxtalineară);
castigată (modificată în vederea îmbunătățirii);
clandestină (difuzată ilegal, "édition sous le manteau");
clasică (standard);
comemorativă (pentru celebrárea unei personalități sau a unui eveniment);
comentată (critică);
completă (identică textului original);
contrafăcută (falsificată);
corectată (urmând unei ediții tipărite anterior cu greșeli);
critică (incluzând studiu introductiv, comentarii și informații pertinente);
cu variante (variorum);
de autor (v. 26.d.1.; fără editor, publicată pe cheltuiala autorului);
de buzunar (format mic);
definitivă (ne varietur);
de lux (hârtie, legătură scumpe);
de popularizare (de uzaj curent, în ortografie curentă);
de uz intern (hors commerce);
diplomatică (ediția cea mai cunoscută și mai apropiată de original);
elzeviriană (imprimată de familia de editori olandezi Elzevir, sec. XVI-XVIII);
expugnată (cenzurată);
facsimilată (fotografiată, fototipică);
hors commerce (privată, în afara comerțului);
ilustrată ;
internațională (a unui ziar, destinată altor țări);
interzisă (la distribuție);
inversă (variantă de bilingvă);
ipotetică (presupusă);
inseriată (cu tiraj restrâns);
în tiraj restrâns (inseriată);
întâi (prim tiraj);
juxtalineară (variantă de bilingvă);

liliputană;
numerotată (cu exemplarele numerotate);
omagială (Festschrift);
originală (redactată cu participarea autorului);
paleografică (reproduce un manuscris vechi);
pirat (publicată fără consimțământul autorului sau deținătorului de copyright);
poliglotă (cu text în mai multe limbi);
populară (tiraj mare, preț mic);
postumă (publicată după moartea autorului; ant. antumă);
preliminară (provizorie);
princeps (prima ediție a unei cărți);
privată (hors commerce și destinată unui număr restrâns de cititori);
repetată;
revăzută;
revizuită;
rezervată (destinată unui anumit grup de cititori);
specială (a unui ziar, scoasă în împrejurări deosebite);
stereotipă (repetată);
școlară;
sub tipar (încă nedifuzată);
unică (publicată o dată și niciodată repetată);
variorum (cu variante);

Unele ediții privind lucrarea aceluiași autor și diferind între ele ca text, comentarii sau cronologie sunt identificate după numele editorului. "Maximele" lui Pascal, de pildă, au apărut în astfel de ediții diferite, Ediția Bossut-Havet, Ediția Brunschvicg, Ediția Gidel, Ediția Margival.

34.a. Editorialul

Este articolul de ziar sau de revistă care exprimă politica sau orientarea direcției publicației sau ale redactorului-șef. Autorul avizat va citi totdeauna editorialele recente ale revistelor unde intenționează să-și trimită un articol. Va evita astfel o pierdere de timp adesea substanțială.

35. Versiunea.

Ca și termenul "ediție", "versiune" are două înțelesuri. Primul definește traducerea unei lucrări:

Eminescu, Mihai. POESIES. Préface et version française par Paul Miclău. București: Minerva, 1989.

Al doilea definește o modificare. Când textul principal este modificat de autor, lucrarea nu mai apare tipărită ca "ediție" (v. 34) ci ca "versiune". Schimbarea se produce mai ales în cazul conferințelor care se rostesc într-o "versiune" și se publică în alta, după ce conferențiarul a revăzut, corectat și îmbunătățit textul vorbit. În asemenea cazuri, o notă (sub titlu sau de subsol) de felul celei ce urmează este necesară:

> Versiune adăugită a conferinței autorului ținută la 12 noiembrie 1989 la Universitatea Timișoara la simpozionul "Eugeniu de Savoia".

Versiunea unei poezii se publică de obicei în aceeași plachetă cu versiunea originală, după aceasta, și însoțită de un număr: versiunea I, versiunea II. Când apare într-un volum subsecvent, o specificare este necesară:

> Versiune a poeziei "Titlul" apărută în volumul ...

Modificările lucrărilor științifice nu apar în versiuni ci în "ediții revăzute". Cele mai multe versiuni se produc în domeniul artelor vizuale (pictură și sculptură). În lucrările sau articolele de critică referitoare la astfel de versiuni, sau în albume, diferitele versiuni ale aceleeași opere de artă se identifcă după data creației sau după posesor:

> Brâncuși, Constantin. "Domnișoara Pogany", Colecția Charlotte A. Watson, New York, NY.

Brâncuși, Constantin, "Domnișoara Pogany", Colecția Lee A. Ault, New York, NY.

Brâncuși, Constantin, "Domnișoara Pogany",Colecția John Wintersteen, Philadelphia, PA. sau pe scurt:

id., Colecția J.B. Speed, Louisville, KY.

36. Dissertation Abstracts International.

Fiecare universitate din lume are în bibliotecă un fișier cu toate disertațiile susținute și acceptate de facultățile sale (v.21 m 3). În general, universitățile catalogheazä disertațiile proprii, nu ale altor universități. În Statele Unite există posibilitatea ca universitățile dinafara țării să-și catalogheze disertațiile într-o așa-numită "clearinghouse", o "bancă" de disertații din toată lumea. Facilitatea este oferită de Universitatea Michigan din Ann Arbor, MI. La această universitate se pot cataloga disertații de la orice universitate din lume. Ele se publică pe microfilme și se trec într-un catalog numit DISSERTATION ABSTRACTS INTERNATIONAL, unde apar cu numele autorului, cu titlu și cu text. Iată cum sunt catalogate două disertații în D.A.I.:

Andronescu, Dumitru. "Physiology of the Pollen of zea mays with Special Regards to Vitality". University of Illinois at Urbana, 1915.

Andronescu, Șerban, ESSAI SUR L'ESTHETIQUE DE LA POESIE VISUELLE FRANÇAISE. City University of New York, 1973, pp.440. A 7322724.

Înregistrarea diferită ca scriitură a celor două articole are semnificație precisă. Prima disertație este înregistrată dar nu e publicată; ca atare, textul ei nu poate fi cerut de la U.M.I. (University Microfilms International), un departament al Universității Michigan care este de fapt o "bancă" de disertații. Informația se reduce la faptul că în 1915 un candidat cu numele de Dumitru

Andronescu a susținut o teză de doctorat la Universitatea Illinois din Urbana cu titlul înregistrat. A doua este o disertație publicată, ceea ce se vede din numărul final. Făcând uz de acest număr, un consultant de oriunde în lume poate cere un exemplar al disertației lui Șerban Andronescu (cu titlul înregistrat) susținută la City University of New York în 1973 și având 440 de pagini. Un indiciu suplimentar este litera A dinaintea numărului: el indică domeniul lucrării, A însemnând "discipline umaniste". Așadar, ceea ce spune consultantului că o disertație este publicată și alta nu, că una poate fi obținută din afară și alta nu, este numărul final următor unei litere, A pentru discipline umaniste, B pentru științe exacte. Deoarece U.M.I. lucrează ca orice organizație comercială, pentru obținerea textului se plătește o taxă de cca $50, prețul exact depinzând de cererea solicitantului, de dorința lui de a avea disertația pe hârtie sau pe film, cu coperți de hârtie sau de carton. Universitățile acreditate își înregistrează automat disertațiile la U.M.I. Cele neacreditate (cum e cazul unor universități românești) pot face înregistrarea în baza unui contract prealabil cu Universitatea din Michigan, contract comercial. Accesul la **Dissertation Abstracts International** este posibil și prin computer când acesta e prevăzut cu CD-ROM.

37. Sublinierea cuvintelor

Cum se arată și în 32., autorul care subliniază un cuvânt în manuscrisul dactilografiat indică tipografului să culeagă și să imprime cu cursive (italice). În textele curente, cuvintele cele mai des subliniate sunt titlurile de carte. Acestea se subliniază pentru a fi distinse de titlurile de articole (care se pun între ghilimele, v.23.c.). În bibliografii, titlurile de carte se scriu cu capităluțe (v.23.b.). Se mai subliniază cuvintele pe care autorul dorește să le evidențieze sau să accentueze înțelesul lor sintactic sau stilistic special:

... din această cauză Alecsandri este supranumit de critici <u>Bardul de la Mircești</u>.

Unii cercetători preferă să pună astfel de cuvinte între ghilimele, ceea ce nu e totdeauna recomandabil deoarece ghilimelele au sens dublu: ele se folosesc nu numai pentru a accentua o valoare sintactică, dar și pentru a nuanța o ironie:

... Generalul Bukow a distrus 300 de biserici "schismatice", adică ortodoxe ...

Văzând ghilimelele, cititorul înțelege pe loc că bisericile ortodoxe nu erau schismatice. Dar dacă se folosesc ghilimele și nu sublinierea într-o frază ca

... Planul Marshall a dus rapid la ceea ce analiștii aveau să numească "miracolul german" ...

cititorul ar putea crede că "miracolul" n-a fost decât o pretenție. În astfel de confuzii, subtextul e adesea decisiv; dar cum nu toate textele au subtext, evitarea înțelesului greșit se face simplu, evitând factorul tehnic creator de confuzie. Se mai subliniază cuvintele străine care nu au intrat definitiv (v.32.) în limba română:

... taifasul la o ceașcă de cafea, la Capșa, era pentru el o nemărturisită, indispensabilă raison d'être ...

Unele mașini moderne de scris și imprimantele computerelor sunt prevăzute azi cu litere cursive, dar ele nu se detașează suficient de cele obișnuite pentru a atrage atenția culegătorului operativ. Pentru mai multă siguranță, cercetătorul exigent va prefera să sublinieze unele cuvinte chiar dacă, fiind posesorul unei mașini moderne, poate scrie direct în cursive.

38. Numere

a. În general, numerele compuse dintr-o cifră sau din două se scriu în litere:

Clasa avea douăzeci și șase de elevi.

b. Când numerele sunt formate din trei sau mai multe cifre, ele se scriu în cifre.

În cartierul cu 480 de familii, 1210 copii mergeau la școală.

c. Când numerele sunt foarte mari, de ordinul milioanelor sau miliardelor, scrierea lor poate fi o combinație de litere și cifre:

4,5 milioane ; 5 miliarde și 3,3 milioane.

d. Când un paragraf conține multe numere de tot felul, unele mai mari, altele mai mici de trei cifre, toate se scriu în cifre:

Cartierul avea 380 de imobile cu un total de 930 de apartamente și 35 de magazine din care 19 erau alimentare și 3 generale.

e. Fracțiile ordinare sau zecimale se scriu în litere în textele literare:

... două treimi erau fete nemăritate, o șesime erau femei căsătorite, o doisprezecime erau pensionare și ultima doisprezecime erau casnice și văduve.

Toate fracțiile (ordinare și zecimale) se scriu în cifre în textele științelor exacte: 3/5, 8/12; 0,15, 3, 25.

f. O propoziție trebuie astfel concepută încât să nu înceapă cu o cifră. Dacă nu se poate altfel, numărul cu care începe propoziția trebuie scris în litere chiar dacă are mai mult de trei cifre:

"Două mii cinci sute patruzeci și patru de partizani au fost prinși, dezarmați și trimiși în lagăre".

g. Procentele se scriu cu ajutorul simbolului % oricare ar fi natura textului:

"Deși primea o dobândă de 5%, capitalul i se micșora din cauză că inflația creștea cu 10%".

Exprimarea procentelor în litere (5 la sută, 10 la sută; sau cinci la sută, zece la sută) este posibilă dar nu recomandabilă.

h. Volumele și suprafețele se scriu în cifre:

"Colivia păsărilor ocupa un spațiu de 35 x 85 x 100 cm"
"Curtea avea o suprafață de 15 pe 40 m, adică de 600 m^2".

i. În citate, numărul paginilor cărții din care s-a extras citatul se scrie în întregime când e mai mic de 100: pp.35-39; pp.85-90; când numărul este mai mare de 100, cifra a doua se abreviază: pp.230-36; pp.1320-401; ceea ce înseamnă că citatul se află între paginile 230 și 236 sau între 1320 și 1401.

j. Scrierea zilelor și orelor în cifre este arătată la 33.

k. Cifrele romane se folosesc în următoarele cazuri:

1. la identificarea secolelor: Secolul XX; Secolul al XX-lea; prima formulă fiind de preferat.

2. la identificarea capetelor încoronate: Grigore III Alexandru Ghica; Soliman II Magnificul; Papa Grigore V; sau a familiilor burgheze dinastice: John D. Rockefeller IV.

3. în adrese:

73132 București I

adică: București, sectorul I, codul postal 73132.

4. în piese de teatru: Actul III, scena 2.

5. uneori paginile prefețelor se notează cu cifre romane, procedeu nerecomandabil;

6. în bibliografii, cifrele romane indică volumul sau anul periodicelor: *Noua Revistă Română*, I (1996), 5; adică: anul de apariție I, 1996, vol.5.

39. Pseudonimul.

Pentru motive care nu intră în discuția lucrării de față, unii autori publică sub pseudonim, numele real rămânând necunoscut. În cercetarea științifică și în orice cercetare exactă, mai ales în biografii, numele real nu trebuie ascuns. Critica psihanalitică se bazează adesea pe relația dintre mediul cultural din care provine autorul și opera sa, numele real fiind una din indicații în astfel de anchete. În bibliotecile majore occidentale, fișierele menționează atât pseudonimul cât și numele real. În România, Mihai Straje (numele real Stețcu) a publicat primul dicționar de pseudonime (București: Minerva, 1973). Pentru ca cercetarea științifică să fie bine servită, fișierele bibliotecilor majore ar trebui să aibă două rânduri de fișe, una cu numele real și arătarea pseudonimului între paranteze drepte, alta cu pseudonimul și arătarea, între paranteze drepte, a numelui real. Iată mai jos, ca exemplu bio-bibliografic de uz în textul curent, o listă de pseudonime însoțită de numele real al autorilor:

Aderca, Felix [Froite Adelstein]
Arghezi, Tudor [Ion Theodorescu]
Baranga, Aurel [Ariel Leibovici]
Breslașu, Marcel [Mark Breslau]
Brucan, Silviu [Saul Bruckner]
Caraion, Ion [Ion Diaconescu]
Cassian, Nina [Nina Katz]
Chișinevschi, Iosif [Ioșka Broitman]
Codrescu, Andrei [Andrei Goldmutter]
Constantinescu, Miron [Meir Cohn]
Crohmălniceanu, Ovidiu [Moise Cahn]

Doinaș Ștefan Augustin [Ștefan Popa]
Everac Paul [Petre Constantinescu]
Galaction, Gala [Grigore Pișculescu]
Georgescu, Teohari [Burăh Tescovici]
Ilieșu, Mirel [Marcus Iosipovitz]
Maiorescu, Toma George [- Meyer]
Molière, - [Jean-Baptiste Poquelin]
Oișteanu, Valeriu [- Oigenstein]
Ornea, Zigu [Zigu Orenstein]
Stendhal, - [Henri Beyle]
Velisar, Ștefana [Ștefana Teodoreanu]
Voltaire, - [François-Marie Arouet]
Urmuz, - [Dimitrie Ionescu-Buzău]

Tot pentru uz în textul curent (și nu în listele bibliografice sau în indici) autorii de faimă mondială pot fi citați cu un singur nume, cel îndeobște cunoscut : Dante pentru Dante Alighieri, Michelangelo pentru Michelangelo Buonarotti, Mozart pentru Wolfgang Amadeus Mozart, Shakespeare pentru William Shakespeare, Virgiliu pentru Publius Vergilius Maro, Cicero pentru Marcus Tullius Cicero.

40. Cititorul.

Autorul unei lucrări academice știe de la început că scrie pentru cititorul specialist, adică pentru un intelectual bine documentat în domeniul său, care cunoaște tezele și antitezele elaborate în domeniu, care are probabil teoria sa proprie, dar care e totodată dispus să asculte și teza altcuiva dacă aceasta este documentată. Astfel de oameni sunt rari în toate țările, nu numai în România, și de aceea autorul în cauză nu se așteaptă, când scrie o carte științifică, la ceea ce în lumea literară se cheamă succes de librărie. Într-adevăr, lucrarea academică se vinde în puține exemplare - și specificul acestei realități a fost exprimat în cuvinte simple dar notabile de un savant norvegian, Dr. Thor Heyerdahl, după o vizită făcută unui coleg din New York: "...zidurile

[spațiosului birou] erau acoperite de mii de cărți; unele fuseseră scrise de un singur om și citite de cel mult zece; omul care le citise pe toate și scrisese câteva din ele se afla la birou, în fața mea..." S-a întâmplat că Heyerdahl a fost o excepție în lumea științifică, o raritate printre rarități. El a devenit cunoscut în lumea toată ca autor al unei teorii științifice aride (ca toate teoriile științifice) dar exprimate în scris cu atâta originalitate și atât talent literar încât cartea sa (teoria emigrării unei populații albe din Peru sub conducerea lui Kon Tiki) s-a vândut în milioane de exemplare fiind tradusă în toate limbile culte. Faptul excepțional al succesului obținut de Heyerdahl, ca și faptul cotidian din viața savantului, notat tot de Heyerdahl în cele câteva cuvinte de mai sus, sunt perspective de viitor pentru orice tânăr candidat la titlul de savant, care, deocamdată, pune pe hârtie, în vederea publicării, rezultatul cercetărilor sale. Nu trebuie să-i spună nimeni, căci va afla singur, citindu-și și recitindu-și lucrarea înainte de a-i da forma definitivă, consultând lucrările predecesorilor, comparând teze și antiteze, recurgând la sinteze, că ideile, oricât de disparate, sunt în relație unele cu altele; că, exprimate în scris, trebuie aranjate astfel ca să decurgă logic unele din conversiunile celorlalte, sub titluri și subtitluri care să justifice argumentele din prefață și concluzii. Patru sunt principiile acestui aranjament esențial:

1. Respectarea cronologiei faptelor, teoriilor și fenomenelor;
2. Interpretarea lor prin relația cauză-efect;
3. Menținerea metodei de interpretare, inductivă sau deductivă;
4. Expunerea clară și argumentată a concluziilor.

Cititorul unei lucrări științifice nu va aprecia lucrarea dacă ea se depărtează prea mult de aceste coordonate. În afara lor, sau pe lângă ele, autorul va găsi un temeinic fir călăuzitor în argumentare:

1. dacă urmărește să definească, să analizeze sau să clasifice elementele temei de cercetare;
2. dacă urmărește să se ajute, în cursul demonstrației, cu amănunte descriptive sau să recurgă la exemple;
3. dacă urmărește să compare sau să pună în contrast unele idei cu altele, unele teorii cu altele, unele fenomene cu altele;

4. dacă se raliază unei teorii sau argumentează împotriva ei;
5. în fine, dacă e conștient că, scriind un text academic, se dedică științei, că scrie pentru puțini cititori și nu pentru glorie (care va veni oricum dacă disciplina gândirii academice - în orice domeniu - este respectată).

41. Coerența ideilor.

Teoria stilului include și problema coerenței ideilor. Cum fiecare cercetător are stilul său, adesea format, coerența ideilor sale depinde fără îndoială de stil, numai că adesea cunoașterea științifică face apel la invariante gravitând între expresie și exprimat. O separație comparabilă, dar nu asemănătoare, există în beletristică unde creația pendulează nu rareori între semnificat și semnificativ. Altă separație comparabilă se face între stilistica lingvistică și cea estetică. În asemenea cazuri, singur cercetătorul este autoritatea care decide în privința formulării în propria sa lucrare, coerența depinzând acum mai mult de exprimat decât de expresie; dar până acolo, legile coerenței pot încă fi observate, mai ales dacă sunt prevăzute în planul de lucru. Deși nu sunt absolute, ele se încadrează în parametrii stilistici, fie enumerativi, fie spațiali, cronologici, logici, inductivi (pornind de la particular pentru a ajunge la general) sau deductivi (pornind de la general pentru a ajunge la particular), cu repetarea considerată a cuvintelor-cheie (care întrețin atenția consultantului, păstrând-o concentrată asupra temei) și cu recursul la cuvintele de legătură (nu totdeauna conjuncții) sau la locuțiunile conjunctivale. Astfel de cuvinte sau expresii sunt de obicei evitate de omul de știință deși, în text, ele nu au alt rol decât stilistic, ajutând fie coerența între idei, fie diminuarea aridității textului științific. Iată câteva cuvinte și locuțiuni de acest fel, adverbiale sau conjunctivale:

și, însă, sau, mai întâi, apoi, după aceea, în afara de, pe lângă toate, mai mult, de asemenea, dimpotrivă, în același timp, prin urmare, spre deosebire de, tot așa, de aici (decurge că), totuși, pe scurt, pentru a rezuma, în concluzie, așadar, de aceea, în adevăr, chiar, nici chiar, etc.

Exemplul de mai jos este o ilustrare a modului cum se obține coerența cu ajutorul parametrilor enumerativi (aici, principali și secundari). De notat cum propoziția inițială anunță ideea majoră a paragrafului (biritualismul), indicând și o ordine a variantelor. De notat apariția, în acest moment, a expresiei de tranziție, **cum constatăm**. Tranziția spre discuția argumentativă se face spațial, oferind consultantului o varietate suficientă de premize și fapte pentru ca acesta să-și fixeze atenția asupra dezvoltării ideii majore. Mai departe, aceeași construcție gramaticală e folosită la începutul fiecărei propoziții secundare, ceea ce asigură un nivel constant de coerență; spre a se ajunge la tema finală care va fi discutată în alt paragraf (neinclus în exemplul nostru), **eliberarea sufletului**, înălțarea la **zeul luminii**:

> Monoritualismul este înlocuit în această fază de tranziție cu **biritualismul**. E vorba de două tipuri de biritualism: 1. de concomitența celor două rituri funerare chiar în aceeași comunitate etnică; 2. dedouă variante ale îmbinării celor două rituri funerare: a) incinerarea pe rug cu înhumarea resturilor și b) încinerarea chiar în groapa de înhumat. Cum constatăm, al doilea biritualism pune accentul tot pe înhumare. Argumentul incinerării constă, după unii istorici ai temei, în "credința într-o viață viitoare, descărnată de materie, în care trupul se înfățișa ca o încătușare a spiritului; arderea trupului apare ca o totală eliberare a spiritului și ca o perpetuare a lui prin păstrarea cenușii trupului". Ideea e justificată de faptul că "băștinașii Daciei n-au avut un cult al trupului mort; ei n-au adorat trupul, nu s-au temut de el, nu și-au dat osteneala să-l păstreze pentru o viitoare reîntoarcere a sufletului [în trup]. Au socotit trupul o închisoare și au dorit o cât mai grabnică sfărâmare a lui. Moartea fiind o supremă **eliberare a sufletului** spre a se înălța la **zeul luminii și al focului** [1].

[1] Romulus Vulcănescu, MITOLOGIE ROMÂNĂ. (București: Academia R.S.R., 1987). p. 175.

42. Accentul stilistic.

"Sublinierea" unei idei, sinonim perfect pentru "accentuare" sau "scoatere în relief", este o necesitate stilistică de care se face adesea uz atât în textele științifice cât și în cele literare deoarece de accentul stilistic depind raporturi sintactice importante în literatură, foarte importante în exprimarea academică: în prima fiindcă prin accentuare se modifică o stare afectivă, în a doua fiindcă determină precizia în exprimarea științifică. Magdalena Popescu-Marin dă un exemplu de cum poate varia accentul într-o propoziție simplă[2] :

> În propoziția: **aseară am primit cartea** accentul poate sta pe **aseară** (aseară, nu în alt moment am primit cartea), pe **am primit** (nu am dat-o, nici am citit-o etc.) sau pe **cartea** (am primit cartea, nu alt obiect). De cuvântul accentuat depinde și răspunsul la o întrebare. Fraza el ți-a spus că a venit tata? poate cere următoarele răspunsuri:
>
> - Da, el.
> - Da, mi-a spus.
> - Da, (mi-a spus) că a venit.
> - Da, tata (nu mama sau altcineva).

În textul științific, exprimarea neaccentuată duce la interpretări multiple, inacceptabile într-o formulare care se dorește exactă.

Accentul se obține prin metode diferite:

a. cea mai simplă constă în a sublinia (la propriu) sau a pune între ghilimele cuvintele ce trebuie accentuate:

Ca să studieze marea de nori, Drul Dalea își începea cercetarea pe Ceahlău nu în orice moment al zilei, ci la răsăritul soarelui.

sau

Neagoe Basarab hotărăște să ridice mănăstirea nu la Câmpulung, ci în orașul "vechiului scaun al Argeșului".

---

[2] GRAMATICA LIMBII ROMÂNE. (București: Academia R.P.R., 1963), vol. II, p. 469.

De revăzut aici observația privitoare la "ironie" din 37.

b. alte metode complexe comportă procedee stilistice:

1.cuvintele plasate la începutul sau la sfârșitul frazei au mai multă pondere decât cele plasate la mijloc. În exemplul următor, cuvintele cel mai puțin importante sunt plasate la sfârșitul frazei:

Rectorul universității nu va susține cauza studenților, după toate probabilitățile...

Pentru a da accentul stilistic necesar cuvintelor importante din aceeași frază, cuvintele mai puțin importante se plasează la mijloc:

Rectorul universității, după toate probabilitățile, nu va susține cauza studenților...

2. În diateza activă,

Studenții ascultă în tăcere lecția...

verbul are mai multă vigoare decât în diateza pasivă:

Lecția este ascultată în tăcere de studenți...

3. Propoziția enunțiativă exprimând o acțiune certă,

Probele arată vinovăția inculpatului

pierde din intensitate dacă i se dă caracter exclamativ:

Citiți probele dacă vreți să vă convingeți de vinovăția inculpatului!

4. Același cuvânt poate fi accentuat sau neaccentuat după cum i se schimbă caracterul morfologic:

neaccentuat: din analiză rezultă oxigen și hidrogen care ne interesează în compoziția A 33

accentuat: din analiză rezultă oxigen precum și hidrogen care (acesta) ne interesează în compoziția A 33.

Amândouă conjuncțiile ("și" și "precum și") sunt copulative, dar a doua contribuie la precizarea înțelesului.

5. Schimbând caracterul uzat prin folosință cotidiană a unei conjuncții ca "și" se poate schimba raportul de uniformitate dintre două propoziții punând accentul pe a doua:

neaccentuat: Drul Dalea urca pe scurtături și ajungea înaintea celorlalți.

accentuat: Drul Dalea urca pe scurtături, deci ajungea înaintea celorlalți

Caracterul conclusiv al conjuncției "deci" are și efect de accentuare, modificând caracterul celei de-a doua propoziții, accentuând-o. La fel în exemplul următor:

neaccentuat: tuna și fulgera.

accentuat: tuna, dar și fulgera!

6. Înlocuirea cuvintelor uzate prin prea multă folosire cotidiană cu altele mai puțin folosite, chiar dacă nu ajută la accentuare, ajută decisiv la formarea unei propoziții mai expresive. Astfel,

comun: hrisovul este în arhiva bisericii

expresiv: hrisovul se află (sau se găsește) în arhiva bisericii...

Tot astfel cuvântul "scrie" în exemplul de mai jos,

> ... darurile, după cum scrie în actul din 1618, se fac mai întâi părinților

capătă altă coloratură dacă este înlocuit cu o expresie mai puțin folosită:

> ...darurile, după cum ne încredințează actul din 1618, se fac mai întâi părinților

43. Varietatea în expresii.

Autorul care își compune frazele după același model și în același ritm poate fi sigur că dă la iveală o lucrare monotonă chiar dacă faptele descrise sunt interesante. Frazele scurte, începând cu un substantiv sau pronume, urmate de predicate și complemente asigură monotonia textului. Pentru a o înlătura, soluția este găsirea unor fraze de lungimi variate, cele scurte alternând cu cele lungi, și schimbarea ordinii gramaticale (subiect - atribut - predicat - complement) în interiorul propoziției, lucru nu prea greu de îndeplinit în limba română, limbă în care ordinea cuvintelor în propoziție e destul de liberală. GRAMATICA LIMBII ROMÂNE, ediția Academiei, conține în volumul II un lung capitol despre ordinea cuvintelor. Cele mai uzitate moduri de a obține varietatea de expresie sunt următoarele:

a. Separând subiectul de predicat prin diferite atribute,

> Cerbul majestuos se apropie agale; sau
> Vulturul pleșuv zbura printre nori

se obține o propoziție mai expresivă decât

> Cerbul se apropie agale; sau
> Vulturul zbura printre nori.

b. Propoziția care începe cu o prepoziție sau un gerunziu,

Peste vârfuri trece luna; sau
Tresărind scânteie lacul

este mai expresivă decât aceea în care se respectă ordinea gramaticală

Luna trece peste vârfuri; sau
Lacul scânteie tresărind.

c. Altfel de varietate se obține plasând complementul direct sau indirect înaintea verbului tranzitiv sau intranzitiv:

Orchestră dirijează, dar din vioară nu cântă.

44. Coala de autor.

Când autorul a dat forma definitivă manuscrisului, el va căuta să afle volumul lucrării terminate. Unitatea de măsură pe baza căreia își va discuta drepturile cu editorul este "coala de autor". Aceasta e formată din 40.000 de semne tipografice (litere, blancuri, semne de punctuație) adică aproximativ douăzeci de pagini dactilografiate la două rânduri. În poezie, coala de autor este echivalentul a 700 de versuri; în material figurativ (ilustrații, tabele, diagrame) acoperă 3000 cm². Coala de autor este un termen editorial diferit de "coala de tipar", termen tipografic (v. 45), și de "coala de hârtie".

45. Coala de tipar.

După ce a ieșit din editură și a ajuns în tipografie, manuscrisul e supus unei noi măsurători corespunzătoare necesităților tipografice legate de coala de hârtie. Coala de hârtie tipografică are, de cele mai multe ori, dimensiunea de 860 x 610 mm. Fiecare din cele două fațete ale acestei coli se numește "coală de tipar". Aceasta din urmă are șaisprezece diviziuni numite "pagini de tipar". Cum pe cele două fețe ale colii de hârtie se

tipăresc două coli de tipar, înseamnă că aceasta din urmă, spre deosebire de coala de autor, cuprinde și materialul figurativ, ilustrațiile sau diagramele. La cărțile de uz curent și format obișnuit, o coală de tipar însumează șaisprezece pagini de carte. Când autorul vrea să știe dinainte câte coli de tipar are manuscrisul său, el trebuie să înmulțească numărul semnelor tipografice de pe o pagină de manuscris (litere, blancuri, semne de punctuație) cu numărul paginilor de manuscris. Totalul obținut se împarte cu un număr variabil, depinzând de litera aleasă pentru tipărire (Baskerville, Bodoni, Didot, Garamond, etc.), care se poate obține de la tipograf. Rezultatul reprezintă colile de tipar ale textului dactilografiat, adică ale manuscrisului. Acestui rezultat i se adaugă suprafața materialului ilustrativ care se convertește în coli de tipar printr-un calcul separat. Totalul acestor două rezultate reprezintă numărul colilor de tipar ale întregului manuscris (text și ilustrații).

46. Coloncifra.

Este termenul tehnic pentru numărul de pagină. Se recomandă ca acest număr să fie pus în colțul de sus-dreapta al paginii, nu la mijloc, și cu atât mai puțin în stânga lângă legătură (v. 12.). Dacă numărul e pus la mijloc sau în stânga, el e greu de zărit când se răsfoiește cartea.

47. Colontitlul.

În unele cărți se prevede, deasupra formatului de text, o linie neîntreruptă care merge din stânga în dreapta paginii și deasupra căreia se află tipărite numărul de pagină, tehnic numit coloncifră, titlul lucrării și numele autorului. Toate împreună formează "colontitlul". În dicționare și enciclopedii, colontitlul e format numai din coloncifră și letrină. Aceasta din urmă este silaba (sau cuvântul) scrisă în majuscule și așezată în cap de coloană (indicând primul cuvânt din pagina-verso și ultimul cuvânt din pagina-recto)

pentru a înlesni cititorului care răsfoiește dicționarul să găsească mai ușor cuvântul căutat. Indicat de autor, colontitlul cade practic în sarcina redactorului de carte. Exemplu:

16 Mircea Eliade	Amintiri din lucru 17
(text curent verso)	(text curent recto)

48. Semnele de corectură.

Pentru a fi înțeles repede și ușor de tipograf, semnul de corectură trebuie să fie ideografic, adică să arate vizual (fără sau în foarte puține cuvinte) unde este greșeala și cum să fie îndreptată. De obicei, semnul de corectură este dublu, o dată fiind pus în text pentru a marca greșeala, a doua oară pe rama albă a cărții pentru a arăta forma corectă. Cele mai uzitate semne de corectură sunt următoarele:

1. pentru a înlocui un semn tipografic se folosește liniuța verticală prevăzută cu mici accesorii servind la identificarea ei:

în text — pe ramă

scçisoarea adreþată autoþitățilorа ajuvs — |r |s |r |n

2. pentru a înlocui mai multe semne se folosesc mai multe liniuțe verticale:

în text — pe ramă

scrisodddd adredddd autoritecece — area sată ăților

3. pentru a elimina o literă sau un cuvânt se folosește o buclă:

în text — pe ramă

scrisoarea adresată adresată autoritățiloré — |———|

4. pentru așezarea în ordine normală a unor litere greșit așezate:

în text
scriosarea adreastă autorilortăți

pe ramă

5. pentru introducerea unui cuvânt omis la culegere:

în text
scrisoarea autorităților

pe ramă
adresată

6. pentru a corecta ordinea cuvintelor:

în text
autorităților scrisoarea a ajuns adresată
3 1 4 2

pe ramă
1 2 3 4

7. pentru aducerea la locul corect a unui cuvânt plasat greșit:

în text
scrisoare autorităților a ajuns la forul
competent adresată cu mare întârziere

pe ramă

8. pentru a mări distanța între cuvinte tipărite înghesuit:

scrisoareaadresatăautorităților

9. pentru a mări distanța între rânduri tipărite înghesuit:

în text
scrisoarea adresată autorităților a ajuns la
forul competent cu mare întârziere

pe ramă

10. pentru a micșora distanța între cuvinte sau litere:

în text
scrisoarea adresată autori tăților

pe ramă

11. pentru a micșora distanța dintre rânduri:

în text

pe ramă

scrisoarea adresata autorităților a ajuns

la forul competent cu mare întârziere

12. pentru suprimarea unui spațiu prea mare lăsat pe un rând:

în text

pe ramă

scrisoarea adresată-

autorităților a ajuns la forul competent cu întârziere

13. pentru alinierea rândurilor tipărite neregulat:

în text

pe ramă

scrisoarea adresată autorităților

a ajuns la forul competent cu întârziere

14. pentru corectarea poziției unei ilustrații:

în text

pe ramă

astfel → jos

→ jos

15. pentru a indica tipografului culegerea în cursive, autorul va sublinia cuvântul sau cuvintele cu o linie; în aldine, cu două; în cursive aldine cu trei; în majuscule, cu o linie ondulată... (scrisoarea); în majuscule cursive, cu o linie ondulată și una dreaptă (scrisoarea); în majuscule aldine, cu o linie ondulată și două drepte (scrisoarea); în majuscule mici, cu un dreptunghi (scrisoarea); etc.

16. pentru a anula o corectură greșit indicată, se subliniază cuvântul sau grupul de litere cu o linie întreruptă:

în text — pe ramă

scrisoarea adresată autorităților — — — — — — —

17. pentru schimbarea amplasamentului unui grup de cuvinte:

în text — pe ramă

scrisoarea adresată ⟶|

|⟵ scrisoarea adresată

18. pentru centrarea unor cuvinte așezate greșit la stânga sau la dreapta paginii:

în text — pe ramă

scrisoarea adresata autorităților

⟶ ⟵

19. pentru introducerea în text a unei ilustrații omise la culegere:

în text — pe ramă

scrisoarea adresată autorităților a ajuns

la forul competent cu mare întârziere

49. Recapitulare de norme pentru exemplarul final al manuscrisului.

Iată mai jos câteva norme extrase din diferite articole ale manualului de față privind aspectul final al manuscrisului înainte de a fi expediat editorului.

1. Foaia de hârtie: A4 (210x297mm).
2. Textul se dactilografiază (nu se scrie de mână) numai pe pagina-recto (nu pe verso).
3. Litera trebuie să apară clar pe pagină. Pentru aceasta, litera mașinii de scris nu trebuie să fie ancrasată.
4. Litera trebuie să fie neagră (nu cenușie) astfel încât să formeze contrast cu albul hârtiei. Pentru aceasta, panglica mașinii de scris trebuie să fie nouă iar carbonul din printerul computerului trebuie să fie proaspăt.
5. Numărul de semne pe pagină (litere, semne de punctuație, blancuri) trebuie să fie de cca 2000 ceea ce corespunde cu 31 de rânduri pe pagină și 65 de semne pe un rând. Pentru a corespunde acestei norme, autorul trebuie să aleagă o mașină de scris cu litera de mărime proporțională. Dacă litera e prea mare sau prea mică, regula nu poate fi îndeplinită.
6. Ilustrațiile (fotografii, tabele, diagrame, etc.) se atașează manuscrisului pe foi separate și numerotate, cu indicația locului unde trebuie plasate în manuscris. (v. 51)
7. Dacă pagina dactilografiată are mai mult de trei corecturi, ea trebuie bătută din nou. Tezele de doctorat nu trebuie să aibă corecturi, absența acestora fiind un semn al puterii de concentrare a autorului.
8. Înainte de a expedia manuscrisul, autorul va întreba la editură care este numărul de exemplare cerut.

Recomandări de ordin general se găsesc și în 4. Exemplarul final.

50. Norme de notare a manuscrisului.

Prin notarea manuscrisului se înțelege ansamblul de formule, simboluri și abreviații privitoare la forma literelor, mărimea lor, distanța dintre rânduri, calitatea hârtiei, formatul ei, felul de imprimare a ilustrațiilor, pe scurt, indicațiile tehnice adresate tipografului pentru ca acesta să știe modul de lucru pentru un manuscris. Aceste norme cad în sarcina tehnoredactorului, nu a autorului.

51. Ilustrațiile.

Orice reprezentare figurativă inclusă în text și obținută prin desen linear, fotografie sau pictură se lipește (de preferință cu clei de cauciuc) pe o foaie separată de text. Foile cu ilustrații se atașează manuscrisului la sfârșitul acestuia, după ce au fost numerotate și însoțite de note arătând locul lor în text. Fiind sensibile la agenți exteriori, ilustrațiile se protejează cu o foiță transparentă care se lipește numai în partea de sus astfel ca, prin ridicare, să se poată examina imaginea. Ele sunt supuse tuturor regulilor drepturilor de autor, ca și textele; de aceea, când nu provine din domeniul public, ilustrația de carte trebuie însoțită de numele autorului și/ sau de lucrarea din care a fost extrasă.

52. Abrevierile.

a. Generalități. Ca regulă generală, abrevierile se folosesc în note de subsol, în note scurte puse între paranteze și în bibliografii, dar nu în textul curent. Este de notorietate faptul că textul științific (ca și anumite alte texte în proză) reprezintă o relatare exactă a unor fapte exacte unde orice abreviere (afară de cele consacrate) poate da naștere la confuzii. Exactitatea se aplică însă în măsura posibilului.

b. Când inițialele numelui unei instituții se scriu cu majuscule (ex.: Organizația Națiunilor Unite), abreviația se scrie și ea cu majuscule: ONU. În Franța, numai prima inițială din numele unor instituții se scrie cu majusculă: **Société nationale des chemins de fer**; de aici abrevierea: **S. n. c. f.** În Statele Unite, unul din sistemele de lucru la computer se cheamă **disk operating system**, scris cu litere mici în texte, dar abrevierea se face cu majuscule: DOS. Tot astfel, termenul "electrocardiogram" se scrie în text în litere mici, dar se abreviază cu majuscule: ECG. Și în românește se procedează câteodată la fel: PFL pentru "plăci fibrolemnoase".

c. Tendința în ultimul timp în scrierea abrevierilor este eliminarea punctelor. În exemplele de mai sus, ONU, DOS, ECG, abrevierile s-au scris fără punct deși regula ortografică cere să se pună punct (.) după abrevieri.

d. Nu se pune punct (.) după abrevierile care se termină cu litera ultimă a cuvântului abreviat, de pildă: Dr pentru Doctor. În celelalte cazuri se pune punct: Prof. pentru profesor.

e. Abrevierile trebuie astfel redactate încât să nu dea naștere la confuzii. De pildă, cf. (abreviere universală pentru latinescul **confer**, compară) se confundă cu abrevierea cf. (folosită în românește pentru **conform**). În acest caz se recomandă ca abrevierea pentru conform să fie **conf.**, nu cf. Se ivește însă altă confuzie: **conf.** izolat poate însemna și **conferențiar**. În textul curent, bineînțeles, diferențele de sens apar din context.

f. Nu se recomandă abrevierea prenumelor (numelor mici, numelor de botez) în textele științifice. În loc de A. Golopenția este de preferat **Anton Golopenția**, primul putând însemna **Andrei Golopenția** sau **Aureliu Golopenția**.

g. Nu se recomandă despărțirea abrevierilor în silabe. Dacă se ajunge la sfârșit de rând și abrevierea nu mai are loc decât despărțită în silabe, ea se trece în întregime în rândul următor.

h. Titlurile persoanelor nu se prescurtează decât în cazul când abrevierea este imediat urmată de numele persoanei în referință: Dl Ionescu, Dr Babeș, Dra Popescu. În textul curent (mai cu seamă când numele persoanei lipsește) titlul se scrie în întregime: domnul, doctorul, domnișoara.

i. Urmează lista abrevierilor uzuale în română, latină, engleza britanică, engleza americană, franceză și germană. Pentru abrevierile de specialitate v. dicționarele respective.

a	(fr) **ancien**, vechi (ex., a fr = **ancien français**, franceza veche)
AA	(amer, engl) **author's alteration**, modificarea autorului. **Alcoholics Anonymous** (organizație americană pentru profilaxia alcoolismului).
AAA	**American Automobile Association**
AAR	(amer) **against all risks**, în contractele comerciale: clauza de asigurare "împotriva tuturor riscurilor".
AB și Alta	Alberta (provincie canadiană); și Alta.
ABA	**American Bar Association** (Asociația americană a avocaților, baroul american); **American Bankers Association** (Asociația americană a bancherilor); **American Basketball Association** (Asociatia americană de baschet).
abbr	(amer, engl) **abbreviation**, abreviere, prescurtare.
ABC	**American Broadcasting Company** (Compania amer. de ra- dio și TV); **Australian Broadcasting Company**.
Abk	(germ) **Abkürzung**, abreviere.
abs	**absolut**, în construcție gramaticală absolută, fără complement. **abstract** (ant. concret).
Abs	(germ) **Absatz**, paragraf.
Abt	(germ) **Abteilung**, departament, despărțitură.
AC	(lat) **ante Christum**, înainte de Christos. Se scrie după cifră (ex. anul 345 AC, anul 345 înainte de Christos).
acad.	Academie, academic, academician.
a/c	(engl) **account**, cont bancar.
ACLU	**American Civil Liberties Union**, Uniunea americană pentru libertățile cetățenești.
AD	(lat) **anno Domini**. anul de la Christos încoace. Se scrie înaintea cifrei (ex., AD 14, anul 14 după Christos).
ADA	**American Dental Association**, Asociația americană a dentiștilor.
ADC	(amer, engl) **aide-de-camp**, adjutant. Termen francez, se folosește abreviat în engleză și în engleza americană. Ofițer de ordonanță (pe lângă un comandant militar).
ADF	**automatic direction finder**, detector automatic al direcției.
adm	administrație, administrativ.
ADM	(amer, engl) **Admiral**, amiral.

AFAM Ancient Free and Accepted Masons, Vechii zidari liberi și acceptați (ordin internațional masonic).
AFL-CIO American Federation of Labor - Congress of Industrial Organizations, Organizația sindicală a muncii din Statele Unite.
AG Aktiengesellschaft, societate (germană) pe acțiuni.
AIDS Acquired Immune Deficiency Syndrome, SIDA.
AK Alaska (stat în Statele Unite).
aka (amer, engl) also known as, alias, zis și.
AL Alabama (stat în Statele Unite). American Legion. American League.
ALA American Library Association, Asociația amer. a bibliotecilor.
a.m. (lat) ante meridiem, înainte de amiaza.
AMA American Medical Association, Asociația amer. a medicilor.
amer american; americanism.
Ank (germ) Ankunft, sosire.
ANA American Newspapers Association, Asociația amer. a cotitidianelor.
anon anonim.
Anm (germ) Anmerkung, notă.
ant antonim, contrar (ant., sinonim).
APO (amer) Army Post Office, oficiu poștal militar.
Apr aprilie.
APR (amer, engl) Annual Percentage Rate, dobândă anuală în procente.
apt apartament.
arr (amer, engl) arrival, sosire.
AR Arkansas (stat în Statele Unite)
art articol, articulat.
ASAP (amer) as soon as possible, îndată ce devine posibil (ex., o expediere comercială).
ASL American Sign Language, sistemul american de exprimare prin semne (pentru surdomuți).
AUC (lat) ab urbe condita, (anul) de la întemeierea cetății (Romei).
Aug august.
AUS Army of the United States, armata Statelor Unite.

aux — auxiliar.

avdp — (amer) **avoirdupois**, sistem de măsurarea greutăților folosit în Statele Unite (și în Marea Britanie înainte de adoptarea sistemului metric) pentru orice bunuri în afara medicamentelor, metalelor și pietrelor prețioase (1 pfund = 16 uncii)

AWOL — **absent without leave**, absent fără permis de plecare.

AZ — Arizona (stat în Statele Unite).

az — azimut.

b. — (engl) **born**, născut. **before**, înainte de. **billion**, miliard.

bac. — (engl) **bachelor**, bacalaureat.

bas lat. — (fr) **bas latin**, latina tardivă (care nu exista în latina clasică).

B and B — (angl) **bed-and-breakfast**, (pensiune oferind) pat și gustarea de dimineață.

B and W — (engl) **black-and-white**, alb și negru (fotografie).

BC — (engl) **before Christ**, înainte de Christos. Se scrie după cifra (ex., 21 BC, anul 21 înainte de Christos). **British Columbia** (provincie canadiană).

BCE — (engl iudaică) **before common era**, înainte de era vulgară (anii dinainte de Christos).

Best. Nr. — (germ) **Bestellnummer**, număr de comandă.

betr — (germ) **betreffs**, privitor la (se pune la începutul unei scrisori oficiale arătând subiectul).

Bhf — (germ) **Bahnhof**, gară.

BBB — (amer) **Better Business Bureau**, organizație pentru supravegherea corectitudinii în afaceri comerciale.

BEF — **British Expeditionary Force**, Forțele armate britanice din afara țării.

Berks — (engl) **Berkshire**, județ în Marea Britanie, munți în Massachusetts.

BG sau BGen — (angl) **Brigadier General**, general de brigadă.

bldg — (amer, engl) **building**, clădire.

blvd — (amer, engk) **Bulevard**.

BM — (angl) **British Museum**, azi British Library, Biblioteca Britanică (Londra).

BN (fr) Bibliothèque Nationale (Paris).
BPOE (amer) Benevolent and Protective Order of Elks, Ordinul protector și de bunăvoință al elanilor (organizație masonică).
bro, bros (engl) brother, brothers, frate, frați.
Bucks (engl) Buckinghamshire, județ în Anglia.
bull (engl) bulletin.
bw (germ) bitte wenden, rog întoarceți (pagina), ./.
BWI British West Indies (Jamaica, Bahama, Caimane, Virgine, Trinidad, Tobago).
bzgl (germ) Bezüglich, privitor la, referitor la.
bzw (germ) beziehungsweise, cu alte cuvinte, altfel zis.

© copyright.
C Celsius.
cca circa.
CA California (stat în Statele Unite).
c-a-d (fr) c'est-à-dire, adică.
CBC Canadian Broadcasting Corporation, Compania canadiană de difuzare radio și TV.
CBS Columbia Broadcasting System, Sistemul amer. de difuzare radio și TV
cc cubic centimetre. carbon copy, copie la indigo anexată la o scrisoare.
CD certificate of deposit, certificat de depunere la o casă de economii.
CDR commander-in-chief, comandant-șef.
CDT central daylight time, ora (amer) centrala de zi.
CE (engl iudaică) common era, era vulgară, anii după Christos.
cf (lat) confer, compară, imp al verbului conferre. Desemnează un cuvânt sau o expresie comparabilă cu alta, dar de sens diferit. A nu se confunda cu conf., conform, sau cu v. vezi.
Cgt (fr) Confederation générale du travail, Confederația generală a muncii (organizație sindicală).

CIA	(amer) **Central Intelligence Agency**, Agenția centrală de (contra) spionaj cu sediul la Washington, DC.
c/o	(engl) **care of**, în atenția lui..., la adresa lui... Se scrie pe plic după numele unei persoane care locuiește la adresa destinatarului (ex., Dlui Ion Popescu c/o Vasile Ionescu, str... nr..., orașul...).
COD	(amer) **cash on delivery**, plata la livrare (despre un colet).
CO	**Colorado** (stat în Statele Unite).
CPA	(engl) **certified public accountant**, contabil autorizat.
CPB	**Corporation of Public Broadcasting**, Corporația amer pentru difuziune publică radio și TV.
CPR	**cardiopulmonary resuscitation**, reanimare cardiopulmonară.
CST	(amer) **Central Standard Time**.
ct	(engl) **carat**.
CT	(amer) **Connecticut** (stat în Statele Unite). **Central Time**.
cwt	**hundredweight**, 112 pfunzi în Marea Britanie, 100 pfunzi în Statele Unite.
CZ	**Canal Zone**, Zona Canalului Panama.
d.	(amer, engl) **died**, decedat. (engl) **penny, pence**.
DA	(amer) **District Attorney**, procuror de district. (amer, engl) **Doctor of Arts**, doctor în arte.
DA, DAI	(amer) **Dissertation Abstracts, Dissertation Abstracts International**, volume anuale conținând abstractele unor disertații depozitate la UMI (University Microfilm International), Ann Arbor, Michigan.
DAE	**Dictionary of American English**.
db sau dB	**Decibel**.
DBA	**Doctor of Business Administration**.
DC	(amer) **District of Columbia**, statul în care se află capitala Statelor Unite, Washington-ul.
Dec	**decembrie**.
dept	**departament**.
dial	**dialectal**.

didact. (termen) didactic (folosit în limbajul cult sau academic, neuzitat în limbajul de toate zilele).
d.h. (germ) das heisst, adică.
dimin diminutiv.
dir director, direcție.
DIY (engl) **do it yourself**, fă-o singur (ex., o bibliotecă din prefabricate).
div divizie. secție.
d.J. (germ) **dieses Jahres**, în acest an.
DJ (engl) **Doctor of Jurisprudence; dinner jacket**, haina de seară; **disc jockey**, monitor de disco.
Dlitt (engl) Doctor of letters (literatură).
DLS (engl) **Doctor of Library Science**, Doctor în bibliologie.
d. M. (germ) dieses Monats, din această lună, din luna curentă.
DM Deutsche Mark, marca germană.
DNA (engl) **deoxiribonucleic acid**, acid deoxiribonucleic (elementul de bază al genei).
DOB (amer) **date of birth**, data nașterii.
DOS (angl) **disc operating system**, sistem de acțiune prin disc (la computer).
DSO (engl) **Distinguished Service Order.**
DT (lat) **delirium tremens**, starea extremă în alcoolism.
DV (lat) **Deo volens**, cu voia lui Dumnezeu.
DWI (engl) **driving while intoxicated**, condusul automobilului în stare de ebrietate.
DX (engl) **distance.**
dz (engl) **dozen**, duzină.

E Est.
ea (engl) each, fiecare.
eccl, ecl ecleziastic.
ECG (engl) **electrocardiogram.**
ECM (engl) **European Community Market**, Piața comunității europene.
ecol ecologie, ecologic.
econ economie, economic.

ed (engl) editor.
EEC European Economic Community, Comunitatea economică europeană.
einschl (germ) einschliesslich, inclusiv.
Einw (germ) Einwohner, locuitor.
e.g. (lat) exempli gratia, de exemplu.
EKG (amer) electrocardiogram, electrocardiograph.
Empf (germ) empfohlener Preiss, preț recomandabil.
encl (engl) enclosure, anexă (la o scrisoare), document inclus.
Eng English. Engineer, inginer.
env (fr) environ, circa.
ESL English as a Second Language, engleza ca a doua limbă.
esp (engl) especially, în mod special.
Esq. (engl) Esquire, scutier. Particulă care arată calitatea de avocat (ex., Pamfil Riposanu, Esq.= Dl Pamfil Riposanu, avocat). Când se scrie Esq. după nume, nu se mai pune titlul de Mr înaintea numelui.
et al (lat) et alii, și alții. et aliae, și altele (despre persoane).
etc (lat) et cetera, et caetera, si celelalte (lucruri), și așa mai departe
et ux (lat) et uxor, și soția.
evtl (germ) eventuell.
eV electron volt.
EWG (germ) Europäische Wirtschaftsgemeinschaft, Comunitatea economică europeană.
eWz (germ) eingetragenes Warenzeichen, marca înregistrată.
ex exemplu.
expy (engl) expressway, autostradă.
ext (amer, engl) extension, număr interior de telefon.
exch (amer, engl) exchange, schimb (comercial).
Expl (germ) Exemplar, mostră.

F Fahrenheit, scală de termometru în care punctul de îngheț este la 32^0 iar cel de fierbere la 212^0, folosită în Statele Unite. Pentru a converti grade F în Celsius se

scade 32 și se înmulțește cu 5/9. Pentru a converti Celsius în F se înmulțește cu 9/5 și se adaugă 32.

Fa (germ) **Firma**, titlul firmei comerciale căreia i se adresează o scrisoare.

fam. (termen) familiar, din limbajul zilnic.

FBA (engl) **Fellow of the British Academy**, Membru al Academiei Britanice.

FBI (amer) **Federal Bureau of Investigation**, poliția americană.

fem. feminin.

ff (germ) **folgende Seiten**, paginile următoare.

Fig fig Figura, la figurat.

fin (termen) de finanțe.

FL Florida (stat în Statele Unite).

Feb februarie.

FO (engl) **Foreign Office**, ministerul de externe britanic.

fol folio.

Forts (germ) **Fortsetzung**, urmare, continuare.

FRS (engl) **Fellow of the Royal Society**, membru al Societății Regale.

FYI (amer) **for your information**, pentru informarea dvs. (nota pe copiile unor documente care se trimit colaboratorilor pentru informarea lor).

GA Georgia (stat în Statele Unite).

GATT **General Agreement on Tariffs and Trade.**

GB **Great Britain**, Marea Britanie.

GCE (engl) **General Certificate of Education**, echivalentul britanic al bacalaureatului românesc (sau al diplomei de maturitate).

geb (germ) **geboren**, născut; **geborene**, născută; **gebunden**, legat.

gen (fr) **généralement**, în general.

ges gesch (germ) **gesetzlich geschützt**, înregistrat.

germ (termen) german.

GmbH (germ) **Gesellschaft mit beschränkter Haftung**, societate comercială cu răspundere limitată.

GMT	Greenwich mean time, ora Greenwich, azi numită "timpul universal".
GNP	Gross National Product, valoarea anuală a bunurilor și serviciilor produse de o țară.
GOP	(amer) Grand Old Party, Partidul Republican.
Gov	Governòr, guvernator.
GPO	General Post Office, oficiul postal central. Government Printing Office, imprimeria oficială a guvernului amer.
gr, gram	gramatică, gramatical.
GU	Guam, posesiune americană în Insulele Mariane (Pacific).
h	hour, ora. height, înălțime.
hap	hapax (legomenon), cuvânt atestat documentar o singură dată la anumită dată.
HC	(engl) House of Commons, Camera deputaților.
Hbh	(germ) Hauptbahnhof, stație principală de cale ferată.
HI	Hawaii, stat în Statele Unite.
hl	(germ) heilig, sfânt.
HL	(engl) House of Lords, Camera lorzilor.
hom	(fr) homonyme, omonim.
Hon	(amer) Honorable, (engl) Honourable, Onorabil, titlu pentru primari, judecători, guvernatori.
HP	horsepower, cal-putere.
HQ	Headquarters, sediul principal (al unei instituții).
HR	(amer) House of Representatives, Camera deputaților.
Hrsg	(germ) Herausgeber, editor.
IA	Iowa, stat în Statele Unite.
i.A.	(germ) im Auftrag, pentru (în scrisori, semnătura pentru altcineva).
ib sau ibid	(lat) ibidem, în același loc.
ICBM	Intercontinental Ballistic Missile, rachetă balistică intercontinentală.
id	(lat) idem, același (autor).
ID	Idaho, stat în Statele Unite.
i.e.	(lat) id est, adică

IL	Illinois, stat în Statele Unite [,ili'noi].
IMF	**International Monetary Fund.**
in	**inch**, inci (254 mm).
IN	Indiana, stat în Statele Unite.
Inc	**Incorporated**, (asociație) cu personalitate juridică.
infra dig	(lat) **infra dignitatem**, (fel de trai) sub nivelul demnității sociale.
INRI	**Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum**, Iisus Nazarineanul Regele Iudeilor.
invar	invariabil.
IOY	(amer) **I owe you**, îți datorez (formula prin care se ecunoaște în scris o datorie de bani).
IQ	**intelligence quotient**, cota de inteligență.
IRS	(amer) **Internal Revenue Service**, oficiul de percepție a veniturilor.
ISBN	**International Standard Book Number**, număr internațional de clasificare bibliografică pentru cărți.
ISSN	**International Standard Serial Number**, număr internațional de clasificare bibliografică pentru seriale și periodice.
ISV	**International Scientific Vocabulary.**
IT	(engl) **Independent Television.**
i.V.	(germ) **in Vertretung**, prin procură. **in Vorbereitung**, în pregătire.
Jan	ianuarie.
Jh	(germ) **Jahrhundert**, secol.
jour	journal, jurnal.
Jr	junior.
Jul	iulie.
Jun	iunie.
Kfm	(germ) **kaufmannisch**, comercial.
KG	(engl) **Knight of the Order of the Garter**, Cavaler al Ordinului Jaretierei. (germ) **Kommanditgesellschaft**, asociație cu participare limitată.
KS	Kansas, stat în Statele Unite.

KY	Kentucky, stat în Statele Unite.
LA	Louisiana, stat în Statele Unite. Los Angeles, oraș în California.
lat.sav.	(fr) latin savant, latina concepută de savanți europeni pentru comunicări științifice internaționale, bazată pe latina clasică.
LC	Library of Congress, Biblioteca Congresului, Washington DC.
LLB	Bachelor of Laws, licențiat în drept.
loc	locuțiune, grup invariabil de cuvinte.
loc cit	(lat) loco citato, în locul citat.
LSD	lysergic acid diethylamide, varietate de halucinogen.
Ltd	(engl) limited, (capital) limitat (al unei societăți).
MA	Massachusetts, stat în Statele Unite. Master of Arts.
MB	Manitoba, provincie canadiană
Mar	martie
MC	(amer) Member of Congress. (engl) Military Cross, Crucea militară.
MD	Medicine Doctor. Maryland, stat în Statele Unite.
ME	Maine, stat în Statele Unite.
Mehrw St	(germ) Mehrwertsteuer, taxa pe valoare adăugată.
metaph	(fr) metaphore.
MI	Michigan, stat în Statele Unite
MN	Minnesota, stat în Statele Unite.
MO	Missouri, Stat în Statele Unite. Money Order, mandat de plată.
MP	Member of Parliament. Military Police.
Mrd	(germ) Milliarde.
ms	manuscris, pl. mss.
Ms	[mîz] noul titlu pentru femei căsătorite sau necăsătorite înlocuind vechile titluri, Mrs, Mistress, doamnă, și Miss, domnișoară.
MS	Mississippi, stat în Statele Unite.
MT	Montana, stat în Statele Unite.

Myr	un milion de ani.
NAACP	(amer) National Alliance for the Advancement of Colored People.
NASA	(amer) National Aeronautics and Space Administration.
NATO	North Atlantic Treaty Organization.
NB	(lat) nota bene, ia notă. New Brunswick, provincie canadiană.
NBC	(amer) National Broadcasting Company.
NC	North Carolina, stat în Statele Unite.
ND	North Dakota, stat în Statele Unite.
NE	Nebraska, stat în Statele Unite.
NF	Newfoundland, provincie canadiană.
NH	New Hampshire, stat în Statele Unite.
NJ	New Jersey, stat în Statele Unite.
NM	New Mexico, stat în Statele Unite.
no	number.
nº at	(fr) numéro atomique.
Nov	noiembrie.
NS	Nova Scotia, provincie în Canada.
NT	Northwest Territories, provincie în Canada.
NY	New York, oraș și stat în Statele Unite.
NYC	New York City.
NYSE	New York Stock Exchange, bursa de valori din New York.
o	(fr) origine.
oi	(fr) origine inconnue, origine necunoscută.
OAS	Organization of American States.
ob	(lat) obiit, a murit.
OBE	Officer of the Order of the British Empire.
obv	(engl) obverse, verso.
Oct	octombrie.
OED	Oxford English Dictionary.
OH	Ohio, stat în Statele Unite.
OK, Okla	Oklahoma, stat în Statele Unite.
Ont	Ontario, provincie canadiană.

op cit	(lat) opere citato, în lucrarea citată.
OPEC	Organization of Petroleum Exporting Countries.
OR	Oregon, stat în Statele Unite.
OSS	(amer) Office of Strategic Services.
oz	ounce, ounces, uncie, uncii (în avdp, 28,35 g; în troy, 31,1 g).
P	(amer, engl) press, editură (ex., Indiana UP, Indiana University Press, editura universității Indiana).
PA	Pennsylvania, stat în Statele Unite.
Pan	Panama, republica. A nu se confunda cu Panama Canal Zone.
PAC	(amer) **Political Action Committee**, comitet de actiune politică, grup de presiune în Congres (ex., AIPAC, American Israeli PAC).
PBS	(amer) **Public Broadcasting Service**, companie de TV.
PD	Police Departament.
PDD	(amer) **past due date**, data scadenții depășită.
PEI	Prince Edward Island, provincie canadiană.
PEN	(International Association of) Poets, Playwrights, Editors, Essayists and Novelists, Associatia Internationala a poeților, dramaturgilor, editorilor, eseiștilor și romancierilor.
p.e.	(fr) **peut-être**, poate.
PhD	(lat) **philosophiae doctor**, doctor in filosofie.
pinx	(lat) **pinxit**, a pictat.
PLO	Palestine Liberation Oragnization.
pm	(lat) **post meridiem**, după amiază.
PM	prime minister postmaster, diriginte de poștă; post mortem;
POB	**Post Office Box**, casuță poștală.
POW	**prisoner of war**, prizonier de război.
PQ	Province of Quebec, provincie canadiană.
pr	(fr) **au sens propre**, la propriu.
PR	Puerto Rico, stat în Statele Unite.
proc	(engl) **proceedings**, actele (unui congres).
prov	(fr) **provençal**, provensal.
pro	(amer) **professional**, profesionist.

PST (amer) Pacific Standard Time, ora Pacificului (cu trei ore în urma orei New York-ului).
Pte (engl) **private**, soldat.
Pvt (amer) **private**, soldat.

QED (lat) **quod erat demonstrandum**, ceea ce era de demonstrat.
qq ch (fr) **quelque chose**, ceva.
qqf (fr) **quelquefois**, câteodată.
qq'un (fr) **quelqu'un**, cineva.
qp sau q pl (lat) **quantum placet**, atât cât vă place.
qt (engl) **quart**, măsură de capacitate egală cu 1,21 quarți amer adică 1,14 litri. Un quart amer = 0,946 litri.
qtd quoted, citat.

r (engl) **retired**, pensionar. (fr) **racine**, rădăcină. (lat) recto, pagina din dreapta. (amer) Republican (partidul).
® (amer, engl) **registered trademark**, marcă înregistrată; plasată în cerc alături de numele produsului.
RAF (engl) **Royal Air Force**.
rec (fr) **réciproque**.
rec'd (amer) **received**, primit.
ref (engl) **referee**, referent; **reference**, referință; **reformed**, reformat.
rev (amer, engl) **revised**, revizuit; **reviewed**, recenzat.
Rev Reverend.
RI Rhode Island, stat în Statele Unite.
RIP (lat) **requiescat in pace**, odihnească-se în pace.
rpt (angl) **reprinted**, retipărit; **repeat**, repetă.
rte (engl) **route**, drum, cale.
RSVP (fr) **répondez s'il vous plaît**, răspundeți, vă rog.

s (fr) **siècle**, secol; (germ) **siehe**, vezi. (engl) singular.
S (amer) **Senate**; (germ) **Seite**, pagină; (amer) standard.
SASE (amer) **self addresses stamped envelope**, plic timbrat cu adresa de retur (ex., pentru înapoierea unui ms)
Sask, SK Saskatchewan, provincie canadiană.

SC	South Carolina, stat în Statele Unite.
ScD	Science doctor, doctor în științe.
SD	South Dakota, stat în Statele Unite.
SEATO	Southeast Asia Treaty Organization.
sec	(engl) secant; section; second; secretary.
s ent	(fr) sous entendu, subînțeles.
Sep	septembrie.
ser	(engl) serial, series.
sig	signature, semnătură.
s o	(germ) siehe oben, vezi mai sus.
Sr	senior.
St	(engl) Saint, Sfânt.
stdl	(germ) stundlich, la fiecare oră.
s u	(germ) siehe unten, vezi mai jos.
supp	(engl, fr) supplement.
s v	(lat) sub verbo, sub voce, vezi cuvântul.
tagl	(germ) täglich, zilnic.
TB	(engl) tuberculosis.
Terr	(engl) terrace. territory.
TN	Tennessee, stat în Statele Unite.
TNT	trinitrotoluen, explosiv.
TOFEL	Teaching of English as a Foreign Language, predarea limbii engleze ca limbă străină.
tr	translation, traducere.
tr pub	(fr) travaux publiques, lucrări publice.
ts	(engl) typescript, ms dactilografiat.
Tsd	(germ) Tausend, mie.
TU	(amer, engl) Trade Union, sindicat.
TX	Texas, stat în Statele Unite
u	(germ) und, și.
U	(engl) university.
u a	(germ) und andere (s), și alții, și altele.
uAwg	(germ) um Antwort wird gebeten, răspundeți, vă rog.
uE	(germ) unseres Erachtens, după părerea noastră.

UFO	(engl) **unidentified flying object**, obiect zburător neidentificat.
UK	United Kingdom, Marea Britanie.
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development, Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare.
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.
UNICEF	United Nations Children's Fund, Fondul Națiunilor Unite pentru Copii.
UNO	United Nations Organization, Organizația Națiunilor Unite.
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency, Agenția Națiunilor Unite pentru Ajutor și Asistență.
UP	University Press, Editura universitară.
UPI	United Press International, agenție internațională de presă.
USA	United States of America, Statele Unite ale Americii.
USAF	United States Air Force, Forțele aeriene ale Statelor Unite.
usu	(engl) **usually**, de obicei.
UT	Utah, stat în Statele Unite.
usw	(germ) **und so weiter**, și așa mai departe.
u U	(germ) **unter Umstanden**, posibil.
v	vezi. (fr) **voir**, vezi. (lat) **vide**, vezi. **versus**, contra.
V & A	Victoria and Albert, muzeu în Londra.
v Chr	(germ) **vor Christus**, înainte de Christos.
VD	(amer, engl) **venereal disease**, boală venerică.
VA	Virginia, stat în Statele Unite.
VI	Virgin Islands, Insulele Virgine, posesiune SUA.
Verf, Vf	(germ) **Verfasser**, autor.
vgl	(germ) **vergleiche**, compară, cf.
vH	(germ) **vom Hundert**, la sută, procent.
VIP	(engl) **very important person**, persoană foarte importantă.
viz	(lat) **videlicet**, anume.
vs	(lat) **versus**, contra (ex, Ionescu vs Popescu, Ionescu în proces cu Popescu).

VT	Vermont, stat în Statele Unite.
vx	(fr) vieux, vechi, învechit.
w	vest.
WA	Washingon, stat în Statele Unite.
WASP	**White Anglo-Saxon Protestant**, Alb, anglo-saxon și protestant, odinioară clasa conducătoare în Statele Unite.
WI	Wisconsin, stat în Statele Unite.
writ	writer, scriitor.
WV	West Virginia, stat în Statele Unite.
WY	Wyoming, stat în Statele Unite.
x	extention, interior, număr de telefon interior.
XL	extra large, măsură foarte mare.
Xmas	Christmas, Crăciun.
Xn	Christian, creștin.
XS	extra small, măsură foarte mică.
y	(engl) **yard**, măsură de lungime egală cu 0,91m. **yen**, monedă japoneză.
YMCA	**Young Men Christian Association**, Asociația creștină a tinerilor.
YOB	(amer) **year of birth**, anul nașteri.
YWCA	**Young Women Christian Association**, Asociația creștină a tinerelor.
YT	Yukon Territory, provincie canadiană.
zB	(germ) **zum Beispiel**, de exemplu.
zH	(germ) **zu Handen**, în atenția…
zT	(germ) **zum Teil**, parțial.
zw	(germ) **zwischen**, între, printre.
zZ	(germ) **zur Zeit**, deocamdată.
zoo	(engl) **zoological garden**, grădină zoologică.

INDEX

PAGINI MACHETĂ

MACHETA PRIMEI PAGINI A UNUI ARTICOL

EXEMPLU TEORETIC

Repere: citatul scurt în textul curent; citatul lung separat de textul curent; notele de subsol despărțite de textul curent; alineat - paragraf; distanțele dintre titlu și numele autorului, dintre acesta din urmă și textul curent.

DIFERENȚIEREA SOCIALĂ ÎN VIAȚA SATULUI

Dr.Maria Bâtcă

Anchetele sociologice întreprinse de reprezentanții Școlii Sociologice de la București în șaizeci de sate românești au relevat faptul că, în memoria colectivă a satului, amintirea vremurilor în care diferențierile sociale erau privite ca ceva în firea lucrurilor a persistat mult timp. În satul Perieți din Ialomița, un bătrân, referindu-se la deosebirile dintre cele două stări sociale, sublinia că "de încuscrire între moșneni și clăcași nu putea fi vorba. Dacă un flăcău nu găsea o fată în satul lui, mergea prin satele vecine până găsea"[1]. În satul Chirileni din județul Bălți existau mari deosebiri între aceste pături sociale:

> La biserică își aveau locul lor deosebit: mazilii în stranele dintâi, răzeșii mai în urmă. Copiii mazililor învățau la dascăl anumit, iar căsătoriile abia mai târziu au călcat hotarul de clasă, ținând seama de starea economică a sau flăcăilor care se căsătoreau[2].

Cele două categorii de țărani, liberi și aserviți, se separau după legi aspre, considerându-se de obârșie diferită, ducând un mod de viață

---

[1] Anton Golopenția, "Șaizeci de sate românești" in *Revista de Științe Sociale*, București (1943), IV-V, p.30.

[2] ibid., p.97.

MACHETA UNEI PAGINI CU NOTE DE SFÂRȘIT DE ARTICOL

EXEMPLU TEORETIC

Repere: numele autorului în ordine normală; titlurile de articole între ghilimele; titlurile de volume în majuscule mici; virgula între părțile principale ale notei; datele bibliografice între paranteze arcuite.

NOTE

1. Mircea Eliade, ISTORIA CREDINȚELOR ȘI IDEILOR RELIGIOASE (București: Științifică, 1980), I, p.9.

2. ibid., p.37.

3. ibid., p.123.

4. Mihail Blăjan, Dan Botezatu și Dumitru Comșa, "Mormântul de incinerație hallstattian de la Mediaș, jud.Sibiu" in **Apulum**, XXIV (1987), p.2.

5. Cercetările au fost executate în anii 1976 și 1979 de către D.Protase și Mihail Blăjan.

6. Săpături inedite efectuate în anii 1977 - 1979 de către Mihail Blăjan.

7. Cercetarea arheologică de la Alba Iulia (1980 -1981) a fost efectuată de Mihai Blăjan (Muzeul Unirii, Alba Iulia). Determinarea resturilor de moluște s-a încredințat prof.dr.Alexandru V.Grossu (Facultatea de Biologie, București). Studiul antropologic al resturilor osoase incinerate aparține antropologului Dan Botezatu (Universitatea "Al.I.Cuza", Iași).

8. Alexandru V.Grossu și A.S.Bădărău, "A New Species of the Genus Capaea Held. 1837: Cepaea Dacica n.sp. (Gastropoda Helicidae)" in **Revue Roumaine de Biologie**, Série de biologie animale (București), XXXV, 1, 1990, pp.3-7.

9. Una din maladiile de vară care ar fi provocat decesul copilului ar putea fi dezinteria (diareea) survenită în urma consumării apei infectate, din care cauză se înregistrează și azi circa 75% din cazurile de îmbolnăvire infantilă cu sfârșit tragic. Opinia aparține medicului primar dr.Viorel Moraru de la Maternitatea din Lupeni, căruia îi mulțumim pentru su-

MACHETA PRIMEI PAGINI A UNEI BIBLIOGRAFII

EXEMPLU TEORETIC

Repere: numele autorului în ordine inversă; părțile principale ale notei despărțite prin puncte; alineat de cinci spații la al doilea rând când nota are mai mult de un rând; repetarea numelui autorului prin idem sau linie; cratima în lipsa unei date bibliografice.

BIBLIOGRAFIE

Anghel, Paul. "În căutarea unei mitologii românești". *Viața românească,* XVI (1973), 11, pp.122-134.

Adăscăliței, Vasile. "Jocul ursului în Moldova". *Anuarul Universității* Iași, Literatură. XVI (1970), pp.21-32.

Amzulescu, Alexandru. DOINE, CÂNTECE ȘI STRIGĂTURI. București: Didactică și Pedagogică, 1955.

Arvinte, Vasile. ROMÂN, ROMÂNESC, ROMÂNIA. București: Științifică, 1983. Vol. I- III.

Babu-Buznea, Ovidia. DACII ÎN CONȘTIINȚA ROMANTICILOR NOȘTRI. București: Minerva, 1979.

——————. ÎMBLÂNZIREA MIRACOLULUI. București: Cartea Românească, 1983.

Bălan, Ion Dodu. RESURECȚIA UNUI POET; ARON COTRUȘ. București: Minerva, 1981.

Bălăeț, Dumitru. REGĂSIREA CONTINUĂ. București: - , 1986.

Blaga, Lucian. PRINTRE CONTEMPORANI. Dialoguri adnotate de I.Oprișan. București: Minerva, 1987.

idem, LA TRILOGIE DE LA CONNAISSANCE. Paris: Librairie du Savoir, 1992.

idem, OPERE. Ediție critică și studiu introductiv de George Gană. București: Minerva, 1986. vol.III.

Brătulescu, Monica. COLINDA ROMÂNEASCĂ. București: -, 1981.

Breazul, George. PATRIUM CARMEN. Craiova: - , 1944.

Cândea, Virgil. RAȚIUNEA DOMINANTĂ. Cluj-Napoca: Dacia, 1979.

Cartojan, Nicolae. CĂRȚILE POPULARE ÎN LITERATURA ROMÂNEASCĂ. - : - , 1985.

BIBLIOGRAFIE

Lista de mai jos cuprinde o parte din cele mai uzitate manuale de tehnică a scrierii academice ca disciplină a grafiei, disciplină de sine stătătoare. După cum se observă din titlurile enumerate, disciplina în cauză este deseori numită "stil", termen care, în lipsa altei specificări, amintește de stilul literar. În SUA, unde astfel de lucrări se publică anual în numeroase variante, manualele respective se numesc "Style Manuals", termenul "style" referindu-se la stilul grafiei, nu al compoziției textului, ceea ce, la prima vedere, poate fi derutant, ambele domenii numite deopotrivă "style" incluzând mii de lucrări de specialitate și făcând dificilă depistarea lucrărilor de "stil grafic". Cercetătorul care caută astfel de manuale prin computer dispune de o facilitate, comanda grafie, (style manual) acolo unde există. În enumerarea de mai jos, unele volume sunt indexate fără anul apariției. Motivul este că, fiind revizuite adesea, ele apar mereu în ediții noi, în general cu același titlu sau cu un titlu foarte puțin schimbat. Cu multă probabilitate, la data când aceste rânduri cad sub ochii cititorului român, o bună parte din volumele enumerate mai jos circulă în ediții noi. Asta fiind situația, consultantul este avizat să insiste pentru obținerea ultimului volum apărut în seria care îl interesează. În românește, singura lucrare de specialitate (cunoscută autorului acestui manual care lucrează la New York) este

Berceanu, Barbu, și Iulian Panaitescu. PREZENTAREA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE. METODOLOGIA ACTIVITĂȚII AUTORULUI. București: - , 1968.

Este o lucrare documentată și documentantă, dar de pionierat, fiind publicată la începutul preocupărilor în domeniu, acum aproape treizeci de ani. Lucrări similare apărute în străinătate, în diferite limbi, sunt următoarele:

Modern Language Association. MLA HANDBOOK FOR WRIT ERS OF RESEARCH PAPERS. New York, NY.: Modern Language Association, - . (**Manualul MLA pentru autorii de comunicări științifice**).Este o lucrare de mare căutare, apărută în sute de mii de exemplare și numeroase ediții, azi aflată la ediția a 5-a după ce a apărut în alte multe ediții sub alt titlu, azi perimat. Adresa editurii: 10 Astor Place, New York, NY. 10003-6981.

Witkin, Bernard Ernest. CALIFORNIA STYLE MANUAL. Sacramento, CA.: - , - . Este echivalentul lucrării precedente pentru universitățile americane de pe coasta Pacificului.

Turabian, Kate. CHICAGO MANUAL OF STYLE. Chicago, IL.: University of Chicago Press. Este lucrarea echivalentă celor două anterioare dar cu aplicabilitate la universitățile din raza orașului Chicago. Lucrarea are două variante mai simple, A MANUAL FOR WRITERS OF TERM PAPERS, THESES AND DISSERTATIONS (**Manual pentru scriitorii de teze trimestriale, teze de licență și disertații de doctorat**) și STUDENT'S GUIDE FOR WRITING COLLEGE PAPERS (**Ghidul studenților pentru scrierea tezelor din cursul anului**). Apariția celor două variante arată succesul cărții Dnei Turabian în raza orașului Chicago.

Din lucrările de specialitate în alte limbi sunt de semnalat următoarele:

CODE TYPOGRAPHIQUE. CHOIX DE REGLES A L'USAGE DES AUTEURS ET DES PROFESSIONELS. Paris: Syndicat national des cadres et maîtrises du livre - . Este echivalentul de limbă franceză al lucrărilor de mai sus.

Lesina, Roberto. UN MANUALE DI STILE: GUIDA ALLA REDAZIONE DI DOCUMENTI, RELAZIONI, ARTICOLI, MANUALI, TESI DE LAUREA. Bologna Italia): Zanichelli, - . Este echivalentul de limbă italiană al lucrărilor de mai sus.

UN MODEL DE LLENGUA PELS MITJANS DE COMUNICACIO: LIBRE D'ESTIL DEL DIARI DE BARCELONA. Barcelona(Spania): Editorial Empuries, 1987. Este unul din echivalentele în spaniolă ale lucrărilor de mai sus.

Alisch, Alfred. RICHTLINIEN FUR DEN SATZ FREMDER SPRACHEN. München (Germania): Pallach, - . Este unul din echivalentele în limba germană ale manualelor de mai sus.

SATZANWEISUNGEN UND KORRECTURVORSCHRIRIFTEN MIT AUSFUHRLICHER BEISPIELSAMMLUNG. Mannheim (Germania): Bibliographisches Institut, - . Alt echivalent de limbă germană al lucrărilor de mai sus.

SPRAVOCHNAIA KNIGA REDAKTORA I KORRECTORA. Moscova: Kniga, 1985. Este echivalentul în rusește al cărților de mai sus.

United States Government Printing Office. FOREIGN LANGUAGES FOR THE USE OF PRINTERS AND TRANSLATORS. Washington, DC.: Government Printing Office, - .Este suplimentul pentru limbi străine al unui STYLE MANUAL al guvernului american cu aplicabilitate la documentele guvernamentale americane.

Aslanoff, Serge. MANUEL TYPOGRAPHIQUE DU RUSSISTE. Paris: Institut d'études slaves, 1986. Se adresează autorilor francezi care scriu în rusește.

Cum fiecare profesie urmărește stabilirea unui stil grafic propriu, manualele respective americane diferă și după profesie. Situația este similară și în alte limbi. Diferențele nu sunt esențiale. Incongruența acestei stări de fapt a fost discutată în "Prefața autorului" volumului de față. Iată câteva din aceste manuale de strictă specialitate:

American Chemical Society. THE ACA STYLE GUIDE: A MANUAL FOR AUTHORS AND EDITORS. Washington, DC.: American Chemical Association, 1986. Este o lucrare axată pe redactarea cercetărilor în domeniul chimiei organice și anorganice.

American Institute of Physics. AIP STYLE MANUAL. New York: American Institute of Physics, 1990. Manual de specialitate în domeniul fizicii.

American Mathematical Society. A MANUAL FOR AUTHORS OF MATHEMATICAL PAPERS. Providence, RI.: American Mathematical Society, 1990.

American Psychological Association. PUBLICATION MANUAL OF THE AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. Washington, DC.: American Psychological Association, 1994.

Councii of Biology Editors. SCIENTIFIC STYLE AND FORMAT: THE CBE MANUAL FOR AUTHORS, EDITORS AND PUB LISHERS. New York; Cambridge UP, 1994. Manualul este axat pe redactarea comunicărilor științifice în domeniul biologiei.

American Medical Association. AMA MANUAL OF STYLE. Baltimore, MD.: Williams, - . Conține norme pentru redactarea cercetărilor în diferite ramuri ale medicinii umane.

Engineers Joint Council. Committee of Engineering Society Editors. RECOMMENDED PRACTICE FOR STYLE OF REFERENCES IN ENGINEERING PUBLICATIONS. New York, NY.: Engineers Joint Council, - . Manual pentru redactarea lucrărilor inginerești de toate specialitățile.

Linguistic Society of America. LSA BULLETIN. Prevede norme de redactare în lingvistică în numărul din decembrie al fiecărui an.

Physiological Board. "Suggestions to Authors" in *Journal of Physiology*, 182 (1966), pp.1-33. Conține norme de redactare în lucrări de fiziologie.

United States. Geological Survey. SUGGESTIONS TO AUTHORS OF THE REPORTS OF THE UNITED STATES GEOLOGICAL SURVEY. Washington, DC.: Government Printing Office, - . Conține norme specifice geologiei.

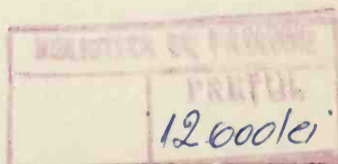
United States Government. STYLE MANUAL. Washington, DC.: Government Printing Office, - . Conține norme pentru diferite lucrări scrise ale guvernului american.

WORDS INTO TYPE, Englewood Cliffs, NJ.: Prentice, - . Conține norme generale de scriere academică în diferite domenii.

Există și lucrări bibliografice pentru manuale de tehnică a scrierii, de pildă:

STYLE MANUALS OF THE ENGLISH-SPEAKING WORLD: A GUIDE. Phoenix, AZ.: Oryx, - .

TABLA DE MATERII

Tipografia Fundației
"România de Mâine"
Palatul Sporturilor și Culturii
Parcul Tineretului
București

Înainte de a pleca în exil, 1969, Şerban C. Andronescu a fost cercetător la institutul de Lingvistică şi a colaborat la redactarea mai multor dicţionare de limbă engleză (academic, mediu, de buzunar). A tradus KonTiki, Mobi Dick, Robin Hood, Jurnalul Căpitanului Cook (trei volume) bibliografia lui Jack London de Irving Stone, povestirile exploratorului polar Peter Freuchen. Din această epocă datează lucrarea sa despre istoria scrisului, Cadmos. Ajuns în Occident, mai întâi în Franţa, a avut prilejul să lucreze pentru un „doctorat de troisième cycle" la Sorbona sub direcţia unei mari personalităţi a literaturii franceze, profesorul René Etiemble. Apoi, stabilindu-se la New York, Şerban C. Andronescu a obţinut un doctorat de stat (Ph.D) la City University of New York. A predat în câteva universităţi americane şi a lucrat 17 ani în cercetarea academică elaborând teoria analogiilor estetice în diferite arte ale spaţiului şi timpului (pe care o consideră teorie proprie). A publicat 2 reviste, BYE CADMOS (axată pe analogii estetice) şi NEW YORK SPECTATOR (periodic de cultură în engleză, franceză şi română). La acest periodic a avut colaboratori prestigioşi ca René Huyghe (fostul său profesor de la Collège de France, fost director al Muzeului Louvre), Arhiducele Otto de Habsburg (deputat european), Zbigniew Brzezinski (consilier al preşedintelui Carter), iluştri scriitori americani ca John Gardner şi John Cheever, Profesorul George Uscătescu de la Madrid (unul dintre cel mai prolifici savanţi români în exil) et al. În literatura română Şerban Andronescu are două teme de interes principal: identitatea românească şi caracterul clasic al prozei populare

ISBN 973-582-037-4

EDITURA FUNDAŢIEI „ROMÂNIA DE MÂINE"